

Mədəniyyətlərarası şəhər addım-addım

Mədəniyyətlərarası inkluziya şəhər modelinin
tətbiqi ilə bağlı məlumat kitabçası

Yenidən nəzərdən
keçirilmiş nəşr

Mədəniyyətlərərası şəhər addım-addım

Mədəniyyətlərərası
inteqrasiya şəhər modelinin
tətbiqi ilə bağlı məlumat
kitabçası

Yenidən nəzərdən
keçirilmiş nəşr

Yeniləyən:
An Batili

Nəşr və koordinasiya edən:
İvana D'Alessandro

Bu nəşrdə ifadə edilmiş fikirlər müəllifin fikirləridir və heç də Avropa Şurasının rəsmi siyasətini təmsil etmir.

Sənədin tam və ya bir hissəsinin surətinin çıxarılması və ya tərcüməsi ilə bağlı bütün istəklər Kommunikasiya Direktorluğuna ünvanlanmalıdır (F-67075 Strasbourg Cedex və ya publishing@coe.int). Bu nəşrlə bağlı digər bütün yazışmalar Ayrı-seçkilik məsələləri üzrə şöbəyə ünvanlanmalıdır.

Üz qabıq fotosu: Cabildo de Tenerife –
"Juntos en la misma dirección"
(Birlikdə eyni istiqamətdə) layihəsi

Tərtib fotoları:

Binam Monreal (s. 25)

İvana D'Alessandro 7, 9, 10, 15, 17, 19, 21,
39, 49, 58, 68, 71, 75, 82, 86-cı səhifələr)

Getxo (s. 55)

Françeska Lionetti (40, 53, 61, 88-ci səhifələr)

Monreal (s. 90)

Ancelo Palmieri (s. 13)

Patras (s. 44)

Nika Pektoviç (s. 64)

Ravenna (s. 23)

Sandro Ueltin (78, 93-cü səhifələr)

Kitabın üz qabığının dizaynı və tərtibi:

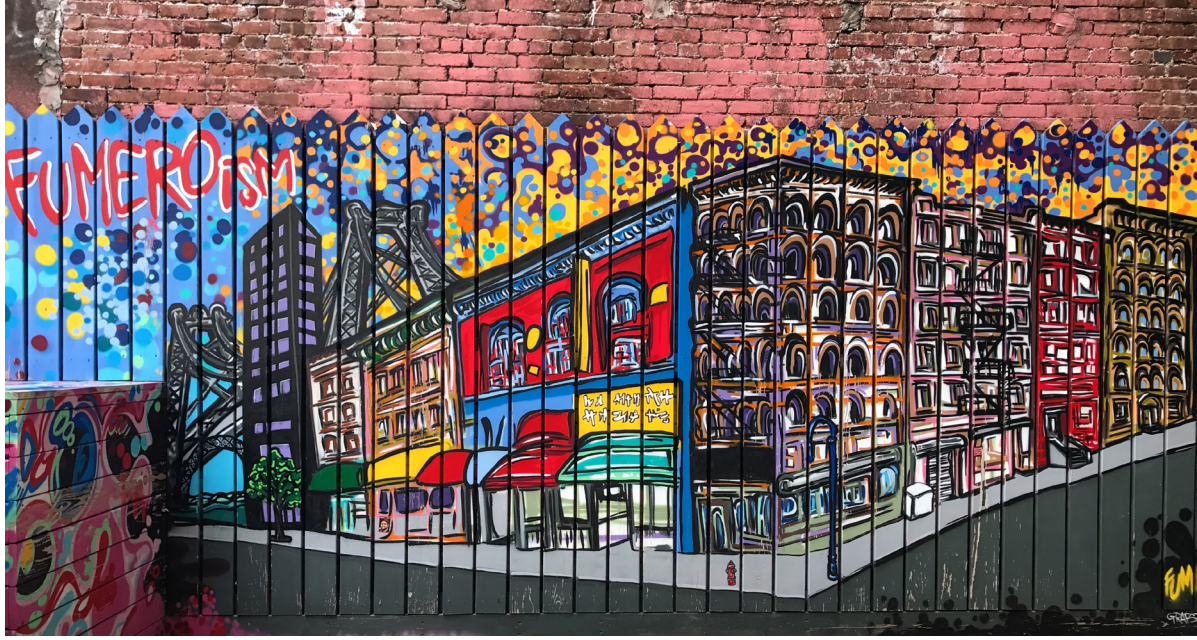
Avropa Şurası Sənədlər və Nəşrlər
İdarəsinə (AŞSN) məxsusdur.

© Avropa Şurası, [AY, İL]

Avropa Şurasında çap edilib

MÜNDƏRİCAT

ÖN SÖZ	5
I. GİRİŞ	6
ƏSAS TƏRİFLƏR	7
II. MƏDƏNİYYƏTLƏRƏRASI İNTEQRASIYANI ANLAMA	9
1. Müxtəlifliyin yeni erası	9
2. Niyə interkulturalizm?	10
3. Müxtəlifliyin üstünlüyü	10
4. Mədəniyyətlərərası inteqrasiyanın aparıcı prinsipləri	12
5. Müxtəlifliyin mümkün faydalarından yararlanmaq	13
üçün tələb edilən şərtlər	13
6. Mədəniyyətlərərası şəhər nəyə bənzəyir?	14
III. MƏDƏNİYYƏTLƏRƏRASI ŞƏHƏR İNŞA ETMƏ	16
1. Şəhər üçün mədəniyyətlərərası baxış hazırlama	16
2. Mədəniyyətlərərası strategiyanın hazırlanması	19
3. Şəhərin mədəniyyətlərərası strategiyasının yaradılması	21
IV. MƏDƏNİYYƏTLƏRƏRASI STRATEGİYANIN ELEMENTLƏRİ	25
1. Qarşılıqlı əlaqə	26
2. İştirak	28
3. Ayrı-seçkiliklə mübarizə	31
4. Yeni gələnlərin qarşılınması	34
5. Təhsil	34
6. Məhəllə	36
7. İctimai xidmətlər	38
8. Biznes və əmək	39
9. Mədəni və sosial həyat	41
10. İctimai məkan	43
11. Mediasiya və münaqişənin həlli	45
12. Dil	46
13. Media və kommunikasiya	48
14. Beynəlxalq baxış	50
15. Mədəniyyətlərərası intellekt və səriştə	51
16. Liderlik və vətəndaşlıq	52
V. TƏTBİQİN MONİTORİNQİ VƏ İRƏLİLƏMƏNİN ÖLÇÜLMƏSİ	55
1. Məlumatların toplanması	55
2. Göstəriciləri müəyyənləşdirmək	57
3. Proqresi monitorinq etmək	57
ƏLAVƏLƏR	59
Avropa Şurasının normativ mətnləri	59
Ətraflı ədəbiyyat	60

Ön söz

İnkişaf edən müxtəliflik müasir şəhərlərin əsas xüsusiyyətinə çevrilmişdir. İkinci dünya müharibəsindən sonrakı onilliklərdə global miqrasiya axınlarının dəyişən tendensiyaları fərqli milli, etnik, dil və dini köklərə məxsus insanların müxtəlif ərazilərə köçməsinə səbəb olmuşdur. Eyni zamanda bir çox ərazilərdə rifah dövlətinin zəifləməsi ilə fərdlər, qruplar və ərazilər arasındakı qeyri-bərabərlik artaraq kəskinləşməyə başlamışdır. Mədəniyyət cəhətdən fərqli cəmiyyətlərdə vəhdətin təmin edilməsi problemi dünyanın bəzi yerlərində daha aktualdır və məsələnin həll yollarının hazırlanması və sınaqdan keçirilməsi üçün şəhərlər xüsusilə əlverişli məkanlardır.

Avropa Şurası və tərəfdaş şəhərlər inteqrasiya və inkluziyanın mədəniyyətlərarası yanaşma modelini hazırlamış və təsdiq etmişdir. Bu model şəhərlərə miqrasiya və mədəni müxtəlifliklə bağlı riskləri minimuma endirməyə imkan verir. On ildən artıq bir müddətdə sübut olunmuşdur ki, müxtəliflik yaradıcılıq, rifah və iqtisadi inkişaf baxımından müsbət nəticələr verə bilər.

Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Proqramı (MŞP) Avropa və onun hüduqlarından kənarında şəhərləri müxtəlifliyi inkişaf və sosial rifah istiqamətinə yönəldən yanaşmaları ictimai siyasətlərin müsbət bazası olaraq araşdırmağa və tətbiq etməyə dəvət edir. Bu yeganə təşəbbüsdür ki:

- ▶ İnsan hüquqları, demokratiya və hüququn aliliyinə əsaslanır.
- ▶ Güclü araşdırma və təsir dəyərləndirmə aspektinə sahibdir.

- ▶ Uzun müddətlidir (layihəyə əsaslanmır) və bu da iştirak edən şəhərlərdə dayanıqlı siyasət dəyişikliklərini mümkün edir.
- ▶ Multi-dissiplinar və çoxtərəfdaşlı yanaşmaya sahibdir. Şəhərlərdə geniş sayda iştirakçını cəlb edir və bu da şəhərlərdə siyasət dəyişikliklərinin səmərəliliyini və dayanıqlılığını təmin edir.
- ▶ Qeyri-hökumət təşkilatları və Avropa Şurası tərəfindən dəstəklənir. Bu da onun tanınmasını və siyasi öhdəliyini artırır.

Mədəniyyətlərarası şəhərlər proqramının nəticələri və təsiri 2008-ci ildə başladıldıqdan bəri bir neçə dəfə ölçülmüşdür.¹ Tədqiqatlar təsdiq edir ki, proqram təhlükəsizlik səviyyəsinin yüksək və münaqişənin az olduğu yekdil yerli icmaların inkişaf etdirilməsində səmərəlidir. Onillik təcrübədən sonra 145-dən çox Avropa və digər dünya (Avstraliya, Birləşmiş Ştatlar, Cənubi Koreya, İsrail, Kanada, Meksika, Mərakeş, Yaponiya) şəhərləri Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Proqramına qoşularaq onun vasitələrindən istifadə etmiş və metodologiyasını zənginləşdirmişdir. Yenilənmiş "Addım-addım" məlumat kitabçası mədəniyyətlərarası inteqrasiya modelini hazırlamış və sınaqdan keçirmiş şəhərlərin təcrübəsinə əsaslanır.

On il əvvəl başlamış pilot layihəsi hazırda öyrənməkdə olan dinamik icmaya çevrilmişdir..

¹ Mədəniyyətlərarası şəhərlər proqramının nəticələri və təsiri

I. Giriş

Mədəniyyətlərərası Şəhərlər Proqramı (MŞP) sayəsində şəhərlər sübut etmişdir ki, müxtəliflik heterogen icmaların sosial və iqtisadi mənfəətlərini gücləndirməkdə və potensial mənfə təsirləri minimuma endirməkdə mənbə rolunu oynaya bilər. Çoxmədəniyyətli icmaların mürəkkəbliyinə və baş verən mümkün münaqişələrə baxmayaraq, şəhərlər müxtəlifliyi idarə edər, eyni zamanda miqrantların və azlıqların icmaya verə biləcəkləri töhfələrdən geniş şəkildə yararlanmağa bilər. Bunun üçün onlar bir çox institutları, xidmət və strategiyaları nəzərdən keçirməli, maneələri aradan qaldırmaq məqsədilə uyğun idarəetmə strukturları və mexanizmləri yaratmalı miqrant və azlıqların inteqrasiyasını və onların şəhərin inkişafına verəcəkləri töhfələri gücləndirməlidirlər.

“Addım-addım” məlumat kitabçası mədəniyyətlərərası inteqrasiya və inkluziyanın şəhər modelini tətbiq etmək istəyən şəhərlər üçün bir vasitədir. Bu, öyrənilmiş təcrübəni əks etdirir və həmçinin mədəni müxtəlifliyin idarə edilməsində təcrübələrin və standartların zamanla necə inkişaf etdiyini göstərir. Bu, əsasən (amma eksklüziv olaraq deyil) böyük müxtəliflik səviyyəsi olan ən azı 30 000 əhalisi olan, rəhbərliyi şəhərin inşasında müxtəlifliyi üstünlük kimi istifadə etməyi qarşısına məqsəd qoyan və bu yanaşmanı inkişaf etdirmək məqsədilə siyasi kapitalı, vaxtı resursları səfərbər etməyə hazır olan şəhərlər üçün nəzərdə tutulmuşdur. Model sürətlə olmasa da, davamlı şəkildə həm regional həm də dövlət səviyyəsində yayılır. Ümid edirik ki, təqdim edilən prinsiplər, vasitələr və misallar mədəni cəhətdən müxtəlif mühitlərdə bərabərliyi, inkluziyanı və cəmiyyətin vəhdətinin təmin olunması ilə bağlı həll yolları və fikirlər axtarışında olan qərarvericilərə, ictimai xidmət işçiləri və digər peşəkarlara da stimül

verəcək. Bu mənada mədəniyyətlərərası inteqrasiya modeli müxtəlifliyin mədəniyyət aspektindən başqa aspektlərinə də (gender, cinsi kimlik, yaş, sosial-iqtisadi status, və s) tətbiq edilir.

Mədəniyyətlərərası şəhərlər modeli öncədən ciddi şəkildə müəyyən edilmiş tədbirlər və prosedurlar ardıcılığından ibarət “hər kəsə uyğun gələn” model deyildir. Belə ki, bu məlumat kitabçasında necə, nə zaman və hansı ardıcılıqla ən yaxşı şəkildə əldə edilə biləcək tövsiyə edilən fəaliyyətlər və təkliflər öz əksini tapmışdır. Lakin bizim Mədəniyyətlərərası şəhərlər layihəsinə qoşulan şəhərdən gözlədiyimiz onun bu məlumat kitabçasında göstərilən ümumi anlayışları və fəaliyyətləri yerli şəraitə yaradıcı şəkildə uyğunlaşdırmaqla bilərəkdir artıq özünə güvənən, səriştəli və müstəqil fikirli təşkilat olmasıdır. Biz həmçinin istərdik ki, prosesdə iştirak edən heç bir şəhər boş səhifədən ibarət olmasın, hər biri müxtəlif yerlərdən yola çıxsın və öz inkişaf trayektoriyasını izləsin. Buna görə də bu sənəd təlimat kitabçasından daha çox menyu və vasitələr toplusudur.

Mədəniyyətlərərası şəhərlərin klassik beynəlxalq öyrənmə təşəbbüslərindən ən mühüm fərqi ondadır ki, onlar xüsusi qrupla, bələdiyyə qurumu ilə və ya xüsusi sahə ilə məhdudlaşır. Mənalı və davamlı dəyişiklik təşkilatları və insanlar sadəcə texniki dəyişikliklərdən daha çox məqsədi reallaşdırmaq istiqamətində bütün səviyyələrdə səfərbər olduğu zaman baş verə bilər. Çox vaxt fəal şübhə başqa şəhərdə, məsələn təhlükəsizlik və ya kitabxanalar kimi uğurlu layihə haqqında öyrənir, onu müvəffəqiyyətlə idxal edir, lakin digər işlər ənənəvi qaydada getdiyi üçün qlobal təsir məhdud qalır. Mədəniyyətlərərası şəhərlərin prinsipi siyasətçiləri,

məməurları, iş adamlarını və peşəkarları, vətəndaş qruplarını və hətta medianı bir məqsəd ətrafında səfərbər etməkdir : müxtəlifliyi ilə fəxr edən və öz müxtəlifliyindən güc alan inklüziv şəhərin yaradılması.

Bu məlumat kitabçası Mədəniyyətlərərası Şəhərlər Proqramı tərəfindən hazırlanmış **sənəd və vasitələrə** əlavə olaraq hazırlanmışdır. Kitabça mədəniyyətlərərası inteqrasiya anlayışını qısa şəkildə izah edir, şəhərlərin mədəniyyətlərərası strategiya hazırlamasına kömək edəcək addımlar və tədbirlər barədə məsləhət verir, analitik suallarla, təkliflərlə, Avropa və dünyadakı müxtəlif şəhərlərin praktikalarından misallarla bu cür strategiyanın elementlərini təqdim edir. Məlumat kitabçası mümkün olduğu qədər oxucuya spesifik məsələləri və aspektləri daha detallı şəkildə öyrənməyə yardım edən sənədlərə və digər qaynaqlara istinad edir.

ƏSAS TƏRİFLƏR

Miqrant/lar: Birləşmiş Millətlərin Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı (BMqT) "miqrant"ı səbəblərindən asılı olmayaraq xarici ölkədə istəyərək və ya istəməyərək bir ildən çox yaşamış və miqrasiya etmək üçün müntəzəm və qeyri-müntəzəm vasitələrdən istifadə etmiş fərd kimi müəyyən edir. Bu tərifə əsasən turist və iş adamı kimi daha qısa müddət üçün səfər edən şəxslər miqrant hesab edilmir. Lakin, ümumi istifadə əkin və ya kənd təsərrüfatı məhsullarını yığmaq üçün qısa müddətlərdə mövsümü olaraq kənd təsərrüfatı işçisi kimi səyahət edən şəxsləri daha qısa müddətli miqrantlar kimi qəbul edir². Miqrantların sonrakı nəsillərinə aid olduqları çoxsaylı mənzələri göstərmək üçün bəzən yanlış olaraq miqrant və ya miqrant əsilli

şəxslər kimi istinad edilir. Bu məlumat kitabçasında interkulturalizm prinsipləri hamısına tətbiq edilsə də "miqrant" termini miqrantların sonrakı nəsillərinə aid edilmir.

Sənədsiz miqrant: Aidiyyəti sənədləri olmadan bir ölkəyə daxil olan və ya orada qalan vətəndaş olmayan şəxs. Buraya digərləri ilə yanaşı: (a) ölkəyə girmək üçün hüquqi sənədləri olmayan amma *gizli şəkildə* girə bilən, (b) saxta sənədlərdən istifadə edərək girən və ya qalan, (c) hüquqi sənədlərdən istifadə etdikdən sonra icazə verilən vaxtdan çox qalmış və ya başqa sözlə giriş qaydalarını pozmuş və icazəsiz qalmış şəxs daxildir³.

Azlıq: Daha geniş anlamda yeni Avropa Şurasının Milli azlıqların qorunması haqqında çərçivə konvensiyasına uyğun olaraq qorunan milli azlıqlara eksklüziv olaraq istinad etmədən "azlıq" termini bu məlumat kitabçasında dövlətin qalan əhalisindən sayca az olan və dominant mövqedə olmayan qrupa istinad edir.

Qaçqın: Qaçqın təqib, müharibə və ya şiddət üzündən öz ölkəsindən qaçmağa məcbur olmuş şəxsdir. Qaçqının irq, din, milliyət, siyasi düşüncə və ya xüsusi sosial qrupa üzvlük səbəblərinə görə yaxşı əsaslandırılmış təqib qorxusu var. Böyük ehtimalla evlərinə geri dönmə bilmirlər və ya bunu etməkdən qorxurlar. Qaçqın tərfi 1951-ci il Konvensiyasında və regional qaçqın sənədlərində (buraya Afrika Birliyi Təşkilatı və ya 1984-cü il Kartaxena Bəyannaməsi daxildir), və həmçinin BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının Nizamnaməsində görülə bilər⁴.

Köçkünlər "xüsusən də silahlı münaqişənin, ümumiləşmiş şiddət hallarının, insan hüquqlarının pozulmasının və ya insan əli ilə törədilmiş fəlakətlərin nəticəsində və ya onların təsirlərindən qaçmaq məqsədilə evlərindən və ya daimi yaşayış yerlərindən qaçmağa və ya oraları tərk etməyə məcbur edilmiş və beynəlxalq səviyyədə tanınan dövlət sərhədlərini keçməmiş şəxslərdir"⁵.

Sığınacaq axtaran şəxs: Öz ölkəsində təqib və ya ciddi zərərə görə başqa ölkədə təhlükəsizlik axtaran və ya aidiyyəti beynəlxalq, regional və milli sənədlərə uyğun olaraq qaçqın statusu üçün verdiyi ərizə ilə bağlı qərar gözləyən şəxs.⁶

Assimilyasiya: Bu terminin dəqiq tərfi olmasa da assimilyasiya ümumi olaraq inteqrasiyanı mədəni fərqlərin qəbul edən cəmiyyətin mədəniyyəti tərəfindən udulması və homogen cəmiyyətlərin yaradılması üçün yox olması prosesi hesab edən nəzəri və siyasi modelə istinad edir. Bu modelin tətbiq edildiyi düşünülmən cəmiyyətlərdə yeni gələnlərdən gəldikləri zaman dominant mədəniyyətin bir hissəsi olmaq üçün

2 Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı, Beynəlxalq Miqrasiya Qanunu, *Miqrasiya sözlüyü*, 2-ci nəşr, 2011.

3 Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı, Beynəlxalq Miqrasiya Qanunu, *Miqrasiya sözlüyü*, 2-ci nəşr, 2011.

4 *Qaçqınların statusuna dair konvensiya və protokol*.

5 *Köçkünlüyün əsas prinsipləri*, BMT-nin Qaçqınlar üzrə agentliyi (bundan sonra BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığı).

6 Bax UNHCR: <https://www.unhcr.org/asylum-seekers.html>

irslərindən imtina etmək gözlənilir. Fərqlər və mədəni xüsusiyyətlər dəstəklənmir və hətta əksəriyyəti təşkil edən qrupun bütövlüyünə təhdid kimi görüldüyü zaman onlara mane olunur və ya ləğv edilir⁷.

Multikulturalizm: Multikulturalizm xüsusən də azlıqda olan qrupların mədəniyyətlərinin, irqlərinin və etnik köklərinin fərqlərinin dominant siyasi mədəniyyətdə xüsusi şəkildə tanınmasını qəbul edən digər nəzəri və siyasi modeldir. O, bu cür qruplarla əlaqəli stiqmaları, cəmiyyətdən xaric edilməni və dominantlığı aradan qaldırmağa çalışır. Multikulturalizm tərəfdarları qrupları etnik kökə, irq və ya dinə görə kateqoriyalara ayırır. Praktikada bu fəaliyyət qruplar arasındakı fərqləri artırmağa və bəzən müxtəlif mədəni qrupların ayrılması, marginallaşması və ya bölünməsi ilə nəticələnə biləcək halları yarada bilər⁸.

İnterkulturalizm: İnterkulturalizm mədəni cəhətdən fərqli cəmiyyətlərdə bərabərliyi və vəhdəti təmin edən siyasət modelidir. Bu model mədəni plüralizmi, insan hüquqlarını, demokratiyanı, gender bərabərliyini və ayrı-seçkiliyə qarşı mübarizəni özündə birləşdirən kollektiv kimliyi qurmaq üçün fərqli köklərə, mədəniyyətlərə və həyətlərə malik olan şəxslər arasında qaynaq-qarışmağı və qarşılıqlı əlaqəni təşviq edir⁹. O, hüquq və imkanların bərabərliyi, müxtəlifliyin üstünlüyü və cəmiyyətlərin inkişafı üçün bütün sakinlərin töhfələrini səfərbər etmək məqsədilə müsbət qarşılıqlı əlaqə vasitəsi prinsiplərinin eyni anda tətbiqinə əsaslanır.

Müxtəlifliyin üstünlüyü: Müxtəlifliyin üstünlüyü həm anlayış həm də yanaşmadır. Prinsipcə səriştə ilə və inkluziya ruhunda idarə edildiyində müxtəliflik təşkilatlara, icmalara və bizneslərə dəyərli mənfəətlər gətirən innovasiya qaynağı ola bilər. Müxtəlifliyin üstünlüyü həmçinin insan mobilliyi və mədəni müxtəliflik ilə əlaqəli olan riskləri azaldaraq müxtəlifliyin potensialını açan siyasətlərin nəticəsidir.

Mədəniyyətlərarası inteqrasiya: [Mədəniyyətlərarası inteqrasiyaya dair CM/Rec\(2015\)1 sayılı Tövsiyə](#) və global insan hüquqları çərçivəsində qarşılıqlı və mütənəsb tanıtma əsasında müxtəlifliyin səmərəli, müsbət və dayanıqlı idarəetməsindən ibarət Mədəniyyətlərarası Şəhərlər siyasəti modelinə əsaslanan iki istiqamətli prosesin nəticəsi.

Şəhər vətəndaşlığı: Fakt olaraq birbaşa yaşayış yerindən gələn, əlaqə qurma proseslərinə əsaslanan və hər hansı bir şəhər ərazisi ilə güclü əlaqələri və bağlılıq hissini inkişaf etdirən və tanıyan vətəndaşlığın hüquqi anlayışına müasir yerli alternativ. Şəhər vətəndaşlığı bütün qrupların şəhərin həyatında səmərəli iştirakına və təmsil edilməsinə və həmçinin icmalar və dövlət qurumları arasında inamın yaradılmasına imkan verir.

Gender kimliyi: Gender kimliyi fərdin anadan olduğu zaman müəyyənləşən cinsiyyətə uyğun olan və ya olmayan genderlə bağlı dərin hisslərinə istinad edir və buraya bədənin şəxsi hissi və geyim, nitq və üslublar kimi digər gender ifadələri daxildir (bu "gender ifadəsi"dir). Şəxsin cinsiyyəti adətən anadan olanda müəyyənləşir və bu andan etibarən sosial və hüquqi fakta çevrilir. Gender kimliyi cinsi oriyentasiyadan fərqləndirilməlidir¹⁰.

Cinsi oriyentasiya: Cinsi oriyentasiya hər bir şəxsin fərqli cinsdən (heteroseksual) və ya eyni cinsdən (homoseksual, lezbyan, gey) və ya birdən artıq cinsdən (biseksual) olan fərdlər üçün hiss etdiyi dərin emosional, hissi və cinsi cazibə bacarığı və sözügedən şəxslərlə intim və cinsi əlaqələrinə istinad edir¹¹.

İnterseksionallıq: Bu ifadə qaradərili feminist, vətəndaş hüquqları müdafiəçisi və hüquq müəllimi olan Kimberle Krenşou tərəfindən qaradərili qadınların qarşılaşdıqları irqçilik və çoxsaylı ayrı-seçkilik məsələsini qaldırmaq məqsədilə 1989-cu ildə istifadə edilmişdir. "İnterseksionallıq" termini 2015-ci ildə İngilis dilinin Oksford lüğətinə (*Oxford English Dictionary*) aşağıdakı şəkildə daxil edilib: "Üst-üstə düşən və ya müstəqil ayrı-seçkilik və ya çıxılmaz vəziyyət sistemlərini yaradan irq, sinif və gender kimi sosial sinifləndirmələrin qarşılıqlı əlaqəli təbiəti; bu cür mühakiməyə əsaslanan nəzəri yanaşma"¹². Merriam-Webster lüğətində interseksionallıq sözünün tərifini "ayrı-seçkilinin çoxsaylı formalarının təsirlərinin (irqçilik, cinsiyətçilik və sinfi ayrı-seçkilik kimi) xüsusən də kənarlaşdırılan fərdlərin və ya qrupların yaşantıları ilə birləşən, üst-üstə düşən və ya kəşif edilən mürəkkəb və yığılmış tərzdir"¹³.

7 İnsan Hüquqlarının Təşviqi və Qorunması üçün Milli Təsisatların Beynəlxalq Koordinasiya Komitəsi (ICC), [İnterkulturalizm haqqında didaktik video](#).

8 İnsan Hüquqlarının Təşviqi və Qorunması üçün Milli Təsisatların Beynəlxalq Koordinasiya Komitəsi (ICC), [İnterkulturalizm haqqında didaktik video](#).

9 İnsan Hüquqlarının Təşviqi və Qorunması üçün Milli Təsisatların Beynəlxalq Koordinasiya Komitəsinin (ICC) yenilənmiş nümunəsi: [Bərabərlik, müxtəliflik və inkluziya proqramlarının bir araya gətirilməsi: baza sənədi](#) - Noyabr 2017.

10 Avropa Şurası, [Cinsi oriyentasiya və gender kimliyi şöbəsi. Suallar və cavablar](#). Həmçinin qeyd etmək lazımdır ki, Məişət zorakılığı və qadınlara qarşı zorakılıqla mübarizə və qarşısının alınması Konvensiyası "gender" termininin hüquqi tərifini "hər hansı bir cəmiyyət tərəfindən qadınlar və kişilər üçün uyğun sayılan sosial olaraq qurulmuş rollar, hərəkətlər, fəaliyyətlər və fərqləndirici xüsusiyyətlər" kimi verir.

11 Avropa Şurası, [Cinsi oriyentasiya və gender kimliyi şöbəsi. Suallar və cavablar](#).

12 Bax <https://www.lexico.com/en/definition/intersectionality>

13 Bax <https://www.merriam-webster.com/dictionary/intersectionality>

II. Mədəniyyətlərəarası inteqrasiyanı anlama

1. Müxtəlifliyin yeni erası

“Müxtəliflik” termini insani fərqlərə istinad edən çətir anlayışdır. Bu, sadəcə irq, etnik kök, cins, gender kimliyi, cinsi orientasiya, yaş, sosial sinif, fiziki bacarıq və ya atributlar, dini və ya etik dəyər sistemləri, milli mənsubiyyət və siyasi görüşlərlə məhdudlaşmır. Urbanizasiya qloballaşma, texnologiya, süni intellekt və transnasionalizm müasir müxtəlifliyi formalaşdıran bəzi faktorlardandır. Bu dəyişikliklər yeni müxtəlifliklərlə, yeni məkan təcrübələri, kreollaşma, eyni zamanda qeyri-bərabərliyin yeni formaları və seqreçasiya ilə nəticələnib. “Super-müxtəliflik” və ya “hiper-müxtəliflik”¹⁴ bağlı ortaya çıxan anlayışlar şəhər müxtəlifliyinin kəmiyyət və keyfiyyət mürəkkəbliliklərini anlamının yeni yollarını təmsil edir. Bunlar “milli-çoxluq” və “müxtəlif-azlıq”, kimlik və müxtəlifliyin idarə edilməsi arasındakı güc əlaqələrinə baxmanın ənənəvi yollarını da sual altına alır. Onlar kimliyin çəxtərəfli aspektlərini, cəmiyyətdən xaric edilmənin və seqreçasiyanın çoxüzlü köklərin və bu problemin həll yolları üçün yeni strategiya və idarəçiliyin hazırlanmasına ehtiyacı vurğulayır.

“Məni qutuya sala bilməzsiniz”

İnsanların bir kimliyə aid olmaq istəmədiyi və öncədən müəyyən edilmiş qruplara ziddiyyətli bağlılıq (ya da heç bir bağlılıq) hiss etdiyi super-müxtəliflik çağında xüsusi “axınlarla” bağlı aktivizm bir çox insana məntiqli gəlir və

hətta qeyri-bərabərliyin əsl səbəbləri ilə mübarizə aparmaq üçün səmərəli olmaya bilər..

Hətta kateqoriyaların özləri (məsələn, “qaradərili”, “gey”, “asiyalı” və ya “fiziki məhdudiyətli”) belə insanların kim olması, yaşadıqları həyat, kimə bənzəmək istədikləri və ya hökumətdən və cəmiyyətdən hansı xidmətlərə ehtiyacları olması ilə bağlı bizə artıq çox şey deyə bilmir. Bu cür çərçivəli yanaşma standart təsnifatdan kənar qalan və və getdikcə sayı artan insana uyğun gəlir. Lakin cəmiyyət etnik kimliklərlə elə davranır ki, sanki etnik kimlik anlayışı aydın şəkildə məhdud, sabit və mənalıdır. İctimai təşkilatlar da çərçivəli yanaşma üzərində dayanırlar.

Fanshawe, S. and Sriskandarajah, D. (2010) You Can't Put Me in a Box: Super Diversity and the End of Identity Politics. London: Institute for Public Policy Research, səh. 11.

Mədəniyyətlərəarası Şəhərlər Proqramı (MŞP) nəzəriyyə və praktikanı bir araya gətirməklə eyni fikirdən qaynaqlanır: müxtəlifliyin idarə edilməsinin ənənəvi yanaşmaları yeni reallıqlara cavab vermək üçün kifayət etmir. Müxtəlifliyin çoxüzlü aspektlərini, onların birbirilərindən asılılıqlarını qəbul edərək proqram mədəni (etnik, dini və dil) fərqlərə əsaslanan müxtəlifliyin idarə edilməsinə diqqət ayırır. Lakin, onun prinsipləri və metodları bərabər şəkildə genderə, yaşa, peşəyə, bacarığa və müxtəlifliyin digər növlərinə tətbiq edilə bilər. Mədəniyyətlərəarası şəhərlər yanaşmasını səmərəli şəkildə tətbiq etmək üçün müxtəlifliyin bütün növlərindən yararlanmaq və fərqli köklərə, peşələrə, hekayələrə, mövqelərə sahib cinsiyyət və yaşından asılı olmayaraq müxtəlif insanların qarışmasını təşviq etmək lazımdır.

14 Fran Meissner & Steven Vertovec, Comparing super-diversity, Ethnic and Racial Studies, 38:4, 541-555, 2015.

2. Niyə interkulturalizm?

Mədəniyyətlərarası şəhərlər proqramı mədəniyyətlərarası inteqrasiya yanaşmasını praktikada tətbiq edərək bütün Avropa və onun hüdudlarından kənarında yerləşən şəhərləri dəstəkləyən, onların potensialının inkişaf etdirilməsi və strategiyalarının hazırlanması proqramıdır. Bu modelin kökləri interkulturalizm anlayışında əks olunmuşdur¹⁵ və bu da müxtəlifliyi müasir şəhərlər üçün başlanğıc nöqtəsi və üfüq hesab etdiyi üçün digər ənənəvi yanaşmalardan fərqlənir (assimilyasiya və multikulturalizm). Assimilyasiya modeli əsasən müxtəlifliyi nəzərə almayan bərabərlik prinsipinə diqqət ayırırsa və multikulturalizm mədəni müxtəlifliyi dəstəkləyirsə, interkulturalizmin məqsədi müxtəlif cəmiyyətlərdə bərabərliyə və cəmiyyət vəhdətinə nail olmaqdır.

İnterkulturalizm və multikulturalizm

Multikulturalizmin formal və ya ümumi qəbul edilmiş bir tərfi olmasa da, birinin digərindən üstün olmadığı və ya daha yüksək dəyəərə sahib olmadığı müxtəlif mədəniyyətlərin yanaşı yaşamasına imkan verən siyasətlərdən ibarət olması ümumi olaraq qəbul edilir. Bu, azlıqlara imkan verir ki, dominant mədəniyyətin təsiri altında yox olmasın və ya assimilyasiyaya uğramasın. Bununla yanaşı, o, həmçinin parçalanmalar və gərginliklər yaradan və qarşılıqlı mübadiləyə mane olan sabit və müəyyənləşdirilmiş kimliklər yaratmağa meyillidir.

İnterkulturalizm həmçinin assimilyasiya ittihamını rədd edir amma irsin və kimliyin dinamik olduqlarını qarşılaşa və üst-üstə düşə biləcəklərini, eyni zamanda mədəniyyətlərarası qarşılıqlı əlaqənin getdikcə qloballaşdığını və müxtəlifliyin olduğu cəmiyyətlərin qaçılmaz və arzu edilən olduğunu qəbul edir. İnterkulturalizm bu cür dəyişikliyin asanlaşdırılmasını dəstəklənməsini və bu kimliyin seçilmiş və inkişaf edə biləcək olmasını təklif edir.

Cantle T., (2012) Interculturalism – a rejoinder to Modood and Meer Political Insight Dec 2012

İnterkulturalizm multikulturalizmlə bəzi ortaq prinsipləri bölüşsə də (hörmət, ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi, bərabərlik), bu iki yanaşma mədəni kimliyin və cəmiyyətin quruluşunun başa düşülməsində bir-birindən xeyli fərqlənir. İnterkulturalizm müxtəlif köklərə malik fərdlər və qruplar arasında ortaq nöqtələrin vurğulanmasının, qruplar arasında təmasın və müsbət qarşılıqlı əlaqənin təşviq edilməsinin vəhdətə və cəmiyyətdən kənarlaşdırmaya səbəb

¹⁵ İnsan Hüquqlarının Təşviqi və Qorunması üçün Milli Təsisatların Beynəlxalq Koordinasiya Komitəsi (ICC): [İnterkulturalizm nə deməkdir??](#)

olan bəzi maneələrin aşılmasına gətirib çıxardığını düşündüyü halda, multikulturalizm mədəni baxımdan fərqli qruplar arasında maneələri vurğulayaraq əksəriyyətlə azlıq arasında güc əlaqələrinə diqqət ayırır. Multikulturalizm sadəcə kimliklərin və yaxınlıqların necə inkişaf etdiyini və üst-üstə düşdüyünü qəbul etməkdə çətinlik çəkir lakin onun qrupları essensialist yanaşma olaraq “biz/onlar” paradigmasını saxlayır. Multikulturalizm aradan qaldırmaq istədiyi problemi daha da gücləndirir.

Bu cür çatışmazlıqlar inteqrasiyanın mədəni aspektini yanlış anlamadan irəli gəlir: mədəniyyətin və müxtəlifliyin bəsit və qərəzli şəkildə başa düşülməsi, miqrant mədəniyyətlərin marginallaşdırılmasına səbəb olan müxtəlifliyin həddindən artıq vurğulanması və yoxsulluğun davam etdirilməsi və etnik gettolər vasitəsilə cəmiyyətdən uzaqlaşdırılma.

İnterkulturalizm isə bölünməz icmaların qurulmasında, hüquqların əldə edilməsi və imkanların dəyərləndirilməsində mədəniyyətin əhəmiyyətini qəbul edir. O, hər bir kimliyin həyatda qalmasına və çiçəklənməsinə imkan vermənin vacibliyini vurğulayır və eyni zamanda bütün mədəniyyətlərin mövcud olduqları cəmiyyətin mədəni mühitinə töhfə vermə hüquqlarının olduğunu qeyd edir. İnterkulturalizm icmaların təcridə deyil sadəcə digər icmalarla təmasda olaraq inkişaf edə biləcəkləri anlayışından irəli gəlir. Onun məqsədi inam yaratma və icma quruluşunun möhkəmləndirilməsi vasitələri kimi mədəniyyətlərarası qarşılıqlı əlaqəni gücləndirməkdir.

3. Müxtəlifliyin üstünlüyü

Mədəniyyətlərarası inteqrasiya anlayışı¹⁶ müxtəlifliyin üstünlüyü¹⁷ məfhumundan qaynaqlanır və müxtəlifliyin fərdlər, icmalar və təşkilatlar üzərindəki faydalı təsirlərini nəzərə alır. Müxtəlifliyin müsbət koqnitiv

¹⁶ Model burada təqdim edilib: [Mədəniyyətlərarası inteqrasiyaya dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec \(2015\) 1 sayılı Təvsiyəsi](#)

¹⁷ The Intercultural City: Planning for Diversity Advantage, Phil Wood and Charles Landry, 2007.

faydaları tədqiqatların xüsusilə diqqət mərkəzində olmuş, müxtəlifliyə məruz qalmanın fərdləri daha analitik və tənqidi şəkildə düşünməyə məcbur etdiyini göstərir. Belə ki, müxtəliflik bir problemlə bağlı çeşidli ideyalar və perspektivlər irəli sürür¹⁸. Nəticə etibarilə artan sayda tədqiqatlar şirkət və təşkilatlarda daha çox müxtəlifliyə ehtiyacın və onların təsirinin olduğunu qeyd edir. Müxtəliflik işçilərə əlçatan olan bilikləri daha da genişləndirərək, həmçinin innovasiyaların həyata keçirilməsi üçün ideyaları birləşdirmək məqsədilə imkanları təşviq edərək onların məhsuldarlığına təkan verir. Digər araşdırmalar immiqrasiya və iqtisadi inkişaf arasında müsbət əlaqəni analiz edir və immiqrantların iqtisadi töhfələrini (yeni bacarıq və səriştələri innovasiya sahələri də daxil olmaqla geniş sayda sektorlarda və rəşələrdə yeni şirkətləri birbaşa yaratma yolu ilə)¹⁹ vurğulayır. İmmiqrasiyanın mövcud olduğu ölkələrdə geniş sayda həm müsbət həm də mənfi iqtisadi təsirlər yaratdığı getdikcə daha çox qəbul edilir.

Müxtəlifliyin üstünlüyü təkmilləşdirilmiş koqnitiv performansdan kənara çıxır. Tədqiqatlardan əldə olunan sübutlar²⁰ qruplar və icmalar üçün müxtəlifliyə inklüziv yanaşmanın dəyərini göstərir. Empirik nəticələr demoqrafik müxtəlifliyin sosial vəhdəti azaltdığını

18 Bax həmçinin, Galinsky, A. D., Todd, A. R., Homan, A. C., Phillips, K. W., Apfelbaum, E. P., Sasaki, S. J., Maddux, W. W. Maximizing the gains and minimizing the pains of diversity: A policy perspective. *Perspectives on Psychological Science*, 10, 742–748, 2015.

19 Abigail Cooke & Thomas Kemeny. *Spillovers from Immigrant Diversity in Cities*, SERC Discussion Papers, Spatial Economics Research Centre, LSE., 2015.

20 Mədəniyyətlərarası şəhərlər yanaşmasının iqtisadi və sosial üstünlüklərinin dəlili. Meta-analizli dəyərləndirmə, K. Khovanova-Rubicondo and D. Pinelli, 2012.

Mədəniyyətlərarası inteqrasiya yanaşması müxtəlif şəhərlərdə daha yaxşı həyat səviyyəsinə necə gətirib çıxarır?, A-L. Joki and A. Wolffhardt, the Migration Policy Group, 2017.

və sosial münaqişələrin baş verə bilmə ehtimalını artırdığını göstərir. Lakin, demoqrafik müxtəliflik koqnitiv müxtəlifliklə (bir çox bacarıqlar, istəklər və bilik) müsbət şəkildə əlaqədə olduğu zaman mənfiyyət zərəri üstələyir. Son tədqiqat²¹ müxtəlifliyin daha çox olduğu məhəllələrdə yaşayan insanların daha çox “pro-sosial” olduqlarını irəli sürür. Onlar müxtəlif qrupların üzvləri arasında daha çox bənzərlik görür, digər bütün insanlarla bağlı olduqlarını düşünür beləliklə digərlərinə qarşı daha sosial şəkildə davranır və qlobal insan hüquqları barədə daha çox narahat olurlar.

Nəhayət, baxmayaraq ki, tədqiqatlar daha yüksək etnik müxtəliflik dərəcəsi olan icmaların öz resurslarını dövlət malı olaraq ortaya qoymaqda tərəddüd etdiklərini göstərsə də, istifadə etdikləri xidmətlərin xərclərinə töhfənin dəyərini başa düşən insanların olduğu yaxşı müəyyən edilmiş bazarlarda heterogenliyin nəticəsi olaraq səmərəlilik itmir. Bir çox müəllif müxtəlifliyi şəhər aqlomerasiyası ilə əlaqələndirmiş, şəhər məhəllələrinin fəaliyyəti və çiçəklənməsinin orada olan insanların, faktorların, resursların və xidmətlərin müxtəlifliyinə əsaslanması faktını vurğulamışlar. Mədəniyyətlərarası şəhər mühiti nə qədər multikulturaldırsa, yerli əhalinin bir o qədər məhsuldar və yaradıcı olması ehtimalı böyükdür. Araşdırmalar müsbət təsirlərin ikinci və üçüncü nəsil immiqrantları nəzərə alındığı zaman bəzən daha güclü olduğunu göstərir və icmalar arasında müəyyən dərəcədə inteqrasiya olması halında daha müsbət təsirlərin əldə edildiyini qeyd edir.

21 İrqi baxımından daha müxtəlif olan məhəllələrdə yaşayan insanlar daha çox cəmiyyət tərəfdarı olur, J. Nai, J. Narayanan, I. Hernandez, K. Savani, 2018.

4. Mədəniyyətlərəarası inteqrasiyanın aparıcı prinsipləri

Bu kitabçada təqdim edilən Mədəniyyətlərəarası şəhərlər anlayışının bir çox legitim qaynağı var: tədqiqat məlumatları, şəhər praktikası, beynəlxalq hüquqi vasitələr və sənədlər. O, hüquqa əsaslanan yanaşma olub Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasında göstərilmiş bütün insanlar üçün bərabərhüquqlu layəqət prinsipini və cəmiyyətin bütün üzvləri tərəfindən insan hüquqlarından və əsas azadlıqlardan bərabər şəkildə yararlanma prinsipini həyata keçirmək məqsədini daşıyır²².

O, həmçinin Avropa Şurasının qəbul etdiyi bütün vasitə və standartları təsdiq edir²³. İnterkulturalizm nəzəriyyəsi 47 üzv dövlətin üzv olduğu Avropa Şurası Nazirlər Komitəsi tərəfindən qəbul edilmiş Tövsiyə ilə bu yaxınlarda hüquqi aktlara daxil edilmişdir (Avropa Şurası 2015).

Üç prinsipin eyni anda tətbiqi bu yanaşmanı istiqamətləndirir: Bərabərlik, müxtəlifliyin üstünlüyü və müsbət mədəniyyətlərəarası inteqrasiya.

Bərabərlik: Mədəniyyətlərəarası inteqrasiya yanaşmasını qəbul edən dövlət qurumları öz işçiləri ilə bağlı, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və şirkətlər də daxil olmaqla tərəfdaşlar və təchizatçılarla əlaqələrində bütün fəaliyyətlərində bərabərliyi təmin edəcəklərini və ayrı-seçkiliklə mübarizə aparacaqları barədə öhdəlik qəbul edirlər. Sadəcə

bərabərliyə diqqət ayırmaq kimlik siyasətlərini pisləşdirir, həmrəylik və vəhdəti təhlükə altına ata bilər. Bərabərlik mesajını sadəcə azlıqlara deyil, eyni zamanda "əksəriyyətə" ötürülməsi üçün edilən cəhdlər və strategiya və resursları ehtiyac və layəqətə görə istiqamətləndirmək, kimlik siyasətlərinin mənfi təsirləri ilə mübarizə aparmağa kömək edir.

Müxtəliflik: Müxtəlifliyi insan icmalarının əsl xüsusiyyəti, güc, dinamika və innovasiya mənbəyi olaraq qorumaq üçün müsbət tədbirlərin görülməsi vacibdir. İnterkulturalizmə görə fərdlərin və qrupların müxtəlifliyinin açıq şəkildə qəbul edilməsi onun normalaşdırılması üçün ilkin şərtidir. Lakin, multikulturalizmdə olduğu kimi yalnız müxtəlifliyə diqqət ayırmaq sadəcə paylaşılan dəyərlərin mənasına zərər vura və cəmiyyətdəki müxtəlif qruplar arasında körpü salınmasına mane ola bilər.

Qarşılıqlı əlaqə: Ünsiyyət mədəniyyətlərəarası inteqrasiyanın şəhər pedaqogikasının təməli daşıdır. Qarşılıqlı əlaqə təması nəzəriyyəsi ilə dəstəklənərək²⁴, həm mədəni həm də cinsiyyət, gender kimliyi, cinsi orientasiya, yaş, sosial-iqtisadi status və s. kimi müxtəlifliklər vasitəsilə müsbət və konstruktiv gündəlik görüşlər üçün şəraitin yaradılmasıdır. Lakin bərabərliyi təmin etmək və müxtəlifliyi qorumaq məqsədilə görülməli olan tədbirlər olmadan qarışıq məhəllələrin, məktəblərin, ictimai məkanların və təşkilatların yaradılması qeyri-məhsuldar ola bilər.

Bərabərlik, müxtəliflik və inkuziya təqvimlərini birləşdirmə: baza sənədi - Noyabr 2017

²² Mədəni cəhətdən müxtəlif cəmiyyətlərdə insan hüquqlarının qorunması və təşviqinə dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə təlimatları (2 mart 2016-cı ildə qəbul edilib).

²³ Həmçinin bax: Avropa Şurasının normativ mətnləri.

²⁴ Allport, G. W. The nature of prejudice. Cambridge/Reading, MA: Addison-Wesley, 1954.

5. Müxtəlifliyin mümkün faydalarından yararlanmaq üçün tələb edilən şərtlər

Tədqiqatlar müxtəlifliyin iqtisadi performans və siyasətlər üzərindəki təsirləri ilə bağlı geniş sayda müsbət sübutlar göstərməklə yanaşı müxtəlifliyin xərclər və gəlirlər arasındakı daimi kompromis olmasını da əks etdirir. Ədəbiyyatlar seqreqasiyanın müxtəlifliyə təsiri ilə bağlı məsələyə də müraciət etmişdir. Təmas nəzəriyyəsində əks olunduğu kimi seqreqasiya daha pis sosial-iqtisadi nəticələrə gətirib çıxarır. Etnik anklavlarda yaşayan birinci nəsil miqrantlar bu cür ərazilərdən kənarında yaşayan miqrantlardan daha yüksək gəlirə və daha yaxşı həyat şəraitinə sahib olurlar. Bu cür homogen etnik anklavlar təəssüflər olsun ki, çox uzun müddət qalır və oranın sakinləri və bütün cəmiyyət üçün zərərli olur. Bu ona görə baş verir ki, anklavlar mövcud olduğu cəmiyyətlərdə iqtisadi və sosial inteqrasiyaya bəzi rolunu oynayaraq miqrantlar üçün xarici dünya ilə bağları və iqtisadi əlaqələri inkişaf etdirmək üçün çətinlik yaradır.

Bu mənfəət və zərərlər sadəcə şəhərdə yaşayan mədəni qrupların sayından və ölçüsündən asılı deyil. Bu həmçinin onların inteqrasiyasının dərəcəsi və bu inteqrasiyanı cəmiyyət üçün təşviq edən və ya buna mane olan institusional və siyasi mühitdən asılıdır. İnteqrasiya və inkluziya siyasətlərinin rolu fərdi seçimlər və ya məkan seqreqasiyasına görə endogen şəkildə ortaya çıxma biləcək müxtəliflik bölgələrinin aradan qaldırılmasına (və ya onların yaranmasına mane olmaq) müdaxilə etməkdir. Bu, etnik köklər arasında və sosial sərhədlərdən kənarında əlaqə və ünsiyyəti təşviq etmək üçün müxtəlif səviyyələrdə bələdiyyə məktəbləri,

iş yerləri və şəhərin ictimai məkanları və digər sahələrdə tədbirlər görülməsini tələb edir.

Heterogen icmaların sosial və iqtisadi faydalarını artırmaq üçün uyğun şərtləri təmin edilməsi şəhərin idarəçiləri və administrasiyasının öhdəsinə düşür. Təsisatlar, dəyərlər və idarəçilik mexanizmləri müxtəlifliyi sosial-iqtisadi nəticələrlə əlaqələndirmək üçün vacib rol oynamalıdır. Buradan da belə bir nəticə ortaya çıxır ki, səmərəli təsisatlar tərəfindən dəstəkləndiyi zaman müxtəliflik cəmiyyət üçün dəyərli faktor rolunu oynaya bilər.

Xüsusən də müxtəlifliklərin özlərini ifadə etməsinə və sərbəst şəkildə qarşılıqlı əlaqədə olmasına imkan verən demokratik təsisatlar və açıq mühit müxtəliflikdən faydalanmaq üçün ilkin şərtədir. Əsasən siyasi elmlər sahəsində mövcud olan ədəbiyyat bizim kompleks cəmiyyətlərdə maraqların, fikirlərin və kimliklərin çoxluğu və mürəkkəbliyinin nəzərə alınmasında təmsilçi demokratiyanın məhdudluğunu vurğulayır. Beləcə idarəçilik konsepti hökumətin anlamını da əhatə edən və onun hüdudlarını aşan geniş anlayış kimi ortaya çıxır, strategiya və fəaliyyətlərin birgə yaradılmasında və formalaşdırılmasında (sonra da idarə edən və qiymətləndirən) hökumət qurumları ilə yanaşı, qeyri-rəsmi (xeyriyyəçiliklə məşğul olmayan və xeyriyyəçi) təşkilatlar da daxil olmaqla iştirakçıların plüralizminə imkan verir. Buna görə də səsini duyurmaq və gücü bölüşmək üçün spesifik legitim maraqları təmsil edən digər iştirakçıların (vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları, QHT-lər və xalq hərəkatları) qatılmasına imkan verən daha açıq və iştirakçı demokratiya proseslərinə ehtiyac var. Şəhər yenə də iştirakçı və inklüziv siyasi proseslərin yeni formalarının və növlərinin hazırlanması və tətbiq edilə biləcəyi ən uyğun səviyyə kimi görünür.

6. Mədəniyyətlərərası şəhər nəyə bənzəyir?

Mədəniyyətlərərası şəhərlərdə müxtəlif mənşələrə, fərqli dillərə, dinlərə/inanclara sahib insanların olduğu müxtəlif əhali mövcuddur. Bir çox vətəndaş müxtəlifliyi problem kimi deyil resurs kimi görür və bütün mədəniyyətlərin bir-biriləri ilə ictimai arenada qarşılaşdıqları zaman dəyişikliklərini qəbul edir. Şəhər rəsmiləri müxtəlifliyə hörməti və plüralist şəhər kimliyini ictimai şəkildə təşviq edir. Şəhər qərəzli yanaşma və ayrı-seçkiliklə fəal şəkildə mübarizə aparır, idarəçilik strukturlarını, təsisatları və xidmətləri müxtəlifliyi olan əhalinin ehtiyaclarına uyğunlaşdıraraq insan hüquqlarını, demokratiyaya və qanunun aliliyinə zərər vermədən hər kəs üçün bərabər imkanları təmin edir. Şirkətlərlə, vətəndaş cəmiyyəti və dövlət xidməti işçiləri ilə tərəfdaşlıq çərçivəsində mədəniyyətlərərası şəhər müxtəlif qruplar arasında qarışmanı və qarşılıqlı əlaqəni təşviq etmək üçün bir sıra siyasətlər və fəaliyyətlər hazırlayır. Yüksək inam səviyyəsi və sosial vəhdət münaqişələrin və zorakılığın qarşısını almağa, siyasi səmərəliliyi artırmağa və şəhəri insanlar və investorlar üçün cəlbedici etməyə yardım edir.

Onun əsas elementlərinə aiddir:

- ▶ Müxtəlif mənşələrə və mədəniyyətlərə malik insanlar arasında qarşılıqlı əlaqənin dərinləşdirilməsi və birgə yaradıcılığın artırılması üçün məkanların və imkanların yaradılması, inamın yaradılması və müxtəlifliyin yaradıcı potensialının reallaşdırılması.
- ▶ Mənşə və ya statuslarından asılı olmayaraq icmanın bütün üzvlərinə öz potensiallarını inkişaf etdirmək, istedadlarını ortaya qoymaq və onların yerli inkişafa töhfə verməsinə imkan verən idarəçilik modelinin yaradılması.
- ▶ Gücün paylaşılması - müxtəlif mənşəli insanların istər siyasi və təhsil istərsə də sosial, iqtisadi

və ya mədəni sahələrdəki şəhər təsisatlarında qərar vermə proseslərinə cəlb edilməsi.

- ▶ Dövlət, özəl və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarında mədəniyyətlərərası səriştənin təşviq edilməsi.
- ▶ Mədəni plüralizmin və kimlik komplekslərinin liderlik diskursu və simvolik fəaliyyətlərlə əhatə edilməsi
- ▶ inklüziv hekayələrin hazırlanması, münaqişələrin müsbət şəkildə həll edilməsi, stereotiplərin qırılması, müxtəlifliyin yerli inkişafa təsiri və potensialı haqqında müzakirələrdə iştirak.

Bu prinsiplər bütün yeni gələnlərin və həmçinin daha geniş anlamda müxtəlif mənşəli insanların şəhərə köçmə səbəblərindən, qalma müddətlərindən və ya rəsmi statuslarından asılı olmayaraq inkluziyasına kömək edir.

Barselonanın (İspaniya) İmmiqrasiya və İnterkulturalıq üçün Strateji Çərçivəsi digərlərindən daha çox Mədəniyyətlərərası Şəhərlər Proqramının (MŞP) prinsiplərinə sadıq olan şəhər planıdır. **Barselonanın Mədəniyyətlərərası Planının** (2010) əsas hədəfi şəhərin gələcək 15 ildə sosio-mədəni müxtəlifliyində artımın səbəb olduğu çətinliklərə necə cavab verməsi haqqında aydın mədəniyyətlərərası strategiyanın müəyyən edilməsi olmuşdur. 3000-dən çox insan və 250 təşkilat mədəniyyətlərərası prosesə cəlb edilməli olan vətəndaşlarla birlikdə fəal tərəf kimi Şəhər Şurasının bütün hissələrinin iştirak etdiyi interaktiv internet səhifəsi vasitəsilə planın hazırlanması üçün əməkdaşlıq etmişdir.

Mədəniyyətlərərası Plan “şəhərin bütün sahələrində və məkanlarında müxtəlifliyin normallaşdırılmış sosiallaşmasını təmin etmənin ən yaxşı yolu olan qarşılıqlı əlaqəni təşviq etmək üçün yerli qlobal

strategiya" olaraq hazırlanıb. Plan üçbucaq prinsiplərə əsaslanır: bərabərlik, müxtəlifliyin tanınması və müsbət qarşılıqlı əlaqə. O, həmçinin institusional innovasiyanın qurulmasını da təklif edir: *Espai Avinyó* - 2011-ci ilin martında Barselona Mədəniyyətlərarası Planının təsdiqindən sonra yaradılmış mədəni struktur olub iki məqsəddən ibarətdir: 1) interkulturalizm dəyərlərini təşviq etmək məqsədilə bütün vətəndaşlar (immigrantlar və yerlilər) üçün mədəni proqramın təklif edilməsi və 2) Katalan dilinin sosial səviyyədə istifadəsi və şəhərin tarixi və mədəni səviyyədə başa düşülməsi üçün spesifik fəaliyyətlərin təklif edilməsi. *Espai Avinyó* Barselonada interkulturalizmin standartı olmaq istiqamətində çalışır.

İnkluziv Oklend (Yeni Zelandiya) üçün güclü ictimai öhdəlik, onun müxtəlifliyi qeyd etməsi aid olma və iştiraka ayırdığı diqqət ilə [Oklend Planı 2050](#) mədəniyyətlərarası şəhərlər prinsipləri və yanaşması ilə üst-üstə düşür. Bu 30 illik strategiya üç əsas problemin həllinə yönəlmişdir: Əhəlinin artımı və onun yaratdığı səbəblər (icma üzərində təzyiqlər,

ətraf mühit, mənzil və yollar); bütün Oklend sakinləri ilə inkişafın paylaşılması (bəzi zonalarda iqtisadi məhrumiyyətlər, etnik və yaş qruplarında ədalətsiz sosial modellər, mənzil xərclərinin qalxması); ətraf mühitin deqredasiyasının azaldılması (şəhər inkişafının təsiri və iqlim dəyişikliyinə təsirləri). Bura yüksək səviyyəli öhdəlikləri yerinə yetirmək və Oklend Planının praktikada tətbiqi üçün spesifik fəaliyyət planları, strategiyalar və təşəbbüslər daxildir.

Plan 'uğurlu yerləşmənin insanların Oklendin sosial, iqtisadi və siyasi həyatında iştirakına imkan verdiyini' və bunun da aidlik hissənin 'insanların yaxşı və asan şəkildə özlərini vətəndaş və icma həyatında lider, qərarverici mövqelərdə və ictimai məkanlarda görmələrinə təsir edə bildiyini' qəbul edir. Şura bütün icmalar, sektorlar, hökumət qurumları, təsisatlar və təşkilatlar arasında əməkdaşlığa dəvət edir. Planın tətbiqinə sadəcə dövlət və yerli hökumət orqanları məsul deyil. Bunun üçün eyni zamanda müxtəlif QHT-lər, özəl sektor və vətəndaş cəmiyyəti məsuliyyət daşıyır.

III. Mədəniyyətlərarası şəhər inşa etmə

1. Şəhər üçün mədəniyyətlərarası baxış hazırlama

İnsanlar və resurslar mədəniyyətlərarası inkişaf üçün səfərbər edildiyi halda həm seçilmiş həm də vətəndaş cəmiyyətindən olan yerli liderlərin mentalitetində dəyişiklik lazım olacaq. Bu o deməkdir ki, şəhər "bizim hədəfimiz sadəcə harmonik, azad, bərabərliyin olduğu bir yer deyil, həmçinin mədəniyyətlər və kimliklər arasında məhsuldar qarşılıqlı əlaqənin və əməkdaşlığın olduğu bir şəhər yaratmaqdır, bunun üçün əlavə və ya fərqli nə edilməlidir?" sualını özünə verməlidir. Və xüsusən də "Bunun üçün hansı liderlər (siyasi və bələdiyyə səviyyəsində) və vətəndaşlar tələb edilir? Buna hansı yeni təsisatlar, şəbəkələr və fiziki infrastruktur lazımdır?"

Biz buna **şəhərin mədəniyyətlərarası baxışının** qurulması və ya şəhərə mədəniyyətlərarası gözlükdən yenidən baxma" deyirik. Mədəniyyətlərarası şəhərlər yaşaması heç də yeni siyasətlərin, strukturların və ya təşəbbüslərin (həqiqətən də bəzi şəhər problemlərinin səbəbi qaydaların, strukturların və nəzarətlərin çoxluğu) əlavə edilməsi yox "mədəniyyətlərarası gözlükdən" baxaraq şəhərin artıq nə etdiyini yenidən nəzərdən keçirməkdir. Beləcə mədəniyyətlərarası şəhərin yeni xərclərə ehtiyacı olmur və aydın şəkildə müəyyən edilmiş və paylaşılan hədəflərə cəhdlərini yönəldərək, təkrarları, rəqabəti, qərəzli fikirləri, düşüncələri və klientelizmi aradan qaldıraraq qənaətlərin edilməsinə və səmərəliliyin artmasına yardım edə bilər.

Mədəniyyətlərarası şəhərlər yaşamasında mədəni həssaslığın inkişaf etdirilməsi, mədəniyyətlərarası qarşılıqlı əlaqənin və qarışmanın stimullaşdırılması xüsusi şöbənin və ya məmurun məsuliyyəti kimi deyil bütün şəhər şöbələrinin və xidmətlərinin fəaliyyətinin strateji məqsədi və əsas aspekti hesab olunur.

Bəzi elementlər mədəniyyətlərarası şəhərlə bağlı təsəvvürün inkişafı üçün vacibdir:

a) İctimai olaraq interkulturalizmlə bağlı öhdəlik götürmək

Bu elementlərin birincisi və bəlkə də ən vacibi siyasi liderlik və öhdəlikdir. Mədəniyyətlərarası şəhər cəmiyyətin konstitusional dəyərlərini və prinsiplərini bütöv olaraq dəstəkləyərək müxtəliflik dəyərini aydın şəkildə qəbul etməyən idarəetmə sistemi olmadan ortaya çıxma bilməz. Seçiciləri qorxuları və qərəzli fikirləri ilə üzvləşdirmək, bu narahatlıqların ictimai müzakirədə həll edilməsinə imkan vermək və vergi ödəyicisinin pulunun mədəniyyətlərarası inteqrasiyanı təşviq edən təşəbbüslərə və xidmətlərə yatırılması siyasi cəsarət tələb edir. Bu cür yaşama siyasi baxımdan risklidir, lakin liderlik sadəcə səsli saymaq yox, idarə etməkdir.

Şəhər liderləri tərəfindən edilən bəyanatlar və nitqlər, şəhər şurasının bəyanatları, proqrama dair sənədlər və s. müxtəliflik və inkluziya üçün müsbət öhdəliyin əsas ifadə daşıyıcılarıdır. Bu öhdəlik mümkün olduğu qədər nəzərəçarpan və ictimai olmalı, xüsusən də siyasi toplantılar və ya şəhər əhəmiyyətli bayramlar kimi

simvolik tədbirlərdə davamlı şəkildə təkrar edilməlidir. Bunun necə edilməsi ilə bağlı bir çox misal var:

- ▶ Müxtəlifliyin müsbət şəkildə qəbul edilməsinin yeni erasına keçidi simvolikləşdirmək üçün nəzərəçarpan fəaliyyət, məsələn keçmişdə edilmiş səhvlərin bağışlanması və ya mədəniyyətlərarası anlaşmaya həsr etmək üçün xüsusi günün müəyyən edilməsi.
- ▶ Mədəniyyətlərarası inamı və anlaşmanı qurmağa həsr edilmiş fərdi fəaliyyətləri və ya həyatları mükafatlandırmaq və qəbul etmək üçün mükafatlar və ya digər sxemlər.
- ▶ Mədəniyyətlərarası inteqrasiyanı qəbul edən xartiyaların və ya siyasət sənədinin qəbulu strateji yanaşmadır.

“Dünyanın müxtəlif yerlə rindən olan insanlar Maribayronqa indi evimiz deyir və hər kəsin burada aid olma hissini və çıxışklənən həyat imkanına sahib olmasını istəyirik. Müxtəlifliyimizlə qürur duyuruq və interkulturalizmi təşviq etməyə və tanıtmağa davam etmək istəyirik.” Cr Lam.

20 iyun 2017-ci ildə **Maribayronq şəhər** şurası (Avstraliya) 2017-2021 İcma Planını təsdiqləmiş və Maribayronq şəhərinin inklüzivliyi və müxtəlifliyi təşviq edən mədəniyyətlərarası şəhər olaraq inkişafına asanlaşdırmaq öhdəliyini götürmüşdür. Şəhər Mədəniyyətlərarası şəhərlər şəbəkəsinin 2018-ci ildə rəsmi üzvü olub. Maribayronq şəhərinin meri Cr Cuc Lam Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Proqramının üzvü olmaq üçün niyyət protokolunu imzalamışdır. Rəsmi imzalamadan sonra təntənəli imzalama mərasimi 2018-ci ilin oktyabrında Uşaq həftəsi tədbirində Breybrukun yerli ailələri ilə baş tutmuşdur. Mer şirkət rəhbəri Stefen Ual ilə birlikdə ingiliscə və vyetnamca iki dildə hekayə söyləmə sessiyası təşkil edib və şəhərimizdə mədəni müxtəlifliyin əhəmiyyətini və Şəhər Şurasının inklüzivliyi təşviq etmə öhdəliyini izah edib. Şəhər həmçinin Mədəniyyətlərarası şəhərin nə demək olduğunu izah etmənin asan və əl çatan yolu kimi **hekayə söyləmə bukleti** hazırlayıb. İcma üzvləri şəhər meri və şirkətin baş icraçı direktoru Mədəniyyətlərarası şəhərin ayrılmaz hissəsi olduqlarını nümayiş etdirmək üçün imzalama mərasiminə dəvət edilmişlər.

Mədəniyyətlərarası perspektivi qanunvericilik çərçivəsinə daimi prinsip olaraq daxil etmək və inzibati və siyasi dövrləri aşmaq üçün **Mexiko** interkulturalizmi Mexiko şəhəri konstitusiyasına və beləliklə mədəniyyətlərarası perspektivi milli qanunvericiliyə əlavə etmişdir. Bu fəaliyyət mədəniyyətlərarası siyasətləri yerli səviyyədən dövlət səviyyəsinə qədər genişləndirmə çərçivəsində tətbiq edilmişdir. Bura mədəniyyətlərarası perspektivləri

tətbiq etmək üçün Mexiko şəhəri konstitusiyası da daxil olmaqla bir sıra qanunların islahatı daxildir.

Bu fəaliyyətin hədəfi mədəniyyətlərarası perspektivin daxil edilə biləcəyi bütün dövlət orqanları siyasətləri və proqramlarıdır, yəni yerli xalqları, miqrantları, müxtəlif kökə sahib icmaları, cinsi müxtəlifliyi və şəhər kollektivlərini hədəf alan siyasətlərdir.

Əldə edilmiş nəticələr və hədəflər aşağıdakılardır:

- ▶ İnterkulturalizmin Mexiko şəhər konstitusiyasına daxil edilməsi.
- ▶ Mədəniyyətlərarası perspektivi ictimai fəaliyyətlərə və proqramlarda transversal meyar kimi daxil etmək üçün Dövlət Planlama Qanunu islahatı.
- ▶ Mədəniyyətlərarası siyasətlərdə Daxili İşlər Nazirliyinə səlahiyyət vermək üçün Dövlət İdarəetməsi Qanunu islahatı.

Əlavə olaraq, Əhali Qanununda və həmçinin sektor proqramlarında mədəniyyətlərarası perspektivi özündə əks etdirən 31 qanun toplusunda islahat aparmaq üçün işlər görülmüşdür. Milli Mədəniyyətlərarası İndeks bütün mədəniyyətlərarası siyasətlərin dəyərləndirmə vasitəsi kimi qanunvericiliyə əlavə ediləcək.

b) Müxtəlifliyin üstünlüyü ilə bağlı ictimaiyyətin həssaslığını artırmaq.

Kommunikasiya və ictimai müzakirə yerli müxtəliflik strategiyalarının əsas elementidir. Mədəniyyətlərarası şəhər baxışının sakinlər tərəfindən dəstəklənməsi üçün müxtəliflik ictimai şəkildə bir üstünlük olaraq tanınmalı və azlıqlarla bağlı əsassız miflər və qərəzli fikirlərlə mübarizə aparılmalıdır. Bunun praktikada baş verməsi üçün mədəniyyətlərarası inteqrasiya və inkluziya ilə bağlı öhdəlik götürmüş siyasi liderlər də bu nitqi geniş auditoriyaya ötürə biləcək geniş sayda təşkilat, media və sosial media tərəfdaşlarını və fərdləri səfərbər etməlidir.

Miqrasiya və müxtəlifliklə bağlı kommunikasiya mürəkkəb məsələdir və nəticələrini dəyərləndirmək çətindir. Müxtəlifliyin, miqrasiyanın və inteqrasiyanın reallığı barədə məlumat azlığı, ksenofob və irqçi ideyaların ictimai arenada və mediada ifadəsi, yanlış informasiya və yanlış anlamalar inteqrasiya cəhdlərini və icma vəhdətini zədələyir.

İctimaiyyətin məlumatlandırılması kampaniyaları və stereotiplərə qarşı strategiyalar müxtəliflik və müxtəlifliyin üstünlüyünü başa düşmə üçün xalq dəstəyini artırmağa yardım edə bilər. Bir şərtlə ki, onlar daha geniş strategiyanın bir elementini təşkil etsin və yaxşı şəkildə hazırlansınlar. Kommunikasiya təsirlərindən əlavə kampaniyalar liderlərin, rəsmilərin, assosiasiyaların və digər tərəfdaşların

cəhdlərinin ümumi məqsəd ətrafında sektor maraqlarına və itxidlərə baxmadan toplanmasına və beləcə mədəniyyətlərəsi siyasətlərin məntiqiliyini, səmərəliliyini və dayanıqlığını təmin etməyə imkan verir.

Təkliflər

- ▶ Liderlər və işçilər şəhərlərinin müxtəliflik faktları və müxtəlifliyin yerli tarixə, əmək bazarına, iqtisadiyata, xidmətlərə və mədəni həyata necə təsir etməsi ilə bağlı yaxşı məlumatlı olmalıdırlar. Bu biliyin inkişaf etdirilməsi üçün istifadə edilə biləcək müxtəlif vasitələr mövcuddur: Kontekstual analiz, xəritənin yaradılması, anketlər, uğur hekayələrinin müəyyənləşdirilməsi buna misal ola bilər. İdeal olaraq sözü gedən araşdırmalar yerli səviyyədə bu cür məsələləri universitetlər, düşünce mərkəzləri və sairə yerlərdə aparmağa alışmış peşəkarlar tərəfindən həyata keçirilməlidir.
- ▶ Yerli miqrant qrupları və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları ilə əməkdaşlıq şəhərlərin əksəriyyətinə təcrübənin toplanması məqsədilə güclü baza verə bilər ki, bu təcrübə ilə də onlar strategiyalar həyata keçirə və həmçinin interkulturalıq və müxtəlifliyin üstünlüyünə dair mühakimə yürüdə bilərlər.
- ▶ Kampaniyanın prioriteti və əsas ideyası aparıcı tərəfdaşlarla hazırlanmalı, aydın və dəqiq olmalıdır.
- ▶ Daha səmərəli fəaliyyət və kampaniyaların təşkili üçün texnika və vasitələrdən istifadənin başa düşülməsi zamanı şəhərlərin kommunikasiya prinsipləri barədə elementar anlayışı olmalı və ictimai kampaniya bacarıqlarını təkmilləşdirməlidirlər.
- ▶ Kampaniya fəaliyyətləri hədəf auditoriyalara xüsusən də insan təması və insani təcrübələri alqışlayan fəaliyyətlər barədə mesajlar ötürməlidir.
- ▶ Müzakirə üçün baza rolunu oynadıqları zaman kampaniyalar mediada işıqlandırılır: siyasi baxışlar, say, güclü və təsirli hekayələr. Şəhərlər bu cür məlumatları necə əldə etməyi və media ilə strateji kommunikasiyanı öyrənməlidir.
- ▶ Müxtəliflik kampaniyalarının və mədəniyyətlərəsi siyasətlərin ictimai fikir üzərindəki təsirini qiymətləndirmək üçün mütəmadi anketlərin aparılması vacibdir.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Şəhəriniz Mədəniyyətlərəsi şəhər olduğunu və ya olmaq istədiyini deyənlər rəsmi ictimai bəyanat qəbul edibmi?

- ▶ Şəhəriniz mədəniyyətlərəsi inteqrasiya strategiyası, fəaliyyət planı və ya müxtəliflik/inkluziya strategiyası qəbul edibmi?
- ▶ Şəhərinizin etdiyi rəsmi kommunikasiyalar şəhərin mədəniyyətlərəsi öhdəliyinə aydın şəkildə istinad edirmi?
- ▶ Şəhərin ev sahibi dilində və daha aşağı bacarıqları ya da düşüncələrini və fikirlərini ifadə etmək üçün demokratiya və iştirakla məhdud təcrübəsi olanlar da daxil olmaqla bütün sakinlərlə təmasa keçmək üçün xüsusi vasitələri varmı?
- ▶ Bəzi sahələrdə peşəkar və ekspert səriştəsi olmayan adi vətəndaşlar, gənclər və uşaqlar kimi insanlarla şəhər təmasa keçirmi?
- ▶ Şəhərinizin mədəniyyətlərəsi bəyanatını, strategiyasını və/ya fəaliyyət planını bildirən rəsmi internet sahifəsi varmı?

Streotiplərə qarşı stratyegiya ilk dəfə 2010-cu ildə Barselonada (İspaniya) təşviq edilmişdir. Bu, 3000-dən çox insanın cəlb edildiyi iştirakçı proses vasitəsilə hazırlanmış şəhərin Mədəniyyətlərəsi Planı daxilindəki fəaliyyətlərindən biri olub. Bu prosesin bir hissəsi kimi beş sual verilib. Onlardan biri müxtəlif mənşələrə və etnik və ya mədəni köklərə sahib olan şəxslərin tamamilən müsbət şəkildə qarşılıqlı əlaqədə olmasına mane olan faktorların müəyyən edilməsi barədə olub. Cavabların əksəriyyəti stereotiplər, qərəzli fikirlər və məlumatlılıq kimi subyektiv faktorları ifadə etmişdir. Bu subyektiv faktorlara vətəndaşların özlərinin verdiyi əhəmiyyəti nəzərə alaraq sosio-mədəni müxtəlifliyi əhatə edən stereotipləri, qərəzli fikirləri və yalan şaiyələri azaltmağa xüsusi diqqət edən strategiyaları təşviq etmək üçün qərar qəbul edilib. Şaiyələrə qarşı stratyegiya başladığı andan uzunmüddətli proses kimi nəzərdə tutulmuşdur. Obyektiv məlumat ilə qərəzli fikirləri aradan qaldırmaq üçün bəsit və səmərəsiz hesab edilən kommunikasiya kampaniyası başlatmaq yerinə daha çox keyfiyyətə əsaslanan yanaşmaya böyük üstünlük verilmişdir. Bu yanaşmaya intensiv sahə strategiyası və müxtəlif sahələrdə təşkil edilən fəaliyyətlər daxildir. Bu cəhdlər ümumi əhali arasında tənqidi düşüncəni və həssaslığı təşviq etmə məqsədi üçün edilir. Bu məsələdə stratyegiya və iştirakı bütün şəhərin mənimsəməsi vacib idi. Qərəzli fikirlərə qarşı mübarizə və şaiyələrin məhv edilməsi kimi kompleks bir məsələnin həlli təkcə şəhər şurasının məsuliyyəti deyil. Stratyegiyanın səmərəli və dayanıqlı olması üçün vətəndaşları alçaldan və onların əsas azadlıqlarını təhdid edən qərəzli fikirləri azaltmağı və yalan şaiyələr zəncirini qırmağı öhdəlik kimi götürmüş çoxsaylı sosial müttəfiqlər və vətəndaşları tapmaq və onlarla

təmasa keçilməlidir. Bu şəkildə proses müxtəlifliyi idarə etmək və cəmiyyətə bütöv olaraq sosial, mədəni, iqtisadi və demokratik inkişaf sahələrindəki mümkün üstünlüklərdən yararlanmaq üçün fürsət təşkil edir. Metodologiya Avropa Şurasının dəstəyi ilə bir neçə test fazasından keçib və indi İspaniya, Avropa və digər dünya şəhərlərində tətbiq edilir. Müxtəlif şəhərlər **Bilbaoda (İspaniya)**²⁵ hazırlanan Şayələrə qarşı internet tətbiqi və **Botkirkadakı (İsveç)** şayələrə qarşı kafelər də daxil olmaqla bu metodologiyadan özlərinə xas innovativ şəkildə istifadə yollarını hazırlayıblar²⁶. Aşağıdakı Vasitələr hissəsində şəhərlər üçün tam dərslik var.

'Birlikdə biz Oklendliyə' kommunikasiyal kitabçası **Okland** (Yeni Zelandiya) Şurasına birlikdəlik, müxtəliflik, əməkdaşlıq və müsbət nəticə və icma ruhu hissini ötürməyə yardım edir. Bu məlumat kitabçasının dəstəyi ilə Şura Oklandın hər bir sakininin özünü Okland Şurasında baş verən bütün məsələlərə cəlb edilmiş hiss etməsini və yaşadıkları şəhərdə təmsil edildiklərini və onun bir parçası olduqlarını düşünmələrini təmin etməsini qarşısına məqsəd qoymuşdur. Şuranın **Bizim Okland** adlı onlayn kanalı da yaydığı hekayələrdə müxtəlifliyi vurğulayır.

VASİTƏLƏR QUTUSU

Avropa Şurasının şayələrə qarşı kampaniyaları tətbiq etmək istəyən şəhərlər üçün standartlaşdırılmış metodologiya və təkliflərin olduğu **stolüstü kitabı** var.

- ▶ Bax həmçinin: **Təhsil sahəsi üçün şayələrə qarşı məlumat kitabçası** (2020) + **İtalyan versiyası** + **İspan versiyası**

2. Mədəniyyətlərəsi strategiyasının hazırlanması

Mədəniyyətlərəsi şəhərlər strategiyaları (baxmayaraq ki, şəhərin mövcud gücünə və təcrübəyə əsaslanmaq vacibdir) sadəcə əvvəlki təcrübəyə əsaslanan yanaşmalarla məhdudlaşmamalıdır. Onlar həmçinin *dəyişdirici* olmalı və mülki mədəniyyəti, ictimai sferanı və təsisatların özlərini köklü şəkildə dəyişmə məqsədi güdməlidir. Burada dövlət orqanları, təsisatlar, insanlar və insan qrupları arasında *keyfiyyət dəyişikliyi nəzərdə tutulur*. Kəmiyyət dəyişikliyinə nail olmaq üçün şəhərlər mədəniyyətlərəsi inteqrasiyanı şəhər idarəsinin bütün səviyyələrinə daxil edən idarəçilik mexanizmlərini yaratmalıdırlar. Buna bütün şöbələrin iş sahələrində mədəniyyətlərəsi gözlükdən istifadə etmələrini, mədəniyyətlərəsi yanaşmada səriştəli olmalarını, strategiyaları və fəaliyyətləri müzakirə və koordinasiya edə bilmələrini təmin etmək daxildir.

²⁵ Şayələrə qarşı internet proqramı.

²⁶ Şayələrə qarşı kafelər.

İdarəçilik sadəcə idarəetmə ilə məhdudlaşmır və mədəniyyətlərəsi idarəçiliyə immiqrantların da rəhbərlik etdiyi təşkilatların və QHT-lərin olduğu digər iştirakçılarla koordinasiya daxildir.

a) Liderlik və idarəetmə strukturlarının yaradılması

- Siyasi çempion** təyin etmək: şəhər sistemində mədəniyyətlərəsi "çempionları" müəyyən etmək imkanı verən mədəniyyətlərəsi baxışın şəhər miqyasında hazırlanması. Bu çempionlar təşəbbüsün təsir dairəsini genişləndirərək tam şəkildə səfir və dəyişiklik agentləri kimi fəaliyyət göstərə bilərlər. Keçmiş təcrübələr bəzi şəhərlərdə mer müavininin ön planda praktiki rol aldığı və digər şəhərlərdə isə kölgədə qalmağa üstünlük verdiyini göstərmişdir. Burada tələb olunan yalnız odur ki: şəhərin baxışı və siyasi rəhbərliyi arasında aydın bağlantı olmalıdır.
- Bir rəsmi şəxsi Mədəniyyətlərəsi Şəhərlər Proqramının (MŞP) **Koordinatoru** və əsas meneceri kimi təyin edin. Bu cür məmurlar ideal olaraq Mədəniyyətlərəsi Şəhərlər Proqramının (MŞP) strategiyasına məsul olan siyasətçiyə birbaşa hesabat verməlidir və eyni zamanda aidiyyəti şöbədə yerləşdirilməlidir. Bəzi hallarda iki məmurun əməkdaşlığı daha yaxşı nəticə vermişdir. Osloda şəhərin müxtəliflik eksperti təhsil üzrə ekspertlə birlikdə işləyir (bu, mədəniyyətlərəsi fəaliyyət üçün şəhərin prioritet mövzudur).
- Siyasətçilərdən və rəsmi rəhbərlikdən əlavə şəhərin müxtəlif şöbələrində və bölmələrində icmaları xidmətlərlə təmin edən məmurların içində, QHT-və icmaların daxilində üzərinə öhdəlik almış və məsələ ilə maraqlanan fərdlər də olacaq. Bu fərdlər mədəniyyətlərəsi şəhər strategiyasının hazırlanmasında kömək etmək və bu strategiyanın tətbiqi, həmin tətbiqin yerlərdəki praktiki təsiri haqqında məlumatlarla bağlı məsləhətlərin verilməsi üçün Çempionlar Forumunda və ya dəstək qruplarında bir araya gətirilə bilər. Fərdi çempionlar mədəniyyətlərəsi strategiyanın spesifik trendlərini, layihələrini 0, təşəbbüsün liderliyini inkişaf etdirmək və daha da genişləndirmək üçün nəzərdə tutula bilərlər. Forum üzvləri üçün həmçinin məsələni mədəniyyətlərəsi mediasiyada müdaxilələr üçün kritik kütlə və resurs təşkil etmək məqsədilə xüsusi təlimlər və bacarıqların inkişafı kursları təşkil edilə bilər.
- Daxildə **aidiyyəti qurum** və ya **şöbələrarası koordinasiya strukturu** yaratmaq. Cəlb edilmiş insanlar fərqli şöbələrdən və mümkün olduğunda QHT-lərdən və peşəkar qruplardan seçilmiş olacaq. Onlar iyerarxik mövqələrinə və ya iş təsvirlərinə görə deyil mədəniyyətlərəsi

məsələlərə güclü şəxsi maraqlarına və bu məsələlərlə bağlı götürdükləri öhdəliklərə görə seçiləcəklər. Layihə təkcə müxtəliflik və inteqrasiya üzrə peşəkar ekspertlər və ya məmurlar tərəfindən idarə edilməməlidir. O həmçinin interkulturalıq üzərində təsiri olan amma bunu hələ ki praktikada tətbiq etməmiş şübhələri də işin icrasına cəlb etməlidir.

Təkliflər

Təcrübə daha səmərəli mədəniyyətlərarası şəhər proqramlarının daha çox insanı və maraq qruplarını bir araya gətirdiyini göstərib. Bu qədər geniş dəstək şəbəkəsi qurmaq asan deyil və müxalif fikirlər ortaya çıxdıqca işlərin irəliləmədiyinin düşünülüyü zamanlar olacaq. Lakin sadəcə geniş və müxtəlif qrup tərəfindən anlayış, dəstək və fəal iştirak olduğu zaman bu prosesi səmərəli edən sinerjilər, yeni düşüncələr və innovasiyalar əldə edə bilərsiniz.

“Birlikdə eyni istiqamətdə” *Kabildonun* (Bələdiyyə şurası) İnzibati Xarici Fəaliyyət Xidməti tərəfindən OBİTen immiqrasiya müşahidə mərkəzi ilə tərəfdaşlıq çərçivəsində **Tenerifdə** (İspaniya) hazırlanmış müxtəlifliyi idarəetmə strategiyasıdır. Bu təşəbbüs Tenerifdəki immiqrasiya assosiasiyalarının çoxunun və həmçinin mədəniyyətlərarası dialoqun təşviqi və sosial vəhdətin gücləndirilməsi kimi ümumi məqsədi daşıyan təsisatların və sosial təşkilatların daxil olduğu 100-dən çox qurumdan ibarət geniş şəbəkəni bir araya gətirir.

Bununla bağlı beş tematik işçi qurupu yaradılmışdır: Sosial xidmətlər; Gender əsaslı zorakılıq; Birgə inkişaf; Sosial iştirak; Kommunikasiya. Hər bir qrup aydın məqsədləri olan və bu məqsədlərə, gözlənilən nəticələrə və dəyərləndirmə göstəricilərinə çatmaq üçün spesifik fəaliyyətlərə sahib iş planını müzakirə və təsdiq etmişdir. Bu strateji planlama işi çox vacib idi və hazırlanmış fəaliyyətlərin möhkəm və aydın olmasını təmin edir. Müəyyən edilmiş prioritetlərə getdikcə çoxmədəniyyətli olan cəmiyyətin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq kommunikasiya strategiyalarının dəyərləndirilməsi və ən yaxşı praktikalara xüsusi diqqət ayıraraq əməkdaşlıq şəbəkəsi ilə görülən işin yayılması üçün kommunikasiya kanallarının inkişafı daxildir. Strategiyanın tətbiqi üçün qrantlar vasitəsilə *Kabildo* (Bələdiyyə şurası) və Kanariya Adaları Hökuməti tərəfindən maliyyə resursları təqdim edilir.

Finlandiyada qurulmuş Etnik Əlaqələr üzrə Məsləhət Şurası Ədliyyə Nazirliyi nəzarətində təsis edilmiş yaxşı etnik əlaqələr üçün dialoq platforması olub inteqrasiya, miqrant və azlıq məsələləri üzrə təxminən 300 ekspertdən təşkil edilmişdir. Məsləhət Şurası əsas tərəfdaşlar arasında əməkdaşlığı gücləndirir, ekspert məsləhəti verir,

araşdırma layihələrində birgə iştirakı təşviq edir, məlumat və praktikaların yayılması üçün səmərəli vasitədir. Bundan əlavə dövlət qurumlarına vətəndaş cəmiyyəti və QHT-lərlə təmasa girmək fərsəti verir və əvəzində qərar verənlərə təsir edə bilər. Bənzər qurumlar regional və yerli səviyyələrdə də mövcuddur. Bu cür mexanizm yerli hökumətləri sadəcə dövlət siyasətlərini tətbiq edən qurumlar kimi deyil müstəqil qurumlar kimi tanıyır.

b) Problem, çətinlik və mədəniyyətlərarası aktorların müəyyən edilməsi.

Məlumat çatışmamazlığı şəhər orqanlarına strategiya və tədbirlərin hazırlanmasında kifayət qədər yetərli olan bilik və sübutu tez şəkildə ortaya çıxarmağa mane olmamalıdır. Aparıcı ekspertlərin, tərəfdaşların və icmalarda işləyən şəxslərin rəyinin öyrənilməsi və onların şəhər üçün başlıca problemlərin xəritəsinin hazırlanması üçün bir araya gətirildiyi “sürətli dəyərləndirmə” yanaşması yardımçı ola bilər. Şəhərlər icmalarda, QHT-lərdə, icmalarla işləyənlərin və müxtəlif icmaları xidmətlərlə təmin edən mədəniyyət sahəsi əməkdaşlarının, sosial xidmət işçilərinin, şəhərsalma işçilərinin, mənzil və təhsil sahəsi əməkdaşlarının da daxil olduğu şəhər qurumları işçilərinin malik olduğu qeyri-rəsmi məlumatların zənginliyindən faydalana bilər. Müxtəlif mənzələlərə malik digər şəhər orqanları işçilərinin biliklərindən də yararlanmaq mümkündür.

Mədəniyyətlərarası məsələlərin xəritəsinin hazırlanması sosio-iqtisadi çətinliklər yaşayan yerli əhalinin ehtiyac və istəklərinə biganə qalmamalıdır belə ki, bu əhali özünü ayrı-seçkiliyə uğramış və marginallaşdırılmış hiss edə bilər. Bu qrupların azlıqlara diqqət ayrıldığı zaman özlərini diqqətdən kənar hiss edə biləcəkləri və bunun da mədəniyyətlərarası gərginlikləri artırma biləcəyi geniş şəkildə sübut edilmişdir. Mədəniyyətlərarası şəhər strategiyası bu qruplara hansı cavabın verildiyini və onların ehtiyaclarının ödənilmədiyini açıq şəkildə nəzərdən keçirməlidir. İdeal olaraq mədəniyyətlərarası siyasətlər bütün cəmiyyətə faydalı və istifadəçilərin hamısı üçün yararlı olmalıdır. Bura yoxsulluq və cəmiyyətdən təcrid edilməyə qarşı səmərəli strategiyalar daxildir.

Problemlər şəhərə xas olsalar da mədəniyyətlərarası gərginlik və problemlər yarada biləcək məsələlər mənzil, məktəb və təhsil təklifi, məşğulluq və məsələ, ibadət yerlərinin yaradılması kimi inanc məsələləri də daxildir.

i) **İlkin daxili yoxlamaları** həyata keçirmək: hər şəhərin milli kontekst, tarix və cari prioritetlərindən təsirlənən siyasət və praktikaların unikal qarışığından ibarət tədbirlər paketi mövcuddur. “Biz işləri niyə başqa formada yox bu formada görürük?” sualını vermək vacibdir. Bu, işçi qrupunun üzvlərini mədəniyyətlərarası şəhər anlayışı ilə tanış etmək və onları cari şəhər siyasətlərinin

icmalar və şəhər arasındakı qarşılıqlı anlayışlar və əlaqələr üzərində təsiri haqqında düşünməyə dəvət etmək üçün imkan yarada bilər.

Dövlət qurumları mədəniyyətlərə inteqrasiya layihəsinə aid olan təşkilatlar, təşəbbüslər, keçirilən tədbirlər, qərarlar, müqavilələr, nəticələr və məlumatlar barədə müəyyən məlumata sahib olmazsa Çempionlar forumunun və digər işçi qruplarının təşkili və müzakirənin strukturlaşdırılması üçün baza rolunu oynayacaq ilkin sxemlərin müəyyən edilməsi faydalı olar. Məsələn, bu cür xəritə Limassolun (Kıpr) xahişi ilə bir ekspert tərəfindən hazırlanaraq şəxsləri, təşkilatları, nailiyyət və çətinlikləri müəyyən etmək üçün faydalı olduğu sübut edilmişdir.

ii) **Mədəniyyətlərə innovatorları və körpü salanları** müəyyən etmək və onları mədəniyyətlərə inteqrasiya strategiyasının inkişafına və tətbiqinə cəlb etmək.

Mədəniyyətlərə əlaqələri, inamı və əməkdaşlığı gücləndirmək üçün mədəniyyət sərhədlərindən kənardakı insanları bir araya gətirən strukturlara, fəaliyyətə və resurslara diqqət ayrılmalıdır. Buna nail olmaq üçün icmalarla bağlılığı olan fəal eyni zamanda birdən artıq mədəniyyəti başa düşən və ümumi amal üçün mədəniyyətlərə inteqrasiya baxışına malik insanların cəlb edilməsi vacibdir. Bütün təşkilatlarda bu cür insanlar var. Onların müəyyən edilməsi, iclaslara və işçi qruplarına dəvət edilərək xüsusi vəzifələr verilməklə məsuliyyət hissəsinin aşılması vacibdir.

Müxtəliflik və inteqrasiya məsələləri ilə məşğul olan şəhər təşkilatları əməkdaşlarının əksəriyyəti demək olar ki, bu insanları tanıyır. Lakin daha böyük şəhərlərdə, xüsusilə də əməkdaş işində yenidirsə, sosial sahibkarları tapan və dəstəkləyən Aşoka Fondu tərəfindən hazırlanmış sadə metoddan istifadə etmək faydalı ola bilər. Dəyişiklikləri gətirə biləcək mümkün insanları müəyyən etmək üçün Aşoka "kəşfiyyatçıları" bu və ya digər profillə sahib şəxsləri tanıyıb tanımadıqları haqqında bir çox insana sual verir. Beləliklə daha çox səsləndirilən adlar seçilmişlərin siyahısına əlavə edilir. Alternativ olaraq vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının və QHT-lərin xəritəsinin çıxarılması və onlarla əlaqələrin qurulması da faydalı ola bilər.

Xəritənin hazırlanmasının digər mühüm aspekti prosesə rəhbərlik edən şəxslərin real hadisələrə cəlb olunması və mədəniyyətlərə məsələlərlə və ya müxtəlif auditoriyalarla işləyən təşkilatların fəaliyyətləri ilə tanış edilməkdir. Təkcə mədəniyyətlərə dinamikaları, hekayələri, hadisələri, iştirakçıları və əlaqələri hesabatları oxuyaraq və iclaslarda iştirak edərək masa arxasından baş verənləri anlamaq qeyri-mümkündür. İcmanı dinləmək, müşahidə etmək və onun nəbzini hiss etmək üçün mədəniyyətlərə liderlər və koordinatorlar həmin ərazilərə, bazarlara, şəhər meydanlarına, tədbirlərə, təşkilatlara və qurumlara baş çəkməlidirlər.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Şəhərinizin mədəniyyətlərə inteqrasiya strategiyasının tətbiqindən məsul olan və digər tərəfdaşlarla (QHT-lər, universitetlər, özəl sektor, və s) əməkdaşlıq edən xüsusi qurumu və ya şöbələrinə koordinasiya strukturu mövcuddur?
- ▶ Məlumatları toplamaq və dəyişiklikləri monitorinq etmək üçün şəhərin mexanizmləri və sistemləri mövcuddur?
- ▶ Əməkdaşlar qurumun bütün səviyyələrində şəhər əhalisinin müxtəlifliyini təmsil edir?
- ▶ Mənşəyi, cinsiyyəti, yaşı, peşə ixtisasları müxtəlif olan işçilər arasında kreativ qarşılıqlı əlaqə təşviq edilir (qonaqpərvər görüş yerləri, tədbirlər)?
- ▶ Siyasi innovasiya təşviq edilir və araşdırılır (təşəbbüsün, riskə getməyin və ya standartlardan kənara çıxılmasının işarəsi kimi xətlərin mükafatlandırılması)?

3. Şəhərin mədəniyyətlərə inteqrasiya strategiyasının yaradılması

Mədəniyyətlərə inteqrasiya adətən şəhər bələdiyyə şöbələri, peşəkar qruplar, QHT-lər və universitetlər, xarici rezidentlərin məşvərətçi qurumları və s kimi cəlb edilmiş fərqli təşkilatlar və strukturlar ilə konsultasiya edərək müəyyən edilən işçi qrupu tərəfindən hazırlanır.

Strategiyaların hazırlanması üçün 10 ballıq şablon²⁷

1. **Problemin** sübuta əsaslanan tərifinin müəyyən edilməsi.
2. Mümkün həll yolunu müəyyən etmək üçün qlobal **məqsəd**.
3. Məqsədə çatıldığını göstərən hədəflər toplusu.
4. Tətbiq edilməsi üçün istifadəçilərlə birlikdə hazırlanmış **proqramlar və layihələr**.
5. Məntiqli çərçivə təqdim etmək üçün **strukturlar/mexanizmlər** təklif etmək.
6. Müəyyən edilmiş aktorlar tərəfindən istifadəçilərlə birgə fəaliyyət də daxil olmaqla məsuliyyətin alınması.
7. Tətbiq üçün tələb edilən resursların miqyası və mənbəyi.
8. Siyasətin **kommunikasiyası** üçün vasitələr və kimə kommunikasiya edilməlidir.

27 A. J. Andrew and A. Lenschow. Integrating the environment for sustainable development: an introduction, in Jordan and Lenschow (eds), Innovation in Environmental Policy? Integrating the Environment for Sustainability (Cheltenham: Edward Elgar), 3-23, 2008.

9. İşin səmərəliliyinin monitorinq və dəyərləndirilməsi üçün fəaliyyətlər.
10. Buna uyğun olaraq siyasətin yenidən nəzərdən keçirilməsi və yoxlanılması.

a) Konsultasiya və iştiraka təşviq .

İcmaların mədəniyyətlərarası şəhər strategiyasının hazırlanması, tətbiqi və qiymətləndirilməsindəki konsultasiya və iştirakı sadəcə özlüyündə əhəmiyyətli və dəyərli olmaqla məhdudlaşmır, o, eyni zamanda sahiblik hissini yaratdığı üçün nailiyyətlər əldə edilməsində vacibdir. Həqiqi mədəniyyətlərarası şəhərə sadəcə şəhərin bütün əsas təsisatlarının, qruplarının və icmalarının fəal iştirakı ilə nail olmaq olar.

Səmərəli yanaşmalara təsir edə bilən prinsiplərə daxildir:

- ▶ Azlıqların yaşadığı icmalarda səmərəsiz konsultasiyalar və bu cür konsultasiyadan irəli gələn dəyişikliklərlə bağlı skeptik düşüncələrin ola bilməsinin qəbul edilməsi.
- ▶ Konsultasiyanın/iştirakın məqsədində, miqyasında və nəticəsindəki aydınlıq (kim konsultasiya edilib və niyə, dəyişikliyə nə açıq olan nə müzakirə edilir və nəyi danışıqlarla həll etmək olmaz).
- ▶ Bir çox hallarda rəhbərlik azlıq icmalarda onları təmsil edəcək bir nümayəndə axtarır. Rəhbərlik vəziyyət barədə qərar verə bilmədikdə bir və ya yekdil cavabdansa, ortaya qoyulacaq baxışların müxtəlifliyini nəzərə ala bilər.
- ▶ Nəticələrə sadəcə nəyin razılaşdırıldığı deyil eyni zamanda nə ilə bağlı narazılığın olduğu və ya həll yolları tapmaq üçün daha çox işin görülməli olduğu sahələr daxil olmalıdır.
- ▶ Logistika və konsultasiya prosesində mədəniyyətlərarası həssaslıq və mədəni uyğunluq. Buna məmurlardan daha çox iştirakçılara uyğun olan vaxtlarda konsultasiyaların təşkili, idari binalarından daha çox icma daxilində məkanın uyğun şəkildə seçimi, uyğun ləvazimatların mövcudluğu, qadınların ehtiyaclarının tanınması və uşaqların qayğısına qalmaq üçün tədbirlər.
- ▶ İctimaiyyətə nəticələr barədə fikir bildirmə öhdəliyi.
- ▶ Xüsusi məsələ sahələri ilə bağlı birdəfəlik konsultasiya çalışmalarından çox cari proseslə bağlı öhdəlik və prosesin qiymətləndirilməsi.

Müxtəlif insanların cəlb olunması üçün strategiyanın özü də müxtəlif olmalıdır. Beləliklə daha çox insan və təşkilat cəlb edildiyi üçün hökumət siyasəti dəyişmək istədiyində belə bunu edə bilməyəcək. Şirkətlər də öz növbəsində interkulturalılığı təbliğ etməlidir.

Mədəniyyətlərarası məsələlərə diqqət və geniş sayda izləyicilər cəlb etmək üçün (Kopenhagen nümunəsi) məşhur bir bloqeri işə almaq olar.

İctimai iştirak Şəbəkələri (İİŞ) yerli idarəçilikdə daha böyük icma iştirakı üçün mexanizm olub siyasətə və qərarların qəbuluna töhfə vermək üçün imkanlar təşkil edir. İİŞ-lər hər bir Yerli İdarəçilik Sahəsində bir şəbəkənin qurulduğu müstəqil strukturlardır.

İrlandiyanın **Dublin Şəhər İİŞ-i** Dublin Şəhər Şurasının icma və könüllülərlə, sosial inkluziya və ətraf mühit sektorları ilə təmas saxladığı əsas kanaldır. Bu, fəal vətəndaşlıq və iştirak üçün rəsmi struktur olaraq nəzərdə tutulmuş və Yerli İdarəçiliyə konsultasiyanı təşviq edən icma quruluşları ilə təmas saxlamaq üçün və həmçinin müxtəlif nəzər nöqtələri və maraqları asanlaşdırmaq və aydın şəkildə ifadə edə bilmək üçün əlaqə təklif edir.

İctimaiyyətin iştirakı Şəbəkələri qruplara bunları təklif edir:

- ▶ Qərarların verilməsinə təsir imkanları.
- ▶ Məlumata çıxış: maliyyə, konsultasiyalar, irəliləyişlər haqqında.
- ▶ Təlim.
- ▶ Dlgər qruplarla şəbəkələşmə imkanları.
- ▶ İcmanın təmsili və Dublin Şəhər Şurası ilə təşkil edilmiş öhdəlik.

Hər bir Yerli İdarəçilikdən İctimai iştirak Şəbəkəsi (İİŞ) qurmaq, İİŞ-də öz icmasının təmsil edilməsinə çalışmaq və İİŞ-ə qaynaqlar və dəstək vermək tələb edilir.

Berlin (Almaniya) ayrı-seçkiliklə mübarizə strategiyası/fəaliyyət planı hazırlamaq üçün çox səriştəli konsultasiya prosesi həyata keçirib. Ayrı-seçkiliklə mübarizə ofisi QHT-lərin iştirakını təşkil etmək üçün 70-dən çox üzvü olan QHT-ni "çətin təşkilat" olaraq vəzifələndirib. Bu proses əsas məsələləri qaldırmağa və strategiyanın onurğa sütununu təşkil edəcək başlıca ideyaları və təşəbbüsləri müəyyən etməyə xidmət etmişdir.

Eyni zamanda Senatın fərqli şöbələri ilə konsultasiya əvvəlki fəaliyyətlərlə bağlı düşünməyə imkan vermiş və gələcəkdə edilə biləcək fəaliyyətləri müəyyən etmişdir. İkinci mərhələdə şöbələrdən QHT-lərin verdiyi təkliflərə cavab vermək xahiş edilir. Bəzi şöbələr tədbirlər görmək üçün lazımı resurslara sahib olmadığını qeyd etmişlər. Buna görə də fəaliyyət planında xüsusi xərc tələb etməyən tədbirlər və əlavə maliyyə resurslarının axtarıldığı tədbirlər daxil edilmişdir.

Son fəaliyyət planı özündə bəzi elementləri əks etdirir: xülasə sənədi, QHT-lərin tövsiyələri (onların cəhdlərinin tanınması ilə bağlı bir çox simvolik

jest), müəyyən səbəblərdən tətbiq edilə bilməyən tədbirlərlə bağlı rəhbərliyin bəyanatı, təklif edilən tətbiq metodları və maliyyə resursları ilə 44 tədbir siyahısı.

Melitopol (Ukrayna) mədəniyyətlərərası məqsədlər və prioritetlər haqqında 1000 vətəndaşa anket çərçivəsində suallar təqdim etmiş, bəzi konsultasiya görüşləri və həmçinin mədəniyyətlərərası strategiyasını inkişaf etdirmək üçün Mədəniyyətlərərası “Gələcək şəhər oyunu” təşkil etmişdir. Şəhər tərəfindən qəbul edilmiş mədəniyyətlərərası siyasətə həsr edilmiş “Mənim şəhərim Melitopol” adlı xüsusi TV proqramı bələdiyyə televiziya kanalında başlanılıb. Yerli məmurlardan, mədəniyyət sahəsindəki işçilərdən, iş adamlarından və QHT nümayəndələrindən ibarət işçi qrupu yaradılmışdır. Bu qrup “mədəni dəyişdiricilər” komandasından təşkil edilir.

VASİTƏLƏR QUTUSU

[İnküziv demokratiyalarda birgə yaşama: mədəniyyətlərərası yanaşma fərqli cəmiyyətlərdə iştirakı necə təşviq edə bilər?](#)

[Mədəniyyətlərərası şəhər üçün iştirak və müzakirə demokratiyası strategiyaları – Siyasət qeydi](#)

b) Mədəniyyətlərərası səriştənin qurulması

Hər növ mədəni baryerə baxmayaraq bir-birini başa düşmə bacarığı fərqli demokratik cəmiyyət nail olmaq üçün ilkin şərtidir və hər bir fərdin üzərində işləməli olduğu başlıca səriştədir. Mədəniyyətlərərası səriştələr mədəniyyətlərərası şəkildə hərəkət etmək üçün insanlara və təşkilatlara lazım olan bilik və bacarıqlar toplusuna istinad edir. Buna hazırkı kitabçada təsvir edilən mədəniyyətlərərası prinsiplər (insan hüquqları, bərabərlik, ayrı-seçkiliklə mübarizə, müxtəlifliyin üstünlüyü, qarşılıqlı əlaqə, iştirak və s) daxildir. Düzgün şəkildə tətbiq edilmələri üçün səriştələrə bir çox bacarıqlar (empatiya, tənqidi düşüncə, fərqli şəxsləri şiddətdən uzaq şəkildə dinləmək və onlarla qarşılıqlı əlaqədə olmaq bacarığı, və s) aid olmalıdır.²⁸ Mədəniyyətlərərası səriştə sahəsində təlimlər və vasitələr insanların rəftarlarındakı dəyişikliyi izləyir və onları aid olduqları mədəniyyətlərin elementar ehtimalları ilə bağlı suallar vermələrinə təşviq edir. Məqsəd mədəni kimliyin digər mədəniyyətlərlə təmasın nəticəsi olaraq dekonstruksiyasıdır.

Mədəniyyətlərərası sahədə səriştəli olma müxtəlifliyin olduğu dünyada sülh şəraitində birgə yaşayış üçün əsas faktor olması on illər boyu geniş şəkildə qəbul edilmişdir. Avropa Şurasının Mədəniyyətlərərası

²⁸ J. Huber and all, *Intercultural competence for all Preparation for living in a heterogeneous world*, Council of Europe Pestalozzi Series, No. 2 Council of Europe, 2013.

Dialoga dair Ağ Kitabı²⁹ kimi beynəlxalq təşkilatların bir çox yeni siyasət sənədləri və tövsiyələri də bu ehtiyacı aydın şəkildə ifadə etmişdir. Mədəniyyətlərərası səriştələr bəzən müasir cəmiyyətlərin mədəni, sosial və mədəni, etnik və ayrı-seçkilik, irqçilik, nifrət nitqi və s kimi anlaşılmazlıqlar formasında üzə çıxan əksər böyük problemlərdən bəzilərinin əsas səbəbləri ilə mübarizə aparmağa bizə imkan verir.

Buna görə də mədəniyyətlərərası səriştələrə sadəcə dövlət qurumlarında ehtiyac yoxdur. Onu eyni zamanda şəhər əhalisi arasında da təbliğ etmək lazımdır. Faktiki olaraq mədəniyyətlərərası inkluziya gündəlik fəaliyyətlərində birgə dəyərlər, şəhərə aidlik hissi və plüralist yerli kimliklə bağlı öhdəliklərini göstərmələrini vətəndaşlardan tələb edir.

Bu məqsədlə **Mədəniyyətlərərası vətəndaşlıq testi** vətəndaşların insan hüquqları ilə bağlı biliyini və həssaslığını, onların mədəniyyətlərərası səriştələrini, müxtəlifliyi üstünlük kimi görmələrini və həmçinin onların mədəniyyətlərərası şəkildə fəaliyyət göstərmə istəyini dəyərləndirmək üçün Mədəniyyətlərərası şəhərlər proqramı tərəfindən hazırlanmışdır. Test tədris vəsaiti və strateji vasitə kimi nəzərdə tutulub: (şəhər) vətəndaşlığını plüralist və inküziv şəkildə müəyyən etmə ehtiyacı ilə bağlı vətəndaşlar, peşəkarlar və siyasətçilər arasında həssaslığı artırmaq.

Bu vasitədən əlavə Mədəniyyətlərərası Şəhərlər Proqramı (MŞP) öz üzvlərinə müqayisəli analiz, siyasətləri nəzərdən keçirmə və tövsiyələr, siyasətin innovasiyası üçün həmkar və ekspert məsləhəti, spesifik siyasət sahəsində test edilmiş metodologiyalar, təsirin qiymətləndirilməsi və kommunikasiya da daxil olmaqla mədəniyyətlərərası səriştəni gücləndirmək üçün geniş və müfəssəl vasitələr və metodologiyalar təklif edir.

Şəhərlər şəbəkələrdə müxtəlif şəkildə iştirak edə bilər. Onlar bütün beynəlxalq fəaliyyətlərə imtiyazlı çıxış və xüsusi ekspert dəstəyi ilə şəbəkəyə tam üzv ola bilərlər. Alternativ olaraq onlar mövcud olduğu təqdirdə milli mədəniyyətlərərası şəhərlər şəbəkəsi ilə mübadilələrə diqqət ayıra bilərlər. Beynəlxalq və milli şəbəkələrin bütün üzv şəhərləri [Mədəniyyətlərərası şəhərlər indeksi](#) vasitəsilə apardıqları siyasətlərin diaqnozunu seçə bilər.

Mövcud dəstək və vasitələrə baxmayaraq anlayışları və vasitələri uyğunlaşdırmaq, və həmçinin siyasət müzakirələrində əməkdaşları və digər tərəfdəşləri cəlb etmək və təlim vermək üçün şəhərlərə çox böyük vaxt lazım ola bilər. Bu da öz növbəsində şəhərlərə proqramın təklif etdiyi bacarıqlardan və imkanlardan tam şəkildə yararlanmağa mane ola bilər. Bu, xüsusən də proqrama yeni qoşulan, miqrasiya və inteqrasiya sahəsində az təcrübəyə malik olan, təcili olaraq miqrant/qaçqın inkluziyası sahəsində strategiyalar

²⁹ [Mədəniyyətlərərası Dialoga dair Ağ Kitab. Ləyaqətli Bərabər Hüquqlu Birgə Yaşama](#)- başlangıç sənədi, 2008

hazırlamaq və tətbiq etmək ehtiyacları olan şəhərlər üçün keçərlidir.

Şəhərlərdə tez şəkildə bilik və səriştəni gücləndirmək və prosesi sürətləndirmək üçün Mədəniyyətlərarası İnteqrasiya Akademiyası yaradılmışdır. İntensiv və hər kəsi əhatə edən kursda mer və kabinetinin üzvləri eyni zamanda şəhər şurasının nümayəndələri və digər tərəfdaşların proqramın bütün elementar məlumatlarını, xidmətlərini və proqramını tapdıqları və həmçinin şəhərləri ilə bağlı xüsusi məsələlər üçün vaxt tapa bildikləri faydalı məkandır.

Patras Universiteti (Yunanıstan) bələdiyyə ilə tərəfdaşlıq çərçivəsində C4i (İnteqrasiya üçün kommunikasiya) pilot layihəsinə üzvlüyündən ilhamlanaraq təlim proqramı hazırlamışdır. Peşəkar təlim modeli mədəniyyətlərarası məsələlərdə yüksək həssaslığa malik (gələcək) müəllimlərin (a) mədəni fərqləri dərinlən başa düşən qlobal vətəndaş ola bilmələri və (b) öyrənmələrin müxtəlifliyini nəzərə alaraq bilən mədəniyyətlərarası tədris ssenariləri hazırlaya biləcəkləri fikri üzərində qurulmuşdur.

250 təcrübəçi müəllim Patras Universitetindəki mədəniyyətlərarası kurslarının bir parçası kimi fəaliyyət və tədqiqatla bağlı birgə layihəyə cəlb edilmişdir (2015-ci ilin mart və iyun ayları arasında). Onlardan istədikləri iş yerlərində qərəzli fikirlərlə, stereotiplərlə və irqçi rəftarlarla mübarizə aparmaq üçün şaiyələrə qarşı kampaniyaları hazırlamaq, tətbiq etmək, onun üzərində düşünmək və onu dəyərləndirmək təşviqi verilməmişdir. Müəllimlərin şagirdlərinin mədəniyyətlərarası səriştələrinin artırılmasına təkan verəcəyi gözlənilir. Bu şagirdlərə stereotiplərdən və ya önyarğıdan və ya müxtəlifliklə bağlı şaiyələrdən azad gündəlik mədəniyyətlərarası qarşılıqlı əlaqə qurmağa imkan verəcək. Bu şəkildə müəllimlər qarşılıqlı kommunikasiyanı və əməkdaşlıq çərçivəsində mədəniyyətlərarası fəaliyyəti təşviq edən tədris proqramları hazırlamalıdır.

Şagirdlər balacalar və ibtidai sinif qrupları və ya digər QHT-lər və həmçinin müxtəlif auditoriyalarla fəal şəkildə kommunikasiya aparmaq, qərəzli fikirləri və stereotipləri sıxışdıraraq mədəni fərqlərlə bağlı danışıqlar apararaq fəaliyyətlərinin pedaqoji hazırlığına cəlb edilmişlər.

OXLO Xartiyası Osloda (Norveç) təşkil olunmuş İnsan Hüquqları üzrə Bəyannamə olub dilin, etnik kökün, mədəniyyətin, dinin və gender ifadəsinin bərabərlik və demokratiya kimi paylaşılan dəyərlər üçün dəstək tələb etdiyini vurğulayır. "Müxtəlifliyin imkanları" haqqında şəhər şurası qərarında şəhər şurası bələdiyyənin azlıqların bələdiyyə xidmətlərinə

gəldikləri zaman bərabər hüquqlu olmalarını təmin etməli olmasına qərar vermişdir. Bu həmçinin bələdiyyə adından vətəndaşları xidmətlərlə təmin edən şirkətlərə də aiddir. Praktikada bütün işçilərin və xidmətlərin istifadəçilərlə bərabər şəkildə rəftar etməsini təmin etmək üçün məsləhətlər və təlimlər verilir. Vasitələrdən biri bərabər xidmətlər üçün OXLO kitabçasıdır. Burada şəhərin agentlikləri, rayonları və şöbələri üçün Oslonu etnik kök, cinsi oriyentasiya və fiziki məhdudluqlarından asılı olmadan bərabər imkanların verildiyi şəhərə çevrilməsi barədə göstərişlərin verildiyi internet və intranet səhifələri kitabçasıdır.

Şəhər rayonlarının, agentliklərin və bələdiyyə şirkətlərinin hər xidmətindən və hər şöbəsindən aşağıdakılar gözlənilir:

- ▶ Harada olduğunuzu bilmək və xidmət etdiyiniz insanları tanımaq.
- ▶ Verdiyiniz xidmətlərdən kimlərin istifadə etdiyini və xidmətlərin istifadəsindən ən çox kimin faydalandığını bilmək.
- ▶ Ayrı-seçkiliyə qarşı bərabərliyin və qorumanın hüquqi bazalarını bilmək.
- ▶ Bərabərlik üçün iş yerində nailiyyətləri qeyd etməyi və hər kəsin iştirakını təmin etmək.
- ▶ Nəyin yararlı olub olmadığını bilmək, təcrübələrinizi bölüşmək və bir-birinizdən öyrənmək.

VASİTƏLƏR QUTUSU

Müxtəlif milli şəbəkələrlə bağlı məlumat. Mədəniyyətlərarası vətəndaşlıq testi
[EN](#) | [FR](#) | [BQ](#) | [IT](#) | [PT](#) | [SP](#) | [TR](#) | [UA](#)

Mədəniyyətlərarası səriştə ilə bağlı məlumat kitabçası

Dövlət idarəetmə layihələrinin təşkilinə tətbiq edilən mədəniyyətlərarası səriştələr: [Məlumat kitabçası](#)

İştirakçılar və təşkilatçılarla müsahibəli [Mədəniyyətlərarası İnteqrasiya Akademiyası](#).

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Şəhər bütün etnik və ya mədəni köklərdən olan şəxslərin də daxil olduğu siyasi konsultasiya və/ya birgə dizayn prosesi başladıbmı?
- ▶ Şəhər işçilər və sakinlər arasında mədəniyyətlərarası səriştəni artırmaq üçün təlimlər və vasitələr təklif edirmi?
- ▶ Şəhər geniş sayda təşkilatlar və insanlardan dəstək və stimula alırmı? Şəhər digər şəhər və ölkələrdə nümunə və təcrübələr axtarırmı?

IV. Mədəniyyətlərəarası strategiyasının elementləri

Praktiki olaraq şəhər siyasətinin bütün sahələrinə mədəniyyətlərəarası perspektivdən yeni mədəni kimlik üzərində onların təsiri, etnik icmalar arasında qarşılıqlı hisslər və onların əlaqələrinin təbiəti kimi məsələlər nəzərdən keçirilə bilər. Çox vaxt bələdiyyənin müxtəliflik siyasətləri reaktiv şəkildə hazırlanır, ciddi və ekstremal məsələlərə (azlığın narazılığı, irqçi qətlər və qanuna və ictimai asayişə digər təhdidlər) cavab verir. Bu zaman şəhərin fəaliyyətinin böyük əksəriyyətini təşkil edən gündəlik iş bəzən gözdən qaça bilər. Mədəniyyətlərəarası şəhərlər konseptinin əsas ideyası şəhərin vacib lakin yorucu gündəlik məsələlərini

mədəniyyətlərəarası yaşamağa uyğun şəkildə yenidən dizayn və konfigurasiya etməkdir.

Şəhər strategiyası bir çox şəkildə təşkil oluna bilər lakin, Mədəniyyətlərəarası Şəhərlər Proqramına (MŞP) əsasən aşağıdakı 16 vacib element birlikdə götürüldüyü zaman ictimaiyyətin fikirlərinə və ictimai siyasətlərə təsir edə (və ya proqram kontekstində deyildiyi kimi inteqrasiyanın "proqram təminatı" və "aparat təminatı"), nəzarət ilə bağlı kollektiv dinamikaya təkan verərək və müxtəlifliyi şəhər və onun insanları üçün yararlı edə bilər.

1. Qarşılıqlı əlaqə

Hər növ insan arasındakı qarşılıqlı əlaqə mədəniyyətlərarası yanaşmanın təməli daşdır və onu səciyyələndirir. Qarşılıqlı əlaqənin vacibliyi Avropa Şurasının Milli azlıqların qorunması haqqında çərçivə Konvensiyasının Məşvərət Komitəsi tərəfindən vurğulanmışdır³⁰ və Maddə 6-nın "milli azlıqlara aid olan şəxslərin cəmiyyətin təməli elementləri olduğu, hüquqlara və qaynaqlara həqiqətən də bərabər şəkildə çıxışa sahib olduğu və fərqlərə baxmayaraq sosial qarşılıqlı əlaqə və inkluziya üçün imkanların təklif edildiyi yerdə qarşılıqlı hörmət, başa düşülmə və əməkdaşlıq mühitini təşviq etmək üçün məqsədyönlü səylərin göstərilməsinə" dəvət etdiyini xatırladır.

Fərqli köklərə və həyat tərzlərinə sahib şəxslərin nə qədər çox (birbaşa və dolay) təmasa keçərsə bir o qədər da az şəkildə önyargı ilə düşüncə hərəkət edəcəkləri ilə bağlı böyük sayda sübutlar mövcuddur. Lakin şərtlər də vacibdir. İştirakçılar arasında bərabərlik və bir-birilərinin xüsusi mədəni/kimlik köklərinin qəbul edilməsinə ehtiyac olmalıdır. Bu şərtlər mədəniyyətlərarası qarışma və qarşılıqlı əlaqə üçün nəzərdə tutulan siyasətlərdə və fəaliyyətlərdə də öz əksini tapır.

Mədəniyyətlərarası şəhər zərərin və seqreqasiyanın qarşısını almaq üçün bu kitabçada mövcud olan bütün sahələrdə bir sıra siyasət hazırlamalı və müxtəlif qruplar və fərdlər arasında fəaliyyətinin bütün sahələrində daha çox qarışmanı və qarşılıqlı əlaqəni təşviq etmək üçün tədbirlər görməlidir.

³⁰ Milli azlıqların qorunması haqqında çərçivə konvensiya, Avropa Şurası

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Şəhəriniz vətəndaşlarından ibarət müxtəlif qrupların ictimai məkanda bir araya gəlməsi, qarışması və qarşılıqlı əlaqədə olması üçün maksimum şəkildə çalışır və fəal olaraq imkanlar axarırmı?
- ▶ Mədəni fərqlərindən asılı olmadan sakinləri bir araya gətirə biləcək əsas tərəfdaşları, yerləri və məsələləri müəyyən etmişiniz?
- ▶ Hər hansı cari strategiya, proses və ya hər hansı təşkilatın mədəniyyəti müxtəlif mənşəli insanlar arasındakı qarşılıqlı əlaqəni əngəlləyir?
- ▶ Şəhəriniz mədəniyyətlərarası inkuziyaya aid olan sahələrdə fəal olan vətəndaş cəmiyyəti və baza təşkilatları ilə əməkdaşlıq edir?
- ▶ Şəhər ictimai məkanın məşğul edilməsinə və onun seqreqasiyadan uzaqlaşmasına töhfə verən məktəb proqramından kənar fəaliyyətlər təşkil etməsi üçün məktəbləri həvəsləndirir?

Təkliflər

- ▶ İnsanları birgə maraq kəsb edən məsələlər (mədəniyyət, təhsil, din, təhlükəsizlik, və s) ətrafında toplayan təşəbbüslərin hazırlanması və ya dəstəklənməsi.
- ▶ Müxtəlif mənşəli sakinlərin hər kəsin bəyəndiyi ictimai yerlərə bağlılıq hissini inkişaf etdirmələri üçün müxtəlifliyin bütün növlərinə əhatə edən mədəniyyətlərarası mərkəzlərin və ya muzeylərin açılması.
- ▶ İnsanlara olduqları yerlərdə təmasa girmək (iş yerləri, mağazalar, məktəblər, dini məkanlar, bazarlar, idman təsisatları və s), onlara şəhərin

digər ictimai məkanları tərəfindən təklif edilənməklər barədə məlumatın verilməsi.

- ▶ Gəncləri və ictimai məkandan ayrı-seçkilik olmadan istifadəni təşviq edən digər layihələri dəstəklənməsi.
- ▶ Fərqli mənşəyə, yaşa və cinsə sahib olan şəxslərin görüşə və təmas qura bilməsi üçün skamyalar, masalar, böyük şahmat taxtaları, oyun meydançaları kimi avadanlıqlarla təchiz edilməsi.
- ▶ Dəyişiklikləri izləmək və boşluqları müəyyən etmək üçün rəylərin alınması mexanizmləri və göstəricilərin hazırlanması.

Bergenin (Norveç) *Fargespill* konsepti müxtəlifliklərin ənənəvi musiqi və rəqs ilə bir araya gəlməsi ilə nəyin baş verdiyinə diqqət çəkir: Efiopiya çiyin rəqsi Norveçin "qanqar"ı ilə görüşür. Moqadişu Kollivud ilə "fallturillturaltura" isə "habibi habibi" ilə bir araya gəlir. Dünyanın dörd yanından gələn uşaq ritmləri böyük bir polifonik mantrada birləşir. Musiqi irsinin birləşməsi ilə *Fargespill* bu balaca planetdə birlikdə gəzdiyimiz və bundan maksimum faydalanmalı olduğumuzla bağlı faktın daha dərinə başa düşülməsinin təşviqinə cəhd edir. Ənənəvi musiqi və rəqs vasitəsilə bizim bir-birimizə nə qədər açıq şəkildə bənzədiyimiz və fərqli olduğumuzun nə qədər zənginləşdirici olduğu aydın olaraq görünür. Əldə edilən nəticə kim olmaları və hardan gəlmələri ilə bağlı gənclərin aid olduqları mədəniyyətlərin musiqisi və rəqsi ilə söylənilən hekayələri ilə yaxın və musiqili görüşdür. Təcrübə peşəkar musiqiçilər, xoreoqraflar, müəllimlər, səs və işıq mühəndisləri və səhnə dizaynerləri tərəfindən zənginləşdirilir.

Fargespill 2004-cü ildəki Bergen Beynəlxalq Festivalı zamanı böyük uğurla başlamış və o vaxtdan etibarən 150 000-dən çox ifanın şahidi olmuşdur. Bununla bağlı kitab və albom da hazırlanmışdır. Bu albom Norveç Qremmi yarışmasında nominasiyaya layiq görülmüşdür. Onlar bir çox yerlər kimi Avropanın Kral Ailələrinin və Norveçdəki nazirliklərin əksəriyyətinin qarşısında ifa etmişlər. *Fargespill* məfhumu bütün ölkədəki bəzi bələdiyyələr və həmçinin İsveç tərəfindən lisenziyalaşdırılmışdır. Hətta bəzi şəhərlər özlərinin ansambllarını qurmaqdadırlar.

2017-2018-ci tədris ilində **San Sebastiandakı** (İspaniya) 28 məktəbin təxminən 15 000 şagirdi həmin il Mədəni müxtəlifliyin öyrənilməsinə həsr edilmiş Gündəlik-21 məktəb proqramında iştirak edib. Müxtəlif fəaliyyətlər vasitəsilə şagirdlər mədəni müxtəlifliyin nə olduğunu kəşf edər, bələdiyyədə mövcud olan müxtəlif mədəniyyətləri tanıya və öz məktəblərinin vəziyyətini analiz edə bilmişlər. Onlar fərqli işçilərə baş çəkmiş, onlardan müsahibə almış,

cəmiyyətdə mövcud olan qərəzli fikirlər və onları idarə etmənin yolları haqqında düşünmüşlər. Nəticə olaraq şagirdlər bələdiyyənin mədəniyyətlərərası reallığını haqqında məlumatlandırılmışlar.

Şagirdlər öz işlərinin mənasını dərinləşdirmək üçün onların şəhərə yaşamaq üçün gələn insanların həyatlarını yaxşılaşdırmaq istiqamətində düşündükləri tədbirlər barədə Bələdiyyə şurasına müraciət etmişlər. Şəhər bələdiyyəsinin Akt zalında keçirilən mərasimdə yerli qərarverici şəxslərlə fikir mübadiləsi aparmaq üçün 10-14 yaşlı təxminən 100 gənc bir araya gəldi.

Qeyd edilmiş əsas məsələlər bunlardır: insan hüquqlarının təşviqi, onlara hörmət və qorunması; qəbul planının təkmilləşdirilməsi; müxtəlif mədəniyyətlər barədə öyrənmək üçün məhəllələrdə və məktəblərdə fəaliyyətlərin təşkili; mədəni müxtəliflik və irqçiliyə qarşı mübarizə üçün plan; qaçqınların və ya iqlim miqrantlarının bələdiyyənin iqlim dəyişikliyinə qarşı strategiyasına daxil edilməsi; Bələdiyyə şurası və mədəni irs dərnəkləri arasında əlaqələrin gücləndirilməsi.

UNESCO tərəfindən tanınmış və planetin dayanıqlığı üçün çalışan təhsillə bağlı Gündəlik- 21 məktəb proqramı şagirdlərə bələdiyyələrin fəaliyyət planlarında bələdiyyə rəhbərliyinə etdikləri təkliflər və namizədlilər vasitəsilə iştirak imkanı verir. Bu münasibətlə şagirdlər digər mənşəyə sahib mədəniyyətlərə və insanlara hörmət etmək, onları tanımaq və qəbul etmək və sülh şəraitində birgə yaşamaq öhdəliklərini yerinə yetiriblər. Bələdiyyə şurasındakı tədbirdə şəhər meri aydın mesajla çıxış etmişdir. Bu mesajda mədəni müxtəlifliyin cəmiyyət üçün zənginlik olduğunu qəbul etmiş və bütün insanların bərabərliyini müdafiə etmişdir.

Barselonadakı (İspaniya) XEIX layihəsinin məqsədi etnik cəhətdən rəngarəng rayonlarda mədəniyyətlərərası əlaqələrin şirkətlərin bir-biriləri və icmaları ilə qarşılıqlı əlaqələrinin səviyyəsini artırmaqda təşviq edilməsidir. Layihə ilk dəfə 2012-ci ildə çinli ailələrin çox olduğu və uzun zamandan bəri fəaliyyət göstərən şirkətlərin bağlandığı və çinli və pakistanlı ailə şirkətləri tərəfindən alındığı bir məhəllədə (xarici əhalinin 18%-i) tətbiq edilmişdir. Məhəlləni canlandırmaq və icma əlaqələrini idarə etmək üçün şəhər pərakəndə satış dərnəyi yaradılmış və strateji plan hazırlamışdır. O, mədəniyyətlərərası mediatorların və tərcüməçilərin cəlb edilməsinə imkan vermişdir. Öncə çin dili və mədəniyyəti üzrə ekspert sonra isə Cənubi Asiya icması ilə işləyən ekspertlə başlamışdır. Başlanğıcda mağaza sahiblərini iştiraklarının onlar və icmaları üçün faydalı olacağına inandırmaq çətin idi. Yavaş yavaş onlar dəyərli məlumatlar əldə etmək və müsbət sosial və iqtisadi töhfə verən doğru vətəndaş kimi məhəllədəki imiclərini yaxşılaşdırmaq üçün

dərnəklərə üzv olmanın bir vasitə olduğunu başa düşdülər. Digər çətinlik onları bir-birləri ilə səmimi ünsiyyətə icma ilə qarşılıqlı əlaqədə olmalarının dəyəri ilə bağlı inandırmaq idi. Bu çağırışların öhdəsindən gəlmək üçün dərnək həm üzvləri üçün (illik və Məşvərət şurasının üzvlərin iclasları) fəaliyyətlər həm də ictimai tədbirlər (yarmarkalar, festivallar, və s) təşkil etmişdir.

Başlanğıcda məqsəd müxtəlif mənşəli fərqli tərəfdaşları yerli inkişafı təşviq etmək üçün Pərakəndə satış dərnəyində bir araya gətirmək olub. Hal-hazırda yerli immiqrasiya təşkilatları (çin dili məktəbləri), təsisatlar (Kasa Asia, Konfutsi İnstitutu, Avtonom Universitet, və s), mədəniyyət təsisatları (Milli teatr), xeyriyyəçiliklə məşğul olan təşkilatlar (ACCEM-qaçqınlar) və özəl şirkətlər ki digər qurumlar da qoşulmaq üçün dəvət edilib. Pərakəndə satış dərnəyi indi həm iqtisadi (yarmarkalar, alış-veriş kampaniyaları) həm də mədəni (yerli festivallar, sərgilər) üzrə bütün yerli təşəbbüslərin katalizatoru rolunu oynayır. Məhəllədə həyata keçirilən sosial və mədəni fəaliyyətlər bütün icmaları (məsələn, ayurveda və akupunktur üzrə tibb yarmarkaları, qan vermə və nəbatatçı stendləri) cəlb edir və ictimai məkanlarda iştirakı, qarşılıqlı əlaqəni və qarşılıqlı tanınmanı təşviq edir.

VASİTƏLƏR QUTUSU

Mədəniyyətlərarası inteqrasiya yanaşması müxtəlif şəhərlərdə həyatın keyfiyyətini necə yaxşılaşdırır – Miqrasiya Siyasəti Qrupunun dəyərləndirmə hesabatı **Mədəniyyətlərarası mərkəzlər və icmanın iştirakı üçün şəhər siyasətləri**

2. İştirak

İştirak və qarşılıqlı əlaqə mədəniyyətlərarası siyasətin hazırlanmasının, inkluziyani və cəmiyyətdən xaric edilməni həyata keçirənlərin qızıl qaydalarıdır. İştirak bir çox müxtəlif forma ala bilər: vətəndaş, siyasi, mədəni. O, rəsmi (məs. Birlikdə) və ya qeyri-rəsmi (məs. Könüllülük) formada baş verə bilər. İştirakın da müxtəlif dərəcələri var (konsultasiyadan, rəy mexanizmlərindən tərəfdaşlığa qədər, birgə dizayn və nəzarət)³¹. Bu da insanların sahib olduqları hüquqlardan çox asılıdır (vətəndaş, siyasi, mədəni, iqtisadi).

Mədəniyyətlərarası inteqrasiya müxtəliflik və mobillik dövründə güclərin və məsuliyyətlərin müxtəlif siyasətlər arasında bərabər şəkildə bölünməsinin vacib olduğunu üstü örtülü şəkildə qeyd edir. Buna görə də mədəniyyətlərarası şəhər şəhərə təsir edən fərqli

31 1969-cu ildə Şerri Arnstein ABS-dakı planlama proseslərində vətəndaş iştirakından yazıb və "vətəndaş iştirakının pilləkənini" yuxarıdan aşağıya doğru gedən şəkildə təsvir edib. Bax Sherry R. Arnstein's "A Ladder of Citizen Participation," Journal of the American Planning Association, Vol. 35, No. 4, pp. 216-224, 1969.

qərarvermə proseslərində bütün sakinlərin iştirakına çalışır. Bu şəkildə Mədəniyyətlərarası Şəhərlərin dəstəyi və beləcə yerli siyasətlərin dayanıqlığını artırır. Eyni zamanda sosial ayrı-seçkiliyin və qeyri-stabilliyin iqtisadi xərclərini böyük şəkildə azaldır. İnsanlar iştirakla bağlı əngəllərlə rastlaşdıqda və ya qəsdən iştirak etməməyi seçdikdə passiv şəkildə sosial və ictimai həyatdan çəkilə bilirlər və ya qüvvədə olan sosial adətlərdən və qanunlardan kənarında fəal şəkildə yaşamağı seçə bilirlər.

Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Proqramı (MŞP) üzvlərinin təcrübəsinə görə inklüziv iştirakçı prosesləri inkişaf etdirmək üçün nəzərə alınmalı olan bir sıra faktorlar mövcuddur:

- ▶ Hazırlandığı sosial kontekst ümumi maraqlara əhəmiyyət verdiyi zaman inklüziv iştirak prosesi daha çox nəzərə çarpır. Aid olma hissi, birgə mənfəət və məsuliyyətlərin paylaşılması iştirakçı prosesləri inkişaf etdirmək üçün mühümdür.
- ▶ İştirak proseslərinə cəlb edilmiş şəhər işçiləri aid olduqları qurum tərəfindən tam şəkildə dəstəklənməlidir. Bu proseslər çox zaman vaxt və çəviklik tələb edir. İştirak prosesləri özlüyündə qeyri-müəyyəndir və onların nəticələri çox vaxt fərziyyəni nəzərdən keçirmə, vasitə və metodologiyaları uyğunlaşdırma bacarığından asılıdır.
- ▶ Inklüziv iştirakçı proses şəhər işçiləri iştirakçıların prosesi və onun nəticələrini mənimsəyə bilməsi üçün koordinasiya deyil təbliğat kimi baxıldığı zaman uğurlu olur. Bundan əlavə, cəlb edilən işçilər mədəniyyətlərarası idarəetmədə və bərabər imkanların təşviq edilməsində səriştələr və lazımi bacarıqları (məs. fəal şəkildə dinləmə) əldə etməlidirlər.

İştirakçı metodologiyalar aşağıdakı əsas aspektləri nəzərə almalıdır:

- ▶ Birgə maraqlara xidmət edə biləcək bir neçə ümumi məqsədə diqqət ayırmaq vacibdir. Əgər

məqsədlər çox spesifikdirsə, maraq mərkəzinin spesifik qruplara keçməsi və digərlərinin iştirakının itməsi riski var.

- ▶ Proses və onun nəticələri ilə bağlı məlumatın bölüşülməsi və aydın kommunikasiya məsuliyyəti və inamı təmin etmək üçün əsas faktordur. İştirakçıların və daha geniş mənada icmaların proses zamanı şəffaflığı anlama dərəcəsi onların prosesə töhfə vermək istəyinə və prosesə inamına təsir edir.
- ▶ İştirakçı metodologiyalar və vasitələr auditoriya və qrupların xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılmalıdır. Prosesin ilk vaxtlarında keyfiyyət konsultasiyasının da daxil olduğu əhalinin müxtəlifliyinin ciddi şəkildə dəyərləndirilməsi hansı vasitələrin daha səmərəli olmasını başa düşmək üçün vacibdir.

Təkliflər

- ▶ Aidiyyəti vasitələrin hazırlanması və mədəniyyətlərarası səriştəyəaid olan təlimlərin ictimai orqanlar vasitəsilə inklüziv iştirakı təşviq etmək.
- ▶ Həssas qruplarla təmas qurmaq üçün uyğun fəaliyyətləri müəyyən etmək.
- ▶ Vətəndaşların, siyasi liderlərin və peşəkarların birlikdə işləyə bilməsi üçün məkanlar və kanallar açmaq.
- ▶ Potensialın gücləndirilməsi ilə bağlı fəaliyyətlər vasitəsilə vətəndaşlara (liderlik bacarıqları və təlim) səlahiyyət vermək.
- ▶ İştirak imkanları və nəticələr barədə icmaları məlumatlandırmaq.
- ▶ Maraq doğurmaq, öhdəlik və iştirakı təşviq etmək üçün vasitələr olaraq bədii və mədəni fəaliyyətlərin tətbiqini nəzərdə tutmaq.

Qanunvericilik fərdlərin mülki və siyasi həyatda iştirakına şübhəsiz ki, mühüm əngəldir. Lakin qanunvericilik aidiyyəti hüquqları versə belə insanların iştirakını təşviq etməyə çalışan şəhərlər aşağıdakıların da olduğu digər çətinliklərlə üzləşirlər:

- ▶ Vətəndaşların ictimai institutlara olan inamının getdikcə azalması. Bu, siyasi həyatda iştiraka marağın azalması ilə özünü biruzə verir.
- ▶ Hüquqlar və demokratik təsisatların fəaliyyəti ilə bağlı ümumi bilik azlığı.
- ▶ Miqrantların, qaçqınların, azlıq qruplarının və xarici mənşəki digər şəxslərin siyasi həyatda iştirakının aşağı səviyyələri.
- ▶ Nifrət nitqi, artan populizm və ksenofobik çıxışlar irqçilik və qeyri-tolerantlığı bəsləyir və beləcə açıq cəmiyyətin dəyərlərinə qarşı gedir.
- ▶ Vətəndaşların hökumətə petisyalər, siyasi təşəbbüslər, siyasətlərin qiymətləndirilməsi, faktların araşdırılması və kraudsorsinq

(əməkdaşlıq) vasitəsilə təsir etməsinə şübhəsiz yol açmış onlayn əməkdaşlıq platformalarının yayılması həqiqi öhdəliyi olmayan asan vətəndaş öhdəliyi vasitəsilə iştirakın keyfiyyətinin azalması riskini də daşıyır.

Bu, Avropa Şurası və Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Proqramı (MŞP) üçün vətəndaşların böyük əksəriyyətinin sosial-iqtisadi ayrı-seçkilik və şəhər seqreqasiyası da daxil olmaqla demokratik prosesdə daha fəal şəkildə cəlb edilməsi önündəki əngəllər barədə geniş düşüncə prosesinə səbəb oldu. Avropa Şurası və Nazirlər Komitəsi iştirakla bağlı normalarını Vətəndaşların yerli ictimai həyatda iştirakına dair Tövsiyəni qəbul etməklə zənginləşdirib³². Bu məndəki yenilik “vətəndaş” tərifinin “yerli icmaya aid olan istənilən şəxs (uyğun gəldiyində xarici sakinlər də daxildir)” olaraq nəzərdə tutulmasıdır. “Yerli icmaya aid olma fərd və sözü gedən icma arasında stabil əlaqələrin özündə əks etdirir”. Tövsiyə həmçinin iştirakçı və təmsilçi demokratiyanın əlavə rolunu və hər ikisinin inklüziv və stabil cəmiyyətlərə olan töhfəsini qəbul edir. Maraqlısı odur ki, mətn yerli demokratiyanı Avropa ölkələrindəki demokratiyanın təməl daşlarından biri kimi müəyyən edir. O, həmçinin yerli dövlət təsisatlarının vətəndaşların iştirakının təşviqində və onların “qərar qəbul etmə proseslərinin qanuniliyini saxlamaq üçün yeni yollara” yenidən cəlb edilmədə oynadığı “aparıcı rol” tanıyır. Nəhayət “vətəndaşları yerli işlərin idarə edilməsində bu cür idarəetmənin səmərəliliyini və əlverişliliyini qorumaqla daha birbaşa cəlb etmək” üçün gələcək addımların atılmasını təşviq edir.

Bir daha qeyd etmək lazımdır ki, şəhərlər müxtəlif mənşələrə və yaşayış tərzinə malik insanların bir araya gəlib onların həyatlarına təsir edən qərarların hazırlanması, düzəliş edilməsi və vətəndaş olmayan şəxslərin vətəndaş və siyasi hüquqlardan yararlanmalarını asanlaşdırmaq üçün imkanlar yaradan iştirakın alternativ formalarını araşdırmaq və test etmək üçün ən ideal yerlərdir. Buna görə də bir çox şəhər hüquqi öhdəliklər və humanitar səbəblər üzündən və həmçinin siyasətin tətbiqinin inkluziyasını və səmərəliliyini artırmaq üçün “şəhər vətəndaşlığı”nın müxtəlif modellərini axtarır. Məsələn İspaniyanın *Padrón* layihəsi müəyyən şəhərdə yaşayan və yerli şəhər bələdiyyəsində qeydiyyatdan keçmiş bütün şəxslərin siyahısıdır. Qeydiyyat üçün oturma icasəzinə yox sadəcə pasporta və yaşayış yeri ilə bağlı sübuta ehtiyac var. Beləcə o, simvolik yerli üzvlüyü və bələdiyyə xidmətlərinə rəsmi çıxışı təklif edir. Bir çox ispan şəhəri bunu şəhər vətəndaşlığının daha aydın formasına keçirməyə cəhd etmiş lakin ən səmərəlisi bunu insan hüquqlarına və interkulturalığa əsaslanan

32 Bax: [Vətəndaşların yerli ictimai həyatda iştirakına dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec \(2018\) 4 sayılı Tövsiyəsi\(2018\)4](#) (21 mart 2018)

inklüziv siyasəti qurmaq üçün baza kimi istifadə edən Barselona olmuşdur.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Əgər şəhəriniz mədəniyyətlərarası fəaliyyət planı qəbul edibsə bu, miqrant/azlıqların da daxil olduğu konsultasiya prosesinin nəticəsidir?
- ▶ Şəhəriniz miqrant/azlıq olub olmamasından asılı olmayaraq bütün sakinlərin qərarvermə prosesində bərabər şəkildə iştirak etməsinə imkan vermək üçün səsvermə hüququndan başqa iştirakçı mexanizmlər yaradıb?
- ▶ Şəhəriniz miqrant/azlıq köklərə sahib sakinlərin qərarvermə prosesində iştirakını monitorinq edirsiniz?
- ▶ Şəhəriniz miqrant/azlıqların əsas təsisatlarda və təşkilatlarda, həmkarlar ittifaqlarının məşvərət orqanlarında və ya rəhbər qurumlarında, dövlət məktəblərində, şirkət şuralarında və s yerlərdə bərabər şəkildə təmsil edilmələri ni təmin etmək üçün fəaliyyət göstərir?
- ▶ Şəhəriniz miqrant/azlıqların inkluziyası ilə bağlı məsələlərdə qərarvermə prosesində iştirak edən təşkilatlarda gender bərabərliyinə hörmət edilməsini təmin edən mexanizmlər hazırlayıb?

Svansidə (Birləşmiş Krallıq) siyasətlərin planlaşdırılması və dəyərləndirilməsi sakinlərlə tərəfdaşlıq və məsləhətləşmə daxilində həyata keçirilir. Prioritetlər, planlar, büdcə, sosial xidmətlər və sivil həyat məsləhətləşmə prosesləri ilə qəbul edilir. Şura bütün vətəndaşların qərarvermə prosesinə cəlb edilməsi üçün çox sayda vasitələr hazırlamışdır:

- ▶ Məsləhətləşmə və Öhdəlik Strategiyası peşəkarların sakinlərlə və xidmət istifadəçiləri ilə işləməsinə kömək edir.
- ▶ Svansi Səslər Onlayn Paneli Şura tərəfindən öz xidmətləri və yerli məsələlərlə bağlı mütəmadi olaraq məsləhətləşdiyi sakinlərin məlumat bazasıdır. Onun üzvləri daha çox insana iştirakı imkan vermək üçün daimi olaraq yenilənir. Ən son məsləhətləşmələrin aparıldığı sahələrə şəhər mərkəzinin yenidən inkişafı və Şura büdcəsi üçün prioritetlər daxildir.
- ▶ Svansi Reputasiya İzləyicisi şura tərəfindən aparılan telefon sorğusudur. Hər iki ildən bir 180 insandan Şura, verdiyi xidmətlər, Şuranın işçiləri və yerli zonalarından məmnuniyyət haqqında fikirləri soruşulur. Hər il toplanan məlumat Şuranın xidmət planlarını məlumatlandırmaq üçün istifadə edilir və performansın monitorinq prosesinin bir hissəsi kimi təqdim edilir.

50+Network, BME Forum və ya LGBT Forum kimi müxtəliflik qrupları və forumları vasitəsilə əhəlinin müxtəlifliyi istiqamətində fəaliyyət göstərir.

İnsanları daha çox cəlb etmək məqsədilə Şura bir sıra kanallar yaratmışdır: Açıq sessiyalar: daha çox qeyri-rəsmi iclasda öz sözünü deməsi üçün hər kəs üçün fürsət; Qrup səfərləri: qrupun istəyindən asılı olaraq iclas ya da qeyri-rəsmi müzakirə; insanların Şura ilə danışmağa məcbur olmadan öz sözlərini deyə bilmələri üçün E-mail vasitəsilə reaksiya: ; onlayn anketlər; Uşaqlarla və gənclərlə böyük söhbətlər; İştirakçı tərəflərin iclası/forum.

Yerli vəhdət strategiyasını hazırladığı zaman Şura vəhdət strategiyasına qarşı çıxma biləcək şəxslərlə danışma bilmək üçün həm miqrantları həm də ifrat sağçı qruplardan olan şəxslərin daxil olduğu böyük müzakirə qruplarını təşkil etmişdir.

Gənclər şurası olmasa belə uşaqların müxtəlif mövzularla bağlı fərqli rəsmi şəxslərlə görüşə bildiyi məktəblərdə konsultasiyalara həsr edilmiş büdcə mövcuddur. Uşaqların və gənclərin iştirakı (UG) konsultasiyalarda iştirakda maraqlı olan və ya bu konsultasiyalarda iştirakdan yararlanma bilən aidiyyəti qrupların və fərdlərin müəyyən edilməsindən məsul mərkəzi qurum kimi fəaliyyət göstərən UG iştirak komandası tərəfindən həyata keçirilir. Onlar həmçinin komanda tərəfindən təklif edilən/dəstəklənən imkanlarda gənclərin iştirakının təsirini qeydə alır və qiymətləndirir.

Bundan əlavə, işə götürmə siyasətlərində Şura və Svansə rayonu Bərabərlik Aktı 2010-da hazırlanan "müsbət tədbir" prinsiplərini izləmək üçün seçim əlavə etmişdir. Bu, eyni ləyaqətə sahib iki (və ya daha çox) namizəd arasında seçim etmə vəziyyəti ortaya çıxarsa tətbiq edilə bilər və iş sahibinə işçi qüvvəsində xüsusi bir qrupun az təmsil olunması ilə bağlı sübut olarsa bir namizədin sahib olduğu qorunan xüsusiyyətinə əsaslanaraq işə təyin etməsinə imkan verir (məsələn, rəhbər vəzifələrdə yüksək səviyyədə qadınların çatışmazlığı).

ABŞ-da şəhərlər **Nyu-York** şəhərinin ən böyük proqramlarından birində yerli şəxsiyyət vəsiqəsi kartları istifadə edilmişdir. IDNYC kartları 2014-cü ildə Mer De Blasio tərəfindən bütün rezidentlərin Şəhər xidmətlərinə çıxışını təmin edən və məktəblər kimi Şəhər binalarına qəbuluna icazə verən əlçatan və təhlükəsiz sənəddir. O, polisə qarşıllıqlı əlaqə zamanı identifikasiya sükutu kimi və bəzi maliyyə təsisatlarında bank hesabının açılması üçün qəbul edilən identifikasiya forması kimi Nyu Yorkun istənilən dövlət kitabxanasında da təqdim edilə bilər. Əlavə imtiyazlara şəhərin əsas 40 muzeyi, zooparkı, konsert zalı və nəbatət bağçalarında bir illik pulsuz üzvlük imkanı da daxildir. O, həmçinin kino biletləri, idman tədbirləri, həkim resepti ilə verilən dərmanlar, fitnes və səhiyyə mərkəzlərində,

supermarketlərdə və Nyu York şəhərinin turistik məkanlarında endirimlər təklif edir. Hal-hazırda kartdan 1 300 000 insanda istifadə edir. Bu ideya **Zürixdə** (İsveçrə) 'Zürri-City Card' və ya Parisdə (Fransa) şəhər vətəndaş kartı da daxil olmaqla bəzi Avropa şəhərləri tərəfindən qəbul edilmişdir.

Reykyavik (İslandiya) platforması ilə bağlı ən uğurlu layihələrdən biri "Mənim məhəlləm" (öncələr, Daha yaxşı məhəllələr) layihəsidir. "Mənim məhəlləm" Reykyavik şəhəri ilə əməkdaşlıq çərçivəsində illik iştirak büdcəsi ilə aparılan layihədir. Layihə 2011-ci ildən davam edir və Reykyavikdə fərqli məhəllələri təkmilləşdirmə yolları ilə bağlı vətəndaşların ideyaları üçün hər il 450 milyon İslandiya kronu (+3 milyon avro) ayrılır.

608 ideya 2012-2017-ci illər arasında Mənim Məhəlləm layihəsi çərçivəsində vətəndaşlar tərəfindən təsdiqlənmişdir. Bunun nəticəsi olaraq yüzlərlə vətəndaş öz mühtirlərinə həqiqi təsir göstərə bilmişdir. Reykyavikin bütün məhəllələri Mənim Məhəlləm layihəsi çərçivəsində nəzərəcarpacaq dərəcədə təkmilləşdirilib.

2017-ci ildə Şəhər "Daha yaxşı Reykyavik" layihəsi çərçivəsində Şəhərin təhsil siyasətini birgə yaratmaq üçün hər kəsdən ideyalar almağa qərar vermişdir. İlk dəfə olaraq İslandiyaadakı hər hansı bir hökumətin hazırkı həqiqi siyasəti daxilində insanlar qərar vermə prosesində əməkdaşlıq edirdi.

VASİTƏLƏR QUTUSU

İnklüziv demokratiyalarda birgə yaşama: mədəniyyətlərərası yanaşma fərqli cəmiyyətlərdə iştirakı necə təşviq edə bilər.

Şəhər vətəndaşlığı: hətta sənədlərin də özlərini aid hissə biləcəyi yerlər yaratma.

Mədəniyyətlərərası şəhər üçün iştirak və müzakirə demokratiyası strategiyaları: miqrantların və xarici rezidentlərin yerli siyasi həyata cəlb edilməsi.

3. Ayrı-seçkiliklə mübarizə

Ayrı-seçkilik sadəcə bir qrup və ya kateqoriya insana aid olduğu və ya aid edildiyi düşündüyü üçün digər insanlarla müqayisədə onlarla daha pis rəftar edilməsi zamanı və ya fərqli vəziyyətlərdə olan insanların onların xüsusi vəziyyətini nəzərə almayan standartlaşdırılmış normalara aid edildikləri zaman baş verir. İnsanlar yaşlarına, fiziki məhdudiyətlərinə, etnik köklərinə, mənşələrinə, siyasi əqidələrinə, irqlərinə, dinlərinə, cinsiyyətlərinə, gender kimliklərinə, cinsi orientasiyalarına, dillərinə, mədəniyyətlərinə və digər bir çox səbəblərə görə ayrı-seçkilikə məruz qala bilərlər. Çox vaxt önyarğılıarın nəticəsi olan ayrı-seçkilik insanları həssas edir, onların fəal vətəndaş olmalarına mane olur, öz bacarıqlarını inkişaf etdirməyi və bir çox vəziyyətdə iş tapmalarına, səhiyyə xidmətlərindən, təhsildən və ya

mənzildən yararlanmalarını əngəlləyir. Ayrı-seçkiliklə mübarizənin formaları və ifadəsi müxtəlif milli hüquqi ənənələrdən gəlidiyi üçün fərqlənə bilər.

Mədəniyyətlərərası Şəhərlər Proqramı (MŞP) ayrı-seçkiliklə mübarizənin hüquqa əsaslanan fərdi yanaşmasını və müxtəlifliyin bütün formalarını daxil etmək üçün irqi aşan anlaşmanı seçir³³. O, həmçinin ayrı-seçkiliklə mübarizə üçün şəkilləndirən və praqmatik yanaşmanı istifadə edir çünki qərəzli fikirlər və ayrı-seçkilik qoruyucu qanunlara baxmayaraq seqreasiyanın olduğu və ya inanlar arasında təmas və dialoq olmadığı yerdə ortaya çıxır. Mədəniyyətlərərası şəhərlər müxtəlifliyin gündəlik həyatda gətirdiyi üstünlükdən faydalanmaları və bu üstünlüyün hər kəs üçün açıq və aydın olması məqsədilə insanlar və təşkilatlar üçün imkanlar və şərtlər yaradır. Məsələn, qurbanları dəstəkləmək üçün hüquqi və inzibati strukturları yaratmaqdan, sistemik ayrı-seçkiliyin həlli yollarını tapmaq və təklif etməkdən əlavə Mədəniyyətlərərası Şəhərlər Proqramı (MŞP) bir neçə ildir ki, şayələrə qarşı metodologiyanın hazırlanması və yayılması üzərində işləyir. Bu, ayrı-seçkiliyin qarşısını almaq və müxtəliflik içində daha müsbət qarşılıqlı əlaqəni təşviq etmək məqsədilə stereotiplərin və qərəzli fikirlərin yaranma və onların göstərdikləri mənfi təsiri azaltma yolları üzərində düşüncə strateji vasitədir.

Mədəniyyətlərərası şəhər bütün siyasətlərində, proqramlarında və fəaliyyətlərində ayrı-seçkiliklə mübarizə aparmaq üçün bütün cəhdlərin yerinə yetirilməsini təmin edir. Şəhər administrasiya, təhsil və mədəni təsisatlar, polis, təhlükəsizlik məmurları və

33 Bax İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında Konvensiyanın 12-ci Protokolu, 2000. Al Fundamental Hüquqlar Xartiyası, 2000.

həmçinin ayrı-seçkiliklə mübarizə aparan və qurbanlara dəstək və təminat təklif edən vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və digər qurumlarla əməkdaşlıq edir. Bu həmçinin peşəkarların sadəcə çoxluqlar və azlıqlar arasındakı deyil eyni zamanda qeyri-bərabərlik və ədalətsizliklə bağlı gizli proseslərin baş verdiyi müxtəlif qruplar içindəki qarşılıqlı əlaqəyə diqqət etməsini tələb edir. Bundan əlavə, şəhər ayrı-seçkiliklə bağlı məlumatları toplayır və siyasətlərin və proqramların təsirini monitorinqini həyata keçirir. Barselonada Ayrı-seçkiliklə mübarizə ofisi məlumatlandırmaq, məlumat almaq, nifrət nitqi və nifrət cinayətləri haqqında təlim keçmək və məsləhət vermək üçün vətəndaşlar və təşkilatlar üçün Şəhər Şurasının idarə etdiyi əsas xidmətdir. Bələdiyyə xidməti şəhərdəki vəziyyəti daha yaxşı göstərmək və həmçinin nifrət cinayəti və nifrət nitqini rəsmi şəkildə birləşdirmənin mexanizmlərini aktivləşdirmək və lazım gəldiyində mühüm işlərdə məhkəməyə müraciət etmək üçün məlumatları toplayır. Nifrət Cinayəti və Nifrət Nitqi üzrə Müşahidə Mərkəzi də yaradılacaq və Şəhər Polisi də daxil olmaqla bu zonada bələdiyyə işçiləri üçün təlimlər təşkil ediləcək. Digər tədbirlərə məktəblərin irqi ayrı-seçkilinin aradan qaldırılması gününü qeyd etmələrinin təşviq edilməsi daxildir. Bundan əlavə, mədəniyyətlərarası şəhər ayrı-seçkilinin sosial vəhdət, həyat keyfiyyəti və yerli iqtisadiyyat üçün yaratdığı risklər barəsində də geniş məlumat verir.

Mədəniyyətlərarası şəhərlər üçün tövsiyələr:

- ▶ Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasının 12 sayılı Protokolunda qeyd edilən bütün səbəblərə əsasən ayrı-seçkililiyi anlayan və onunla mübarizə apara bilən ümumi ayrı-seçkiliklə mübarizə strukturlarını yaratmaq, qurbanları dəstəkləmək, sistemik ayrı-seçkiliklə mübarizə yollarını müəyyən etmək, onlara haqq qazandırmaq və həll yollarını təklif etmək.
- ▶ İctimai və seçilən rəsmilərin müxtəliflik sərəştəsini təşviq etmək və beləcə hər hansı bir şəhər üçün spesifik ola bilən xüsusiyyətin də daxil olduğu müxtəlifliyin bütün növlərini əhatə etmək (məs. ənənəvi azlıqlar və dillər).
- ▶ İctimai nitq, qeyri-rəsmi təhsil, QHT-lərlə tərəfdaşlıqlar, sosial media və şaiyələrə qarşı strategiyalar vasitəsilə İnsan hüquqları, mədəniyyətlərarası dialoq və çoxsaylı kimliklər, çoxsaylı ayrı-seçkilinin qarşısının alınması ilə bağlı insan hüquqları haqqında şəhər pedaqogikasını hazırlamaq.
- ▶ Ayrı-seçkiliklə mübarizə sahəsində müxtəlif diqqət mərkəzləri olan təşkilatları cəlb edən interseksional fəaliyyətlər hazırlamaq, çoxsaylı və kəskin ayrı-seçkiliklə bağlı həssaslığı artırmaq və fərqli müdafiə təşkilatları arasında əməkdaşlıq yaradan səmərəli strategiyalar hazırlamaq.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Şəhəriniz miqrant/azlıqlara qarşı ayrı-seçkililiyə səbəb ola biləcək mexanizmləri müəyyən

etmək üçün bütün bələdiyyə qaydalarını və tənzimləmələrini sisteməlik şəkildə nəzərdən keçirib?

- ▶ Şəhərinizin bələdiyyə orqanında və xidmətlərində insanlara və ya insan qruplarına qarşı irq, rəng, dil, din, milliyyət, milli/etnik kök, cinsiyyət, gender kimliyi və ya cinsi oriyentasiyaya görə ayrı-seçkililiyi qadağan edən xartiya və ya hər hansı hüquqi cəhətdən məcburi sənədi mövcuddur?
- ▶ Şəhərinizin ayrı-seçkilik qurbanlarına məsləhətlər vermək və onları dəstəkləmək üçün xüsusi xidməti mövcuddur?
- ▶ Şəhəriniz ayrı-seçkilinin şəhərdəki miqyasını və xarakterini mütəmadi olaraq monitorinq edir/ araşdırır?
- ▶ Şəhəriniz ayrı-seçkiliklə mübarizə kampaniyaları təşkil edir və ya ayrı-seçkiliklə bağlı başqa şəkildə həssaslığı artırır?

Paris (Fransa) *RéPaRe* adlı (*Le Réseau de repérage des discriminations*) ayrı-seçkilinin izlənməsi şəbəkəsini hazırlayıb. Şəhərin xidmətlərini və tərəfdaşlarını səfərbər edərək *RÉPaRe* layihəsi "görünməzi görünən etmək" başqa sözlə çox vaxt nəzərə çarpmayan çoxsaylı ayrı-seçkilik vəziyyətlərini ifşa etmək və onlara cavab vermək məqsədini güdür. Paris sakinləri ilə işləyən peşəkarlar ayrı-seçkilik situasiyalarını müəyyənləşdirmək və qurbanların hüquqlara çıxışını təşviq etmək üçün dəstəklənirlər. Çünki çox vaxt ictimaiyyət və bəzən peşəkarların özü belə bəzi fəaliyyətlərin qanunsuz ola biləcəyindən xəbərsiz olur. Şəbəkə hüquqi xidmət, assosiasiyalar, məşğulluq xidmətləri, gənclər, ictimai yazıçılar, sosial işçilər, bələdiyyələr, məhkəmə orqanları və digər müxtəlif tərəfdaşları cəlb edir. Sosial, məşğulluq və hüquq sahəsində işləyən peşəkarlar bunları edə bilməlidir: ayrı-seçkilik vəziyyətlərini müəyyən etmək, müəyyən edilmiş ayrı-seçkililiyi bildirmək, ayrı-seçkilik vəziyyətlərinə necə reaksiya verməyi bilmək, cinayəti törədənə və vəziyyətlə necə təhlükəsiz şəkildə davranılacağını bilmək və qurbanı dəstəkləmək, ayrı-seçkilik riskinin və ya ayrı-seçkilinin birlikdə törədilməsinin qarşısını almaq və bərabərlik mədəniyyətini təşviq etmək.

Barselona (İspaniya) Şəhər Şurası [islamofobiya ilə mübarizə üçün bələdiyyə planı](#) qəbul etmişdir ki, onun da məqsədi sosial vəhdəti təmin etmək və insan hüquqlarını qorumaqdır. Plan müsəlman icmasından olan insan hüquqları və ayrı-seçkiliklə mübarizə üzrə ekspertlərin, ixtisaslaşmış bələdiyyə işçilərinin, sosial qurumların və təşkilatların daxil olduğu səksən şəxsən cəlb edildiyi prosesdə müzakirə edilib və qəbul olunub.

Plan islamofobiyanın ən həssas qurbanlarını, yəni qadınları dəstəkləmək üçün 28 tədbir hazırlayıb.

Barselonanın bir əyalətində 2015-ci ildə bildirilmiş nifrət cinayətləri 2014-cü il ilə müqayisədə 19% və 2013-cü il ilə müqayisədə 40% artmışdır.

Ayrı-seçkiliklə mübarizə ofisi məlumatlandırmaq, məlumat almaq, nifrət nitqi və nifrət cinayətləri haqqında təlim keçmək və məsləhət vermək üçün vətəndaşlar və təşkilatlar üçün Şəhər Şurasının idarə etdiyi əsas xidmət olmuşdur. Bələdiyyə xidməti şəhərdəki vəziyyəti daha yaxşı göstərmək və həmçinin nifrət cinayəti və nifrət nitqini rəsmi şəkildə birləşdirmənin mexanizmlərini aktivləşdirmək və lazım gəldiyində mühüm işlərdə məhkəməyə müraciət etmək üçün məlumatları toplayır.

Nifrət Cinayəti və Nifrət Nitqi üzrə Müşahidə Mərkəzi də yaradılacaq və Şəhər Polisi də daxil olmaqla bu zonada bələdiyyə işçiləri üçün təlimlər təşkil ediləcək. Digər tədbirlərə məktəblərin İrqi ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılması gününü qeyd etmələrinin təşviq edilməsi daxildir.

2018-ci ildə Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Proqramının (MŞP) Milan, Palermo və Turin (İtaliya) şəhərləri Albano Laziale ilə birlikdə və Beynəlxalq İqtisadi Əməkdaşlıq institutu, Amnesty International və Turinin Tədqiqat və Həyat boyu Təhsil Konsorsiumunun texniki dəstəyi ilə #iorispetto (hörmət edirəm) layihəsini başlatmışlar.

Layihə daha inklüziv cəmiyyətin yaradılması istiqamətində vətəndaş həssaslığını və fəal şəkildə gücləndirməni təşviq etmişdir. Onun metodologiyası müəllimlər üçün təlimi, mədəniyyətlərarası mediatorlar və könüllüləri, məktəblərdə atelyelər və laboratoriyaları, və nəhayət iştirakçı metodologiyaların istifadə və yerli səviyyədə mövcud olan reallıqların cəlb edilməsi ilə fəal vətəndaşlığın təşəbbüsünün başladılmasını bir araya gətirmişdir.

#IORISPETTO ayrı-seçkilik və nifrət nitqlərinin öhdəsindən gəlməyə imkan verən şəxslərə və media kommunikasiyası mexanizmlərinin başa düşülməsi ilə birlikdə cəmiyyətin, gənclərin və tələbələrin insan hüquqları mədəniyyətinin və bərabərlik və ədalət prinsiplərinə həssaslığının artırılmasının təşviqi üzərində işləmişdir. Bundan əlavə layihə əsassız, tolerant olmayan və ayrı-seçkilik şaiyələrinin və qərəzli fikirlərin yayılması ilə mübarizə aparmaq üçün metodologiya olan Avropa şaiyələrə qarşı Şura strategiyasını tətbiq etmişdir.

Layihə 18 ay davam etmişdir (1 mart 2018-ci ildən 31 avqust 2019-cu ilə qədər) və buraya İtalyada 80 şəhərdən olan 300 sinfi əhatə edən fəaliyyətlər daxil olmuş və şaiyələrə qarşı strategiya isə dörd hədəf şəhərdə tətbiq edilmişdir (Turin, Milan, Albano Laziale, Palermo).

VASİTƏLƏR QUTUSU

Avropa Şurası tərəfindən yaradılmış [İrqiçiliyə və Düzümsüzlüyə qarşı Avropa Komissiyası \(ECRI\)](#) antisemitizm, ayrı-seçkilik, irqçilik, dini düzümsüzlük və ksenofobiya ilə bağlı məsələlər sahəsində ixtisaslaşmış insan hüquqları üzrə müstəqil nəzarət orqanıdır. ECRI bütün üzv dövlətlərin hökumətlərinə ünvanlanan Ümumi Siyasət Təvsiyələrini (ÜST) və həmçinin müxtəlif sahələrdə milli strategiyaları və siyasətləri ərsəyə gətirərkən siyasətçilərin istifadə etməsi tövsiyə edilən detallı təlimatları hazırlayır.

Yerli səviyyədə sistemik ayrı-seçkiliyin müəyyən edilməsi və qarşısının alınması: [Siyasət qeydi](#) və [Siyasət araşdırması](#)

[Süni intellektin istifadəsi zamanı baş verə biləcək mümkün ayrı-seçkilik təsirlərinin qarşısının alınması haqqında siyasət qeydi](#) [Şaiyələrə qarşı metodologiya və stolüstü kitab](#)

4. Yeni gələnlərin qarşılınması

Şəhərə uzunmüddətli gələn insanlar (şərtlərdən asılı olmayaraq) narahatlıq və disorientasiya hiss edə bilərlər və bu baxımdan müxtəlif növ dəstəyə ehtiyac duyula bilər. Bu dəstək tədbirlərinin koordinasiya edilə bilmə dərəcəsi və səmərəli şəkildə verilməsinin insanın necə yerləşməsi və inteqrasiya etməsinə böyük təsiri ola bilər. Çox vaxt nəzərdən qaçan lakin mədəniyyətlərarası əlaqələrə güclü təsirə malik olan nüans budur ki, şəhər əhalisinin qalan hissəsinin yeni gələnlərin rezidentlər və vətəndaşlar olaraq qarşılınmasına hazırdır və ya yeni gələnləri xarici olaraq mümkün təhdid kimi görməyə alışmışlardır. Bir daha qeyd etmək lazımdır ki, dövlət qurumlarının müxtəlifliklə bağlı kommunikasiya yolu ilə və ya konkret fəaliyyətlə verdiyi mesajın yeni gələnlərə qarşı rəftarları müəyyən dərəcədə təyin edir.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Şəhərinizin yeni gələnlərin qarşılınması üçün xüsusi agentliyi, şöbəsi, şəxsi və ya proseduru mövcuddur?
- ▶ Şəhərinizin yeni gələnlər üçün müfəssəl və şəhərə xas məlumat və dəstək paketi mövcuddur?
- ▶ Şəhərin müxtəlif xidmətləri və agentlikləri yeni gələnlərin xüsusi qrupları üçün ilk gəliş dəstəyi təklif edir?
- ▶ Şəhərinizin qaçqınlar üçün xüsusi qarşılama və inteqrasiya kursları mövcuddur?

Oksford (Birləşmiş Krallıq) hüquqi rəsmiyyəti bayram və mədəniyyəti özündə birləşdirən tədbirə çevirmişdir.

Oksfordşayr Qeydiyyat Xidməti yerli icmanı özlərinin vətəndaşlıq alma mərasimlərinə cəlb etmənin yollarını axtarıb və buna nail olmaq üçün məktəblərlə işləyib. Bunun nəticəsində ibtidai və orta məktəblər Oksfordda Şura Palatasında hər həftə baş verən mərasimlərdə çıxış etmək üçün üçün xorlar göndərmişdir. Tədbirə deputatlar da dəvət edilmişdir. Daha çox məktəbi vətəndaşlıq mərasimlərinə cəlb etmək üçün Şura yeni vətəndaşlıq alanlara bu mərasimin necə olmasını göstərmək üçün DVD sifariş etmişdir. 7 dəqiqəlik DVD həm bölgə şurasında həm də bütün ölkədə vətəndaşlıq mərasimlərinin imicini yaxşılaşdırmaq üçün çox faydalı olmuşdur. Şagirdlər və müəllimlər cəlb edilmələrinə nə qədər sevindiklərini və vətəndaşlıq mərasimlərinin onları nə qədər duyğulandırdığını qeyd etmişlər.

Monreal (Kanada) yeni gələnlərin inteqrasiyası üçün etmək üçün dörd əsas hissəyə bölünən təxminən otuz tədbirdən ibarət inkluziya [2018-2021 Fəaliyyət Planı](#) hazırlamışdır. Birinci hissə bələdiyyə idarəməsinə açıqlıq, təhlükəsizlik və inklüzivliyin nümunəsinə çevrilməsi haqqındadır. İkinci hissə

inteqrasiya edilmiş və əlçatan olan xidmətlərlə insanların təmin olunmasına diqqət çəkir. Üçüncü hissə məşğulluq prosesinə və vətəndaş cəmiyyətinə cəlb edilmiş şəxslərə müraciət edir və onların qəbul etmə və inkluziya bacarıqlarını yaxşılaşdırmağa çalışır. Sonuncu hissə hüquqi statusu olmayan və ya statusu naməlum olan miqrantlar üçün xidmətlərin qorunmasını və onlara çıxışı təmin etməkdir. Nəticə etibarilə bələdiyyə rəhbərliyi yeni gələnlərin iqtisadiyyatda iştirakını artırmaq, onların hüquqlarına riayət edildiyini təmin etmək, immiqrant və Kanadada doğulmuş şəxslər arasındakı işsizlik səviyyələri arasındakı fərq azaltmaq və immiqrantların düzgün və uyğun mənzil tapmasını asanlaşdırmaq istəyir.

Monreal özünə "məbəd şəhəri" adlandırılmağı sonlandıraraq və özünü "Monrealın bütün əhalisini statusundan asılı olmayaraq və qorxmada yerlərdə fəaliyyətlərə diqqət ayıraraq qorumaq üçün öhdəlik götürmüş məsuliyyətli şəhər" kimi təsvir edir.

VASİTƏLƏR QUTUSU

[Mədəniyyətlərarası şəhər üçün qaçqınlarla bağlı siyasətlər](#)

[Qaçqınların şəhərinizə gəlişi: Ediləcəklərin siyahısı](#)

5. Təhsil

Mədəniyyətə, irqə, mədəni dominantlığa, plüralizmə və həmçinin mədəni bacarıqlara və marağa qarşı münasibət erkən yaşdan formalaşdırıla bilər. Məktəbin güclü təsiri var və onun qərəzli fikirləri ya gücləndirmək ya da sual altına almaq potensialı mövcuddur. Bütün bunlar onun yaratdığı fiziki, pedaqoji və sosial mühit, verdiyi göstərişlər, təlqin etdiyi dəyərlər və bilik vasitəsilə həyata keçir. Müəllimlər qlobal tələbənin tədrisində və inklüziv cəmiyyətin inşasında dinamik dəyişiklik agentləri kimi qəbul edirlər. Lakin bir çox hallarda onlar getdikcə artan müxtəlif etnik köklərə malik şagirdlərə dərs verən birdilli peşəkarlardır.

Mədəniyyətlərarası məktəb daha geniş icmaya necə təsir edə bilər? Xüsusən də məktəb fərqli etnik köklərə malik valideynləri tədris prosesinə necə cəlb edə bilər və icma quruluşunun gücləndirilməsinə necə yardım edə bilər? Bunlar mədəniyyətlərarası şəhərin cavab tapmalı olduğu suallardandır.

Təhsil sahəsindəki mədəniyyətlərarası auditin nəticəsi olaraq məktəb sisteminin mədəniyyətlərarası təsirini gücləndirmək üçün edilən təşəbbüslər təcrid edilmiş layihələrlə məhdudlaşmayacaq. Əksinə onlar şagird və müəllim heyətinin müxtəlifliyindən tutmuş məktəblərin fiziki görünüşünə, tədris proqramına, məktəblər və daha geniş anlamda icmalar arasındakı əlaqələrə qədər bir çox element və faktorlara diqqət ayıracaq.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Şəhərinizin məktəblərdə etnik/mədəni qarışmanı artırmaq üçün siyasəti mövcuddur?
- ▶ Məktəblər mədəniyyətlərarası layihələr həyata keçirir?
- ▶ Miqrant/azlıq köklü valideynləri məktəb həyatına (valideyn-müəllim görüşlərinə dəvət etməkdən başqa) cəlb etmək üçün cəhd edən məktəblər var?
- ▶ Məktəblərdəki müəllimlərin etnik/mədəni kökləri şəhər əhalisinin tərkibini əks etdirir?
- ▶ 'Mədəniyyətlərarası səriştə' məktəb proqramının və ya məktəb proqramından kənarında xüsusi layihələrin mövzusuudur?
- ▶ Məktəb müəllimlərinə mədəniyyətlərarası səriştə ilə bağlı təlim keçilib?

Təkliflər

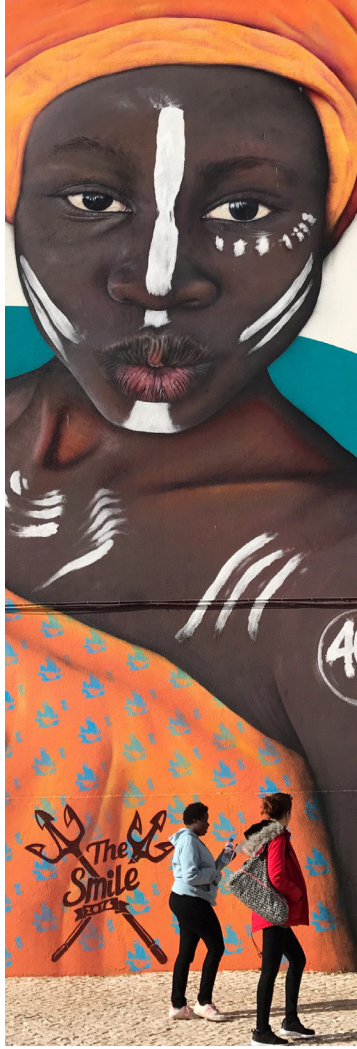
Mədəniyyətlərarası səriştəni səmərəli şəkildə dəstəkləmək üçün məktəblərin ona sadəcə tədris proqramı vasitəsilə deyil tam şəkildə yanaşmasına ehtiyacları var. Bunu aşağıdakı şəkildə həyata keçirməkolar:

- ▶ Ana dilində dərslərin təklif edilməsi (və ya ana dilini bilmənin tanınması).
- ▶ Valideynlərlə güclü tərəfdaşlıq və onların məktəb siyasətinə və məktəb həyatına cəlb edilməsi; miqrant valideynlərlə təmas qurmaq və onları

cəlb etmək üçün spesifik tədbirlər; valideynlərlə təmas qurmanın qeyri-rəsmi yolları: Məsələn, bir məktəb rəsmi görünən zərfləri valideynlərin çox vaxt açmadıqları üçün onun yerinə zərfsiz açıq dəvətnamə göndərməyi sınaqdan keçirməyə qərar vermişdir. Cavab reaksiyası əvvəlkindən daha çox olmuşdur.

- ▶ Digər inanclardan olan məktəblərlə əlaqə (inanca əsaslanan məktəblər üçün).
- ▶ Müəllimlərin etnik müxtəlifliyi.
- ▶ Yerli icma ilə qarşılıqlı əlaqə.
- ▶ Mədəniyyətlərarası layihələr.
- ▶ Fərqli etnik mənşəli şagirdlərin bir-biriləri ilə qarışması.
- ▶ Məktəbin daxili dizaynında/dekorunda müxtəlifliyin təmsil edilməsi.
- ▶ Tədris prosesi və tədris proqramı: dinə dair tədris (dinin sosiologiyası və tarixi), sadəcə humanitar elmlərin deyil bütün fənnlərin mədəniyyətlərarası bucağı, tarixin tədrisində çoxtərəfli qavrama.
- ▶ Miqrant şagirdlərin məktəblərdəki demokratik proseslərdə fəal iştiraka təşviq edilməsi.
- ▶ Müəllim heyəti üçün mədəniyyətlərarası təlimlərin təşkili.
- ▶ Şagirdlərə sinif yoldaşları tərəfindən məsləhət verilməsi.

Belindəki (Almaniya) əksəriyyəti immiqrant mənşəli Kampus Rütli məktəbi bir zamanlar "uğursuzluğa uğramış" məktəb kimi məşhur idi və və məktəbdə şiddət insidentləri qeydə alınmışdı. Vəziyyət tamamilə dəyişmiş və hal-hazırda məktəb mükəmməllik mərkəzinə çevrilmişdir. Bugün məktəbdə 6-18 yaşlı uşaqlar oxuyur və orada uşaq bağçası, gənclik mərkəzi və idman mərkəzləri var. Tədrisçilərin, müəllimlərin və məsləhətçilərin fəaliyyəti valideynlərə, uşaqlara və gənclərə dəstəyi ən yaxşı səviyyədə vermək üçün koordinasiya edilir. Onlar həmçinin təhsillə bağlı qərarların verilməsində və ümumiyyətlə məktəb həyatında iştirakə dəvət edilir. Mədəni müxtəliflik və çoxdillilik müsbət imkanlar kimi görülür və təşviq edilir. Məsələn türk və ərəb dilləri universitetə qəbul zamanı *Arbitur* imtahanı üçün keçərlil dillərdir. Bu daməhəllədən olan bir çox gəncin ali təhsilə çıxışına imkan vermişdir. Məktəb həmçinin öyrənmək istəməyən şagirdləri onlara bəzi fənnləri ana dillərində danışan müəllimlərlə ana dillərində tədrisini təklif edərək (ya türkçə ya da ərəbcə) onları yenidən qaytarmağa cəhd edir. Bu təşəbbüs valideynlər arasında rəğbət qazanıb çünkü ilk dəfə olaraq onlar mədəni kimlikləri və milli dilləri ilə qəbul edildiklərini hiss etmişlər. Bu da öz növbəsində alman məktəbinə qarşı müsbət yanaşmaya səbəb olmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, Kampus Rütli təcrid edilmiş bir layihə deyil. Əksinə məhəllənin ümumi mədəniyyətlərə inteqrasiyası strategiyasının bir hissəsidir.

VASİTƏLƏR QUTUSU:

[Avropa Şurası Dil Siyasəti Portalı](#) təhsil qurumları və peşəkarlar üçün bir sıra qaynaq toplayıb. Onun məramları Avropa Şurasının daha geniş məqsədlərinin bir hissəsidir (Avropa Mədəniyyət Konvensiyası kontekstində) və xüsusilə də fərdlərin hüquqları, sosial inkluziya və vəhdət, mədəniyyətlərə anlaşıma və keyfiyyətli təhsilə bərabər hüquqlu çıxışı haqqındadır.

[Təhsil sahəsi üçün şayiələrə qarşı məlumat kitabçası \(2020\) + İtalyan versiyası + İspan versiyası](#)

[Demokratik mədəniyyətə Səriştəliyin İstinad Çərçivəsi \(RFCDC\)](#)

[Demokratik mədəniyyətə Səriştəlilik - video](#)

6. Məhəllə

Yaşayış yerlərinin mədəniyyətə və etnik kökə bağlılığı bir şəhərdən digərinə çox dəyişir, bu baxımdan dövlətin müdaxiləsi və ya bazarın və şəxsi seçimin əsas müəyyənedici faktorlar olub olmaması ilə bağlı fərqli fikirlər mövcuddur. İdeal mədəniyyətlərə şəhərin insanlardan ibarət "mükəmməl" statistik qarışma ehtiyacı yoxdur və etnik anklavlar insanların, fikirlərin və fərsətlərin sərbəst şəkildə daxilə və xaricə axınına baryer olmadıqca onların dəyərini qəbul edir.

Məhəllələrin vəhdəti səviyyəsi həm inteqrasiyanın həm də müxtəlifliyə qarşı müsbət münasibətin vacib

göstəricisidir. Keçmiş tədqiqatlar³⁴ məhəllələrin sosial vəhdətinin hiss edilən səviyyələri və müxtəlifliyin faydalarının təmin edilməsi arasında müsbət əlaqəni göstərir. Məhəlləsində sosial vəhdətin aşağı səviyyədə olduğunu hiss edən insanlar immiqrasiyanın bir çox aspekti ilə bağlı daha mənfi fikirdə olurlar. Xüsusən də miqrantlar və ev sahibi olan cəmiyyətlər arasındakı qarşılıqlı əlaqənin artan səviyyələrindən sonra və miqrantların sadəcə kim olması yox, onların kim olmaması ilə bağlı daha çox anlayış olduğu zaman bu hisslər zamanla dəyişə bilər və dəyişməlidir.

Buna görə də mədəniyyətlərarası yanaşmanın icmanın inkişafına və məhəllələrin vəhdətinə xüsusi diqqət ayırması lazımdır. İştirakçı strukturlar və proseslərlə yanaşı sakinlərə ümumi məqsəd üçün birlikdə işləməyə imkan verən məhəllə layihələri əsas vasitədir. Müxtəlif içi həyəti və/ya könüllüləri olan icma mərkəzlərinin, tədris, mülki və bayra tədbirlərinin, mediasiya fəaliyyətlərinin, müxtəlif köklərdən və yaşlarda olan insanların özlərini öz evindəki kimi və rahat hiss etdiyi bir sıra mədəni çaraların olduğu açıq məkanların yaradılması şəhərin insanların müxtəlifliklərinə rəğmən fiziki qarışma avtomatik olaraq daha çox təmasa, açıqlığa və yaxınlığa gətirmədiyi üçün mümkün qədər tez-tez qarşılıqlı əlaqədə olması üçün yaratdığı təşəbbüslərə və imkanlara bir neçə misaldır.

Şəhər irsinə mədəniyyətlərarası yanaşma da mövcuddur ki, bu da bu kontekstdə şəhərin kimliyinin ifadəsidir. Şəhərin kimliyi dövlət sərhədlərindən və ya vətəndaşlıqlardan asılı olmayaraq burada yaşayan hər kəsə inklüziv ola bilər. Məsələn, inamı, qarşılıqlı tanınmanı və icma vəhdətini hər kəsə inklüziv olan kimlik ilə artırmaqla öz irs sektoruna mədəniyyətlərarası yanaşma şəhərə şəhər kimliyini bütün icmalara fəal şəkildə açmağa imkan verir. İnsanlar irs məsələsi ilə yaxından maraqlandıqları zaman passiv istehlakçılar deyil yaradıcılar, distribyutorlar və qərar vericilər hesab olunduqları xüsusilə doğrudur. Lissabon (Portuqaliya) və Riyeka (Xorvatiya) STEPS adlı yeni metodologiya həyata keçirmişlər. Burada iştirakçı xəritənin çıxarılması vasitəsilə icma üzvləri kollektiv şəkildə öz icmalarının üstünlüklərinin vizual inventarını yaradır. Inventar siyahısına nəyin salınacağı ilə bağlı danışıqlar aparırlar. Bu, icmanın plüralist kimliyini təşkil edən irsin aktivləri xəritəsinin³⁵ hazırlanması ilə nəticələnmişdir. Resurslara inşa edilmiş və ya qeyri-maddi irs elementləri (ənənələr, praktikalar, bilik və insan yaradıcılığının ifadələri), yəni ərazilərdə yaşayan və işləyən insanların onlar üçün əhəmiyyətli olduğunu hiss etdikləri hər şey daxildir. Bu proses sözügedən elementlərin fərdlər üçün nə mənaya gəldiyini və onların bir-birinə necə təsir etdiyini başa düşməni asanlaşdırır. Bundan əlavə, qrup müxtəlif

icma üzvləri tərəfindən icmanın üstünlüklərinə verilən xüsusi dəyəri anlayır.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Şəhərinizin neçə rayonu/məhəlləsi mədəni/etnik baxımdan müxtəlifdir?
- ▶ Şəhərinizin məhəllələrdə müxtəlifliyi artırmaq və etnik sıxlığın qarışmasını almaq üçün siyasəti mövcuddur?
- ▶ Sosial mənzil və/ya özəl mənzil bazarının mənzil vermə sistemi etnik sıxlığa şəraət yaradır?
- ▶ Şəhəriniz bir məhəllənin sakinlərinin üçün digər məhəllələrdən olan miqrant/azlıq köklərə sahib sakinlər ilə görüşməsi və qarşılıqlı əlaqədə olması üçün fəaliyyəti təşviq edir?
- ▶ Şəhərinizin miqrant/azlıqların eyni məhəllədə yaşayan digər insanlarla görüşməsini və qarşılıqlı əlaqədə olmasını təşviq edən siyasəti mövcuddur?

Braqada (Portuqaliya) üç illik **'Məhəlləmizi (yenidən) yazmaq'** adlı layihə sosial və mülki həyatda daha fəal iştirak üçün inteqrasiyalı yanaşmanı qəbul etməyə çalışır. Layihə şəhərin üç məhəlləsində tətbiq edilir. Enguardas, Santa Tekla və Pikoto şəhərlərinin sosial mənzillər məhəllələrinin fiziki təkmilləşdirilməsindən əlavə layihəyə icmanın cəlb edilməsi üçün səkkiz tədbir daxildir: məhəllələr haqqında foto sübutların və sənədlərin toplanması, arxivin təşkili, beynəlxalq seminar, sərgi, kitab nəşri, rəqs vasitəsilə Roma etnik qrupu və onun mədəniyyəti və geniş anlamda icma arasında daha yaxın qarşılıqlı əlaqəni təşviq etmək üçün Nogueira M KT BI tərəfindən tətbiq edilən təhsil layihəsi, musiqi və teatr proqramları, icma mərkəzi, xor və musiqi ansambli, yerli liderlərin təlimi, Roma xalq hekayələrinin olduğu uşaq kitabı, məşğulluq üçün dəstək və gənclərlə iş.

VASİTƏLƏR QUTUSU

Mədəniyyətlərarası şəhərlər proqramı çərçivəsində müxtəlif mədəni irsin iştirakçı xəritəsinin çıxarılması ilə bağlı **"STEPS"** metodologiyası yerli səviyyədə mədəni irsin nəyi təmsil etməsi haqqında dinamik müzakirələri başlamaq üçün çərçivə kimi hazırlanıb. STEPS ənənəvi məhəllə və ya irsin yenilənməsi layihəsi deyil. O, daha çox şəhərin spesifik zonalarında icma vəhdəti üçün qaynaq olaraq müxtəlif irsin iştirakçı xəritəsinin hazırlanması və təyin edilməsi üçün ekspertiza və göstərişlər verməyə diqqət ayırır³⁶.

Gentrifikasiyanın idarə edilməsi - Siyasət qeydi

Gentrifikasiyanın idarə edilməsi - Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Siyasəti Araşdırması

³⁴ Məsələn bax **Müxtəlifliyin üstünlüyünü həyata keçirmək üçün hissləri və rəftarları formalaşdırma**, Ipsos MORI, 2012. **SPARDA, İkinci dalğanın nəticələri və Təvsiyələr** - IPSOS Hesabatı, 2012.

³⁵ Lissabon STEPS layihəsinin xəritəsi.

³⁶ MŞP, **Mədəni irs və müxtəliflik, STEPS layihəsi**.

7. İctimai xidmətlər

İdeal mədəniyyətlərərası şəhərdə iş stajından asılı olmayaraq bütün məmurlar əhalinin etnik/mədəni kökünü əks etdirməlidir. Bundan əlavə şəhər başa düşür ki, əhali dəyişdikcə ictimai xidmətlərin də məğzi yenidən nəzərdən keçirilməli və mümkün olduğunda yenidən yoxlanılmalıdır. O, “yeganə ölçü” yanaşmasını hər kəsə tətbiq etmək yerinə azlıq qrupların verdiyi yeni ideyalara və innovasiyaya açıq olmalıdır. İctimai xidmətlərin bütün sahələri idarəetmə, məktəblər və polis kimi xidmətlər də daxil olmaqla cəlb edilməlidir.

Bu kontekstdə təlim də mühüm rol oynayır. Şəhərlər ictimai sektor agentliklərindəki siyasətçilər, əsas siyasi və ictimai sahə işçiləri üçün **mədəniyyətlərərası həssaslıq təlimi** proqramı təşəbbüsünü irəli sürməli və özəl sektoru bu proqramda iştiraka təşviq etməlidir. Hal-hazırda getdikcə daha çox şəhər idarəetmənin və xidmətlərin səmərəliliyini artırmaq və sosial hüquqlara adekvat şəkildə çıxışı təmin etmək məqsədilə işçiləri üçün mədəniyyətlərərası həssaslıq təlimi təşkil edir. Bu cür həssaslıq siyasətlərin və xidmətlərin müxtəlif qruplar tərəfindən qəbul edilmə yollarını dəyərləndirməkdə və onları vətəndaşların mədəni xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırmaqda işçilər üçün çox mühümdür. Ailə əlaqələri, öz gözləntilərinin ifadə edilməsi, hisslər və reaksiyalar, dəqiqliyin qəbulu, nüfuz və insan davranışının digər başqa əsas aspektləri mədəniyyətlər şəkillənir və insanların bir-biriləri ilə, icma ilə və dövlət qurumları ilə əlaqələrinə dərin təsir edir. Bu cür həssaslıq və özünə inam qeyri-müəyyən vəziyyətlərdə çox da rast gəlinmir amma ekspert təlimi vasitəsilə əldə edilə bilər. Bu həmçinin

məmurlar üçün öz peşələri və texniki bacarıqları qədər vacib olmalıdır.

Mədəniyyətlərərası Şəhərlər Proqramının (MŞP) xüsusi məqsədi mədəniyyətlərərası yanaşmaya polisin necə uyğunlaşdırılması idi. Mədəni relativizmlərdən, “digəri” ilə bağlı qorxudan və ya şübhədən qaynaqlanan münaqişələr və həmçinin ayrı-seçkilik, irqçilik və nifrət insidentləri polis xidmətlərinin və mədəniyyətlərərası şəhərlərin dövlət orqanlarının həll etməli olduğu problemlərdir. Xidmət etdikləri müxtəlif cəmiyyətə daha yaxşı uyğunlaşmaqlarında yerli polisə və digər hüquq-mühafizə orqanlarına dəstək vermək üçün Mədəniyyətlərərası Şəhərlər Proqramı (MŞP) **İcma polisinə dair Mədəniyyətlərərası şəhərlər kitabçası** nəşr edib. Bu, icmaya əsaslanan və ictimai məkanın təhlükəsizliyi həllərini müəyyən edilməsində vətəndaşları cəlb edərək bağlara və qarşılıqlı inama əsaslanan nəzarət və profilaktik tədbirlər ilə bağlı yanaşmanı hazırlayan polis strategiyasıdır. Bu Kitabça interkulturalizmin əsas prinsiplərinə əsaslanaraq təhlükəsizlik və qayğı arasında güclü bağlantını yaradır. O, yüksək rütbəli polisələr, ictimai asayiş müdirləri, menecerlər və qərarvericilər də daxil olmaqla yerli polisə polis prinsiplərinin tətbiq edilməsi, yeni prosedurları, protokolları, strukturları və polis icmasında ixtisaslaşmış şöbələrin hazırlanması, müxtəlifliyin orta və uzun müddət üçün sülh şəraitində birgə yaşamağa nail olmağa mane ola biləcək problemlərin səmərəli şəkildə həll edilməsi ilə bağlı göstərişlər verir.

NƏZƏRƏ ALINMALI SUALLAR

- Şəhər məmurların etnik/mədəni kökünün bütün əhalini əks etdirməsini təmin etmək üçün tədbir görür?
- Şəhər vətəndaşların və işçilərin etnik/mədəni qarışmasını nəzərə almaq üçün bələdiyyə xidmətlərinin verilməsi strukturunu, ruhunu və ya metodologiyasını nəzərdən keçirib və ya dəyişib?
- Şəhər özəl sektor əmək bazarında mədəniyyətlərərası qarışmanı təşviq etmək üçün tədbir görür?
- Polisin mədəni müxtəlifliklə bağlı rolu nədir? Müxtəlifliyin müsbət şəkildə qəbul edilməsində faktor rolunu oynayır və ya önyarğıları gücləndirir? Qruplar arasında sülhü qoruyur, immiqrasiya qanunlarını insan hüquqları perspektivindən tətbiq edir və ya status-kvonu saxlayır?
- Polis nə dərəcədə qruplar arasında icmalararası körpü rolunu oynamaq üçün fəal görünür və ya bunu edə bilərmi?

Təkliflər

Dövlət orqanlarının mədəniyyətlərə inkişafı bağlı marağını necə oyada bilərsiniz?

- ▶ Qarışıq qruplarda rəsmi şəxslərlə peşəkar, təhsil və yaradıcı bacarıqları olan mədəniyyətlərə innovatorlar da daxil olmaqla inzibati qurumlar və ixtisaslaşmalar vasitəsilə seminarlar və ya müzakirələr təşkil etmək.
- ▶ İnzibati binalar əvəzinə sənət məkanlarında və ya fərqli düşüncəyə dəvət edən digər qeyri-adi yerlərdə seminarlar və digər iclaslar təşkil etmək. Rəhbərliyin yaradıcı inamını təşviq etmək.
- ▶ Məmurları layihənin hazırlanması zamanı olduğu kimi vətəndaşlarla qarşılıqlı əlaqəni təşviq edən sahə layihələrində iştiraka dəvət etmək.
- ▶ Polisin mədəniyyətlərə icma polisi yanaşmasını qəbul etməsinə diqqət etmək.
- ▶ Dövlət qurumları mədəniyyətlərə həssaslığı artırma təlimini öz işçilərindən başqa şəxslər üçün də təşkil edə bilər.

Fuenlabrada şəhəri (İspaniya) artıq on ildir ki, yerli polisinin fəaliyyətində mədəniyyətlərə icma polisi prinsiplərini istifadə edir. Şəhər yerli müxtəlif cəmiyyətə xidmət etmək, müxtəlif mənşəli insanları qarışmağa dəvət etmək və şəhərin təhlükəsiz olması üçün onları cəlb etmək üçün ixtisaslaşmış bölmə (Gesdipol və ya Müxtəlifliyin polisi tərəfindən idarə edilməsi üçün komanda) yaradıb. Özünün müxtəlifliyi və inkuziyanı idarə etmə tədbirlərini həyata keçirdiyi vaxtdan sonra çox ağır iqtisadi böhranla üzləşən bütün ölkənin ümumi sosial kontekstinə baxmayaraq Fuenlabrada cinayətlərin sayını hiss ediləcək dərəcədə azaldıb və birgə yaşama şərtləri ümumi olaraq düzəlib. Polis idarəetməsinin səmərəliliyi irqi təsvirlərə qarşı xüsusi siyasətin həyata keçirilməsi ilə də artıb. Bu siyasət müəyyənləşdirmələrin sayını 50% azaldıb və uğurlu polis saxlamalarının faizini də artırıb. Fuenlabrada polis modeli vətəndaşların təhlükəsizliyə çıxışında bərabərliyi yüksək səviyyədə təmin edib. Bu da indi sakinlər tərəfindən ümumi maraq kimi qəbul edilir.

Bergen şəhəri (Norveç) məmurların etnik mənşəsinin sadəcə aşağı eşelonlardakı şəhər əhalisinin tərkibini əks etdirdiyini açıqlayan anketin nəticələrini öyrəndiyi zaman narahat olmuşdur. 2013-cü ildə Bələdiyyə şurası azlıqları işə alan qurum kimi Bergen bələdiyyəsinin roluna xüsusi diqqət ayıraraq məqsədi bu məsələ ilə məşğul olmaq olan və "Gələcək iş yeri" adlandırılan fəaliyyət planı qəbul etmişdir.

Vətəndaş olmayan şəxslər bundan sonra yerli dövlət qurumlarında iş axtarmağa dəvət edilir və şəhər özəl sektor şirkətlərində mədəniyyətlərə

qarışığı və səriştləri təşviq edir. Bu sahədə Norveç Şirkətləri Konfederasiyası tərəfindən aparılan "Qobal gələcək" adlı layihəyə iqtisadi dəstək və Bergen Ticarət və Sənaye Palatası ilə illik Beynəlxalq Karyera Yarmarkasında birgə təşəbbüslər kimi fərqli təşəbbüslər təşviq edilir. Bundan əlavə Bergen iş yerində mədəni tanınma üçün xahişlərə cavab verməyə çalışıb və indi mədəniyyətə xas matəm/dəfn xidmətləri, idman klublarında qadınlar üçün nəzərdə tutulmuş hissələr və saatlar və 60-dan çox dildə tərcüməçisi olan bələdiyyə tərcümə agentliyi və qocalar evlərindəki sakinlərə xüsusi xidmətlər təklif edir.

VASİTƏLƏR QUTUSU

[Şəhərlər üçün Mədəniyyətlərə İntegrasiya Akademiyası](#)

[İcma polisi – Şəhər təhlükəsizliyinə mədəniyyətlərə yanaşma](#)

[İcma polisində dair Mədəniyyətlərə şəhərlər kitabçası](#)

8. Biznes və əmək

İqtisadiyyatın və əmək bazarının böyük hissəsi şəhər idarəsinin səlahiyyəti və nəzarətindən kənar qala bilər lakin onların təsiri sferasında ola bilərlər.

Şəhərlər rəqabəti, cazibəni və biznes ruhunu artırmaq, işçi qüvvəsi çatışmazlığını azaltmaq, inkluziyanı təşviq etmək və yoxsulluğu aradan qaldırmaq üçün işçi qüvvəsinin müxtəlifliyinin gətirə biləcəyi üstünlüklərdən getdikcə daha çox xəbərdardırlar. Şəhərlərdəki yeni işlərin əksəriyyəti kiçik və orta şirkətlərə aiddir. Bu şirkətlərin inkişafı və dayanıqlığı bir çox şəhər üçün prioritetdir. Bu şirkətlərin çoxunun sahibi immiqrant köklüdür və az təmsil edilən digər qruplara aiddir³⁷.

Bundan əlavə miqrantlar və qaçqınlar şəhərlər üçün yeni imkanlar açan transmilli iqtisadi fəaliyyətlərə cəlb olunurlar. Müxtəliflik şəhərin zənginliyi ilə getdikcə daha çox əlaqələndirilir. Bunun nəticəsində innovativ yanaşmalar həm müxtəlifliyi artırır həm də inkişaf etdirilmiş xarici bacarıqları cəlb edir (buraya müxtəliflik şuraları, məsləhət sxemləri, müxtəlifliyin dəyərləndirilməsi vasitələri, fikir inkubatorları, və s daxildir).

Innovasiya, inkişaf və sahibkarlığa stimül vermək məqsədilə şəhər iqtisadiyyatında miqrantların bacarıqlarının tanınmasını və onlardan optimal şəkildə istifadəni təmin etmək üçün şəhər biznes təşkilatlarının rəsmi kvalifikasiya tanınmasından kənar çıxmalarını və səriştləri müəyyən etmək üçün daha

³⁷ Bu kitabçada "immiqrant şirkətlər" termini mikro immiqrant şirkətləri kimi müəyyən edilib və buraya qadınlar, risk altında olan gənclər, qaçqınlar və sosial şirkətlərin olduğu digər az təmsil olunan mikro şirkətlər daxildir.

geniş meyarlar axtarmalarını təşviq etməli, miqrant sahibkarlara məsləhətlər və hədəfli göstərişlər verməli, gənc sahibkarları mükafatlar və fikir inkubatorları ilə təşviq etməli, gəldikləri ölkələr ilə biznes əlaqələrini həvəsləndirməlidir.

Mədəniyyətlərarası şəhər:

- ▶ İşçi qüvvəsində müxtəlifliyi təşviq edir.
- ▶ Ayrı-seçkiliyə qarşı fəal mübarizə aparır.
- ▶ Miqrantların və qaçqınların şəhərin iqtisadi həyatına töhfə verdiklərini ictimai şəkildə qəbul və idarə edir.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Məqsədi iş yerində müxtəlifliyi və ayrı-seçkiliklə mübarizəni təşviq etmək olan şirkətlərin çətir təşkilatı mövcuddur?
- ▶ Şəhərin iş yerində ayrı-seçkiliyi qadağan edən xartiyası və ya hər hansı hüquqi cəhətdən məcburi sənədi və ya şəhərdə müxtəliflik işçiləri kimi işləyən şirkətlər üçün məqsədləri mövcuddur?
- ▶ Şəhər özəl sektor əmək bazarında mədəniyyətlərarası əlaqəni təşviq etmək üçün tədbir görür?
- ▶ Şəhər yerli/etnik iqtisadiyyatlardan çıxıb ənənəvi iqtisadiyyata daxil olmaq üçün etnik/mədəni azlıqların şirkətlərini həvəsləndirmək üçün tədbirlər görür?
- ▶ Şəhər müxtəlif mədəniyyətlərin daha asanlıqla qarışmaları üçün "biznes rayonları"nın olmasını təşviq edən addımlar atır?
- ▶ Malların və xidmətlərin alınmasında şəhər şurası prioriteti müxtəliflik strategiyası olan şirkətlərə verir?

Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Proqramı (MŞP) spesifik şirkətlərdə işçi qüvvələrinin müxtəlifliyinin iqtisadi potensialının dəyərləndirilməsinə və həmin şirkətləri işçi qüvvələrini müxtəlifləşdirmək üçün motivə etməyə

diqqət ayıran "Şirkətdə Müxtəlifliyin Reytingi" layihəsini başladıb və test edib. Layihə menecmentdəki müxtəliflik və şirkətlərin iqtisadi performansını arasındakı əlaqəyə diqqət ayrılaraq şirkətlərin anketləri və reytingləri vasitəsilə şəhərdəki daha çox müxtəlif şirkətlərin reytingini hazırlamaq və onları müəyyən etmək üçün qiymətləndirmə vasitəsinə hazırlamışdır. Layihənin gözlənilən təsiri həmçinin yerli şirkətlərin müxtəliflik vasitəsilə iqtisadi performansını gücləndirərək inkişaf etməlidir. O, beləcə yerli əmək bazarına artan müxtəlif işçi qüvvəsi üçün yeni iş yerlərinin yaradılması ilə də kömək edəcək.

Təkliflər

- ▶ Şirkətlərlə (diasporanın da idarə etdiyi), onların təşkilatları, ticarət palataları və həmkarlar ittifaqları ilə tərəfdaşlıqları inkişaf etdirmək.
- ▶ Məlumat toplamaq üçün universitetlər və tədqiqat institutları ilə əməkdaşlıq etmək, innovativ yanaşmalara (monitorinq və dəyərləndirmə vasitələri də daxil olmaqla) imza atmaq.
- ▶ Miqrantların/qaçqınların iqtisadi töhfələri haqqında məlumat vermək.
- ▶ Şəhər idarəetməsində müxtəlif əməkdaşların olmasını (miqrantlar və qaçqınlar da daxil olmaqla) təmin etmək.
- ▶ İşçi qüvvəsi sıralarında gender bərabərliyini təşviq etmək.
- ▶ Praktikaların və ideyaların mübadiləsi və inkişafı üçün məkan yaratmaq (fikir inkubatorları, məsləhətxanalar, və s.).
- ▶ Şəhərə ekspertiza gətirmək.

100 000 əhalisi olan **Erlangen** (Almaniya) şəhəri Erlangen-Nürnberg Universitetinə (35 000 tələbə) və Siemens AG şirkətinin (25 000 işçi) bir çox filialına ev sahibliyi edir. 2015-ci ilin yanvarından Erlangen şəhəri və **Siemens** sığınacaq istəyənlərə Siemens şirkətində 10 təcrübə proqramı təklif etmək üçün əl-ələ işləyirlər.

Məqsəd hər kəsin faydalanacağı şəraiti yaratmaqdır: ilk öncə iş yeri ilə bağlı məsləhət verilən sığınacaq axtaran şəxslər və onların peşəkar bacarıqlarının özləri tərəfindən yoxlanılması, sonra da qaçqınlar və miqrantlarla bağlı hər hansı qərəzli fikirlər barədə düşüncəni şirkət işçiləri və nəhayət sərəştəli sığınacaq axtaran şəxslərin potensialından istifadə edə bilən şirkətin özü. Nəticə hələ ki bəlli olmasa da, Siemens proqramı Almaniyaadakı digər fabriklərində də tətbiq etmişdir. Hal-hazırda şirkət 100 qaçqın üçün təcrübə təklif edir, alman dili, alman mədəniyyətinə və adətlərinə giriş və həmçinin peşə hazırlığı dərsləri də daxil olmaqla gənc qaçqınlar üçün sayı dörd olan altı aylıq təlim proqramları hazırlamışdır.

Erlangen-Siemens təcrübə proqramının hədəfi tam təhsilli və alman dilini praktiki səviyyədə bilən səriştəli sığınacaq axtaran şəxslərdir.

Mədəniyyətlərəarası strategiyanın bir hissəsi olaraq **Lutskda** (Ukrayna) şəhər hakimiyyət orqanları yeni gələnlərin (köçkünlər) Lutsk şəhərinə sosial adaptasiya, məşğulluq, sosial fəaliyyətə dəstək və həmçinin mədəni və bədii inkişafın olduğu hədəfli siyasətlərlə adaptasiyasına xüsusi diqqət ayırır. Krım bölgəsindən gələn ailələrə dəstəyin koordinasiya edilməsi üçün şəhərdə koordinasiya nöqtəsi yaradılıb.

Köçkünlərin məşğulluğunu asanlaşdırmaq üçün Lutsk Məşğulluq Mərkəzi “Öz biznesinizi qurun”, “İş sahibi olun” və “Biznes ideyasından öz biznesinizə doğru” kimi seminarları və konsultasiyaları şəhərdəki səkkiz karyera mərkəzi ilə birgə əməkdaşlıq edərək təşkil etmişdir. Öz bizneslərini qurmaq üçün köçkünlərə maliyyə dəstəyi də göstərilir. Bu cəhdlər artıq yaxşı nəticələr vermiş və Şərqi Ukraynadan gələn köçkün ailənin təşəbbüsü ilə açılmış “Innerspeys” anti-kafesinin timsalında şəhər həyatına müsbət şəkildə təsir etmişdir. “Innerspeys” mədəniyyətlərəarası görüşlərin, dözümlülük dərəcəsinin artırılması ilə bağlı təlimlərin, mədəni tədbirlərin və s keçirildiyi vacib yerə çevrilmişdir. Siyasətin təsiri hər il dəyərləndirilir. Bu, tərəfdaşlığın da müsbət misalıdır çünki bələdiyyənin müxtəlif şöbələri, karyera mərkəzləri, dövlət və özəl sektor təşkilatları arasındakı əməkdaşlığın nəticəsi olaraq tətbiq edilmişdir.

Tilburqda (Hollandiya) yeni miqrant iş adamları təcrübəli və bacarıqlı holland iş adamları arasında əlaqələr qurulur. Xüsusi təşviqat komandası miqrant təcrübəçilər üçün təcrübə postləri axtarırlar. Komanda həddi-bülüğa çatmışlar və peşə təlimi üzrə regional institutdan olan tələbələr üçün uyğun təcrübə postunu tapana qədər bir çox iş sahibinə yanaşır. Yatırım uzun zaman üçün faydalıdır. Digər proqram uğurlu miqrantları iş sahibləri ilə görüşə göndərir və onları miqrant işçilərin heç də riskli təklif olmadıqlarına inandırır.

MÜXTƏLİFLİK = İNOVASIYA əmək bazarında və şirkətdə müxtəlifliyin üstünlüyünün imkanlarını əldə etməyə diqqət ayıran iş sahibləri və şirkətlərdən ibarət **Kirkles** regionunu (Birləşmiş Krallıq) əhatə edən yeni qrupdur.

Yaradıcı üzvlərə “Cummins Turbo Technologies” və “Syngenta agrochemicals” kimi böyük yerli və özəl sektor şirkətləri, Huddersfield Universiteti, “Kirkles Active Leisure” və Bələdiyyə məclisi kimi böyük dövlət sektoru iş sahibləri və həmçinin Kiçik və Orta Şirkətlər, mikro-şirkətlər və həmkarlar ittifaqları daxildir. Qrup il üçün xeyli zəngin proqram hazırlamışdır. İlk mövzusu yerli əmək bazarının hazırkı güclü və zəif nöqtələrinin daha aydın başa

düşülməsi üçün məlumatın daha yaxşı toplanması və analizini araşdırmaqdır. Etnik azlıqlardan olan işçilərin rəhbər postlarda irəliləməməsi ilə bağlı xüsusi narahatlıq var. Məlumatın daha yaxşı idarə edilməsinin bu nöqsanların aradan qaldırılması üçün müsbət məşğulluq proqramlarının hazırlanmasına kömək edəcəyinə ümid edilir. Qrup Mədəniyyətlərəarası Şəhərlər Proqramının (MŞP) himayəsində Danimarkada şirkətlər tərəfindən hazırlanmış “Rating Diversity in Business” (Biznezdə müxtəlifliyin dəyərləndirilməsi) vasitəsi kimi yaxşı praktikaları öyrənməkdə maraqlıdır.

Digər mövzulara şirkət rəhbərlərinin müxtəlifliyin təşviqindəki rolunun vurğulanması, müxtəlifliyi Bələdiyyə şurasının daxili yatırım və inklüziv inkişaf strategiyalarında prioritetə çevirmə və Kiçik və Orta Şirkətlərə daha geniş istedadlar arasından iş almağa yardım etmə aiddir.

VASİTƏLƏR QUTUSU

[Rating Diversity in Business \(Biznezdə müxtəlifliyin dəyərləndirilməsi\) – pilot layihə](#)

[MŞP Müxtəlifliyin Qiymətləndirilməsi Vasitəsi - İdarəetmədə müxtəlifliyin dəyərləndirilməsi və strategiyaların müəyyən edilməsi, həmçinin müxtəlifliyin rəqabətdə üstünlüyünə imkan verən təşəbbüslər](#)

[Startaplar üçün müxtəliflik konnektorları](#)

[Mədəniyyətlərəarası şəhər üçün miqrant şirkəti siyasətləri](#)

9. Mədəni və sosial həyat

İnsanların asudə vaxtlarına ayırdıqları vaxt onlar üçün neytral və bayram əhal-ruhiyyəli kontekstdə başqa mədəniyyətdən olan insanlarla görüşmək və danışmaq üçün ən yaxşı fürsət ola bilər. Lakin eyni zamanda asudə vaxt etnik meyarlara görə strukturlaşdırılarsa (məs. sadəcə bir mədəniyyətdən olan komandaların futbol liqası) bu, separasiyanı gücləndirə bilər. Şəhər buna öz fəaliyyətləri və digər təşkilatlarla resursları paylaşmaq vasitəsilə təsir edə bilər. Mədəni tədbirlərin və ya fəaliyyətlərin mədəniyyətlərəarası kommunikasiyanın vektorları olması üçün onlar müxtəlifliyin olduğu auditoriya nəzərdə tutularaq hazırlanmalıdır. İnsanlar süni baryerləri aşmağa və digər mədəniyyətləri kəşf etməyə cəsarətləndirilməlidirlər. Mədəniyyətlər digər mədəniyyətlərlə qarşılıqlı əlaqə sayəsində çiçəklənən və mədəni ifadələrin hibridləşməsinə stimül verən canlı və dəyişən fenomen kimi təqdim edilməlidir.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Bələdiyyə şurası interkulturalizmi assosiyasiyalara və təşəbbüslərə maliyyə ayırarkən meyar kimi seçir və ya müxtəlif

köklərə sahib olan istedadları dəstəkləmək üçün maliyyələşdirmə və təlim vasitələri mövcuddur?

- ▶ Şəhəriniz öz işlərində müxtəliflik və mədəniyyətlərarası əlaqələrlə məşğul olmaq üçün mədəni təşkilatları həvəsləndirir?
- ▶ Şəhəriniz müxtəlif etnik/mədəni köklərə sahib insanların qarşılıqlı əlaqədə olması üçün incəsənət, mədəniyyət və idman sahələrində tədbirlər və fəaliyyətlər təşkil edir?
- ▶ Şəhəriniz mədəni müxtəliflik və birlikdə yaşama mövzusu ilə bağlı ictimai müzakirələr və ya kampaniyalar aparır?

Təkliflər

İncəsənət üçün mədəniyyətlərarası şəhər siyasətinin elementləri

- ▶ əsas miqrant icmalarının gəldikləri ölkələrdən olan yüksək səviyyəli müasir sənət adamlarını dəvət etmək: bu, onlara klassik miqrant konservatizmindən uzaqlaşaraq öz mədəniyyətləri ilə qürur duymağa və gəldikləri ölkədəki mədəni inkişafdən xəbərdar olmağa imkan verir.
- ▶ Ənənəvi mədəni təsisatları (opera, teatr, rəqs zalları, muzeylər, orkestrlər...) beynəlxalq

və mədəniyyətlərarası proqramlar eyni və bənzər olmadığı üçün yerli miqrant sənətçiləri proqramlarına daxil etməyə təşviq etmək. Bu təsisatları müasir sənət formalarına (video, hip-hop, qraffiti...) açma daha fərqli sənətçiləri və auditoriyaları (etnik və yaşlı) cəlb etməyə imkan verir.

- ▶ Sənətçilər arasında mədəniyyətlərarası əməkdaşlığı təşviq edən və bu cür əməkdaşlığın nəticələrini göstərən sənət proqramlarını dəstəkləmək.
- ▶ Məhəlləyə və həvəskar sənətçi iştirakına (məsələn, karnavallar, sənət klubları, qraffiti müsabiqələri, video və fotoqrafiya layihələri və s) böyük resurslar vermək.
- ▶ Mədəniyyətlərarası mövzularda (məsələn, ictimai məkanda seqreqasiya və fikirlərlə bağlı) işləyən sənət adamlarına sponsorluq etmək, icmanın inkişafı layihələrində sənət adamlarını mədəni vasitəçilər olaraq işə almaq.
- ▶ Mədəni tədbirlərin ənənəvi təsisatlarda, şəhər mərkəzində və prestijli yerlərdə keçirilməsini dayandırmaq və onları açıq məkanlarda, marginallaşdırılmış/yoxsul məhəllələrdə keçirmək.

Digər icmalardan olan insanların (həmçinin maliyyələşdirmə meyarları vasitəsilə) "milli" mədəni tədbirlərdə və bayramlarda (məsələn, Çin Yeni İli) sadəcə tamaşaçı kimi deyil həm də iştirakçı olaraq fəal olmasını təşviq etmək.

Monrealda (Kanada) Monreal Tarix Mərkəzi yeni gələn uşaqların "Sən tarixin bir parçasısən" layihəsi vasitəsilə özlərini evlərində şəhərin tarixinin və irsinin bir hissəsi olaraq hiss etmələri üçün Monreal şəhəri, İmmiqrasiya Nazirliyi, Kvebekdəki mədəni icmalar və yerli məktəblərlə işləyir. Bu layihə çərçivəsində yeni gələn və orta məktəb yaşında olan uşaqları şəhərin tarixi bərəsində daha çox öyrənməyə, sonra da başqalarına öz tarixlərini danışmağa xüsusən də özləri ilə Kanadaya gətirdikləri dəyərli əşya bərəsində qısa klip hazırlamağa dəvət edilir. Bu hər il Monrealda olduğu kimi muzeylər də daxil olmaqla ictimai məkənlərdə keçirilən sərgilərin bazasını təşkil edir.

"Ongi etorri eskolara!" 2014-cü ildən **Donostia-San Sebastianda** (İspaniya) bir çox məktəbdə həyata keçirilən proqramdır. Onun məqsədi digər ölkələrdən olan ailələrin inkluziyası üçün məktəb icmasından başlayaraq əməkdaşlıq etmək və həmçinin mədəni müxtəlifliyin üstünlükləri bərədə bütün məktəb işçiləri arasında həssaslığı artırmaqdır. Layihə könüllü valideynlər tərəfindən ərsəyə gətirilib və hal-hazırda yerli dövlət qurumu tərəfindən maliyyələşdirilir. Marafılısı odur ki, müxtəlifliyin məktəb həyətlərində nə qədər nəzərə çarpan olduğunu görən ilk valideynlər layihədə iştirak etmiş və məktəb icmasının bir parçası olaraq uşaqlar, valideynlər və ailələr arasında əlaqələr yaratmağa maraf göstərmişlər.

Proqram yeni gələn ailələrin yerli icmanın bir parçası olmağa yardım etmək üçün (könüllü) məsləhətçi ailələrin təyin edilməsindən ibarətdir. Adətən ailələrin eyni siniflərdə uşaqları olur. Beləcə iki illik dəstək proqramına həm məktəb həm də dərs proqramından kənar/sosial fəaliyyətlər daxil edilə bilər. Mədəniyyətlərin qarşılıqlı əlaqəsi və mübadiləsi proqram üçün çox mühümdür lakin əsas diqqət bölüşülən vəziyyətə (eyni məktəbdə və eyni siniflərdə uşaqları olan valideynlər) ayrılmalıdır.

Proqram müəllimlərə, siniflərə, şagirdlərə və valideynlərə müsbət təsir edir və eyni zamanda bütün əhali üçün müxtəlifliyin üstünlüyü haqqında həssaslığı artırır. Proqram məsləhət verilməli və müşayiət olunmalı ailələri tədris ilinin başında sinif iclaslarında müəyyən edir və il boyu bir çox fəaliyyətlər planlaşdırılır. Buna əlavə olaraq ailələrin əksəriyyəti asudə vaxtlarını birlikdə keçirmək və hər kəs üçün sosial kapitalı gücləndirmək məqsədilə sosial fəaliyyətlər (Vatsap qrupları vasitəsilə) təşkil edir. Zamanla proqram üçün spesifik vasitələr və həmçinin qiymətləndirmə prosesləri hazırlanır.

10. İctimai məkən

İctimai məkənlər və təsisətlər bir sıra səbəblərdən vacib hesab olunur. Vətəndaşların çoxu bəzən onları istifadə etmək məcburiyyətindədir və bu da bir-birini tanımayan insanlar arasında təsadüfi qarşılaşma imkanlarını artırır. Bu, məsələn təklif edilən bir qurğunun açılması və ya bağlanması ictimai maraf hallarında mədəniyyətlərəsası həmrəyliyi gücləndirə bilər. Yaxşı idarə edilən və qaynar məkənlər şəhərin mədəniyyətlərəsası məqsədlərinin aparıcı qüvvələri ola bilər. Əksinə pis idarə edilən məkənlər xaricilərə qarşı inamsızlıq və qorxu hissini yaradacaq məkənlərə çevrilə bilər.

Mədəniyyətlərəsası yerlərin yaradılmasının rolu fərqli köklərə məxsus insanların digərləri ilə görüşməsi üçün məkənləri daha asan və daha çəkici etmək və başqalarından qaçmağı, qorxunu və ya rəqabəti təşviq edənləri minimuma endirməkdir.

Mədəniyyətlərəsası yerlərin yaradılması sadəcə planlaşdırma və "azlıqların xoşuna gələn" inşa edilən ətraf mühit üzrə peşəkarlar demək deyil. Bu, şəhərlərimizdəki müxtəlifliyin bütün formalarını daha dərinədən tanıma və onlarla bağlı öhdəlik götürmə, və şəhər məkənləri və yerləri dizayn, inşa, idarə və istifadə edən bütün şəxslər tərəfindən hazırlıq deməkdir.

Çoxmədəniyyətli planlama praktikası planlama qanunvericiliyi qarşısında hər kəsin bərabərliyinin onun tətbiq edilməsində hər kəslə bərabər hüquqlu və doğru şəkildə rəftarın tələb edilməsi kimi vacib prinsiplər yaratmışdır. Lakin, Mədəniyyətlərəsası şəhər insanlardan, peşəkarlardan və siyasətçilərdən daha çox şey istəyir. Mədəniyyətlərəsası yerlərin yaradılması vətəndaşlar və peşəkarlar arasında birgə yaratma fəaliyyətidir. Onlar bir-birilərinə üç sual verir: Məkənin üçün artıq nə edirsən? Bunun üçün sənin arzuların nədir? Bunun üçün nə etməyi öz üzərinə götürürsən? Multikulturalizm qrup kimliyinin sabit anlamlarına əsaslandığı halda interkulturalizm fərdlərin və kollektivlərin çoxsaylı, hibrid və inkişaf edən ehtiyacları və kimlikləri ifadə etdikləri dinamik və daima dəyişən mühiti nəzərdə tutur. Bu cür mürəkkəb mühidə yerlərin yaradılması üzrə peşəkarların sadəcə bacarıqlara deyil eyni zamanda mədəniyyətlərəsası

səriştə səviyyəsinə gəlmək üçün mədəni savadın öyrənilməsinə əsaslanan yeni mentalitetə ehtiyacı var.

Mədəniyyətlərarası şəhər planlaması və yaradılmasının prinsipləri

- ▶ İnsanların, məkanların, istifadələrin və sahib olmanın müxtəlifliyi idarə edilmək üçün problem yaratmır, əksinə bəslənməli olan üstünlükdür.
- ▶ Bizim məqsədimiz insanlara aid olan məkanlara sahib olmaq yox məkanlara aid olan insanlara sahib olmaqdır.
- ▶ Yaxşı dizayn imkanlar pis dizayn isə əngəllər yaradır.
- ▶ Yerlərin yaradılması üzrə peşəkarlar tək başına dəyişiklikləri həyata keçirə bilməz. Onlar təbii olaraq inter-disiplinar əməkdaşlığa getməlidirlər.
- ▶ Münaqişənin komponentləri interkulturalığa xasdır. Yerlərin yaxşı şəkildə yaradılması bunları göz ardına almaq və ya bunlardan qaçmaq yox bunları kreativ proses kimi idarə və mediasiya etməkdir.
- ▶ Kimlik məkanın tutulması və ona sahib olunması bazası kimi qısamüddətli məqsəddir. Amma uzun müddət üçün bu, parçalanma mənbəyidir.
- ▶ Sual “mədəniyyətlərarası baxımdan ən səriştəli yer yaratmanın qiyməti nədir?” yox “bunu etməmənin qiyməti nədir?” olmalıdır.
- ▶ Mədəniyyətlərarası yerlərin yaxşı şəkildə yaradılması müasir şəhər icmalarında müxtəlifliyin bütün aspektlərini əhatə etmək üçün miqrasiya və etnik müxtəliflik məsələləri ilə əngəllənməməlidir.
- ▶ Yerlərin yaradılmasının iki yeni forması önündəki iki əsas maneə önyarğılı cavablardır: “Bu, həyata keçirilə bilməz” və “Bu, çox bahadır”. Birinci dizayn düşüncəsində xətdir. İkinci hesabatvermə praktikasında xətdir.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Sosial qarşılıqlı əlaqə yeni ictimai məkanların planlanması göstərişləri üçün prioritetdir?
- ▶ Şəhərin əsas ictimai məkanları onun müxtəlifliyini yoxsa bir mədəniyyəti əks etdirir?
- ▶ Müxtəlif qruplar şəhərin ictimai məkanlarında necə hərəkət edir? Qarşılıqlı əlaqəyə can atırlar yoxsa ondan qaçırlar?
- ▶ Əgər şəhərinizin bəzi məkanlarında və ya zonalarında bir (çoxluq və ya azlıq) etnik qrup üstünlük təşkil edirsə dost olmayan və təhlükəli hesab edilirlərsə, şəhərin bununla mübarizə aparmaq üçün siyasəti var?
- ▶ Şəhəriniz bir zonanı yenidən qurmaq istədikdə müxtəlif miqrant/azlıqların məntiqli şəkildə cəlb edilməsini təmin etmək məqsədilə konsultasiyalar üçün fərqli metodlardan və yerlərdən istifadə edir?

- ▶ Şəhərin planlanması və inşa edilən ətraf mühit peşəkarlarına mədəniyyətlərarası səriştə ilə bağlı təlim keçilib?

Təkliflər

- ▶ Yerləri yaradanların və planlaşdıranların ən vacib bacarığı insanları, onların hekayələrini, məkandan necə istifadə etdiklərini və həyatlarını yaşadıklarını, istəklərini dinləmək və daha sonra da bunları ekspert sistemlərinə köçürmək üçün onlarla işləməkdir.
- ▶ Peşəkarlar öz təhsil və təlimlərindən irəli gələn önyarğıları bilməli və onların qarşısını almaq üçün mütəmadi olaraq çalışmalıdırlar.
- ▶ İnsanların mühitləri haqqındakı öz hisslərini bir çox yolla ifadə etdiklərini və nadir hallarda peşəkarların dilini istifadə etdiklərini qəbul etmək lazımdır.
- ▶ Peşəkarlar müxtəlifliyin hakim olduğu cəmiyyətin bütün dillərinin və mədəni cizgilərinin ekspertləri ola bilməsələr də kommunikasiya axtarıldığı və təklif edildiyi zaman və uyğun vasitəni seçməklə əsas “mədəniyyətlərarası anları” tanımaqda ekspert ola bilərlər.
- ▶ Ən yaxşı mədəniyyətlərarası məkanların çoxu orqanik və planaşdırılmamış şəkildə ortaya çıxır və yaxşı məkan hazırlayan şəxsin istedadı nə zaman müdaxilə edib nə zaman geri çəkiləcəyini bilməkdən ibarətdir.
- ▶ İnsanlarla təmasda olma bir dəfəlik olmayan və daimi olan dinləmə, öyrənmə, dizayn etmə, fəaliyyət göstərmə və yenidən dinləmə prosesidir. Bu, məqsədə çatmaq üçün vasitə deyil məqsədin özüdür.
- ▶ Yerlərin yaradılması üzrə peşəkar komandalar həm bələdiyyələrdə həm də hər yerdə üzvlərinin müxtəlifliyini təlimlər, iş almalar və əməkdaşlıq vasitəsilə gücləndirməyə çalışmalıdır.
- ▶ Onlar xətlər etməkdən və ya yanlış istiqamətdə getməkdən çəkinməlidirlər. Məkanlar yaradan şəxslər də insandır və yaxşı məkan yaratma xətasızlığa deyil empatiyə əsaslanır.

Dublin Bələdiyyə Şurası (İrlandiya) İrlandiyanın İmmiqrasiya Şurası, İrlandiya Bərabərlik Qurumu və ictimai nəqliyyatdakə tərəfdaşlarına əməkdaşlıq çərçivəsində inklüziv nəqliyyat xidmətini yaratmaq üçün çalışır. “Bir şəhər bir insan” kampaniyası ilə hazırlanan bu layihə Dublin ictimai nəqliyyatında səyahət edən sərnişinləri və işçiləri irqçiliyə və ayrı-seçkiliyə dözülməyəcəyi ilə bağlı əmin edir. Layihə təkmilləşdirilmiş ictimai nəqliyyat vasitələrində və kənardakı reklam kampaniyaları, işçilərin təlimi, irqçi insidentlərin qeydə alınması və bütün şəhər üçün interkulturalizmlə bağlı həssaslığı artırma ilə təkmilləşdirmişdir.

Lissabonun Martim Moniz meydanındaki (Portuqaliya) “Qarışıq Bazar” dünyanın dörd guşəsindən olan fərqli dadları, səsləri bütün qitələrdən olan təzə hazırlanmış küçə yeməklərini təklif edən yemək stendləri, musiqi və kino məkanları təklif edən meydan ilə bir araya gətirir. Bazar həftənin hər günü açıqdır və həm yerli sakinlər həm də turistlər üçün məşhur asudə vaxt keçirmə məkanıdır. Musiqi və yeməklə yanaşı bazar həmçinin seminarlar və sərgilər kimi mədəni/təhsil tədbirlərinin də keçirildiyi yerdir. “Qarışıq Bazar” seqreqasiyaya məruz qalan, Lissabonun bir çox miqrantının yaşadığı kasıb ərazidə yerləşən meydanın mənfi reputasiyasının qarşısını almaq üçün təşəbbüs olaraq yaradılıb. Bu gün o, bütün şəhərdən və şəhərin hüdudlarından kənardan insanları cəlb edən mədəniyyətlərəsi təcrübəyə çevrilmişdir.

Barselonada (İspaniya) mədəni müxtəliflikdəki artım digər faktorlardan başqa ictimai məkanların, avadanlıqların və mağazaların küçə səviyyəsində yeni və köhnə şəkildə istifadələrinə gətirib çıxarmışdır. Bu da onların mühim sosiallaşma rolunu gücləndirib və diqqətə alınmalı olan yeni çətinliklərə səbəb olub. Barselona şəhəri ictimai məkana müxtəlif amma ahəngli icmanın qurula biləcəyi yer kimi böyük əhəmiyyət verir. Bundan sonra şəhər şurası nəzdindəki (memarlar, planlaşdırıcılar, nəqliyyat idarə ediciləri, inşaat şirkətləri, və s kimi) yerlərin yaradılması üzrə peşəkarlar müxtəlifliyin idarə edilməsində səriştələrini artırmalıdır. Şəhərin Mədəniyyətlərəsi Planının bir bəndi bütün şəhər və sosial siyasətlərin ümumi tətbiqini gücləndirmək üçün Barselonadan şəhərdəki planlaşdırmadan məsul olan şəxslərin Şuranın hər bir departamentlərarası komitələrinə daxil etməyi tələb edir.

Şəhər dialoqa, konsensusa və vətəndaşların cəlb edilməsinə nail olmaq üçün məhəllə miqyasını şəhərin inkişafının praktikasına daxil etməyə çalışır. Yerlərdə bunun tətbiq edilməsinə dair misallar: i) “məxsusi” fəaliyyətlərin dəyərləndirilməsi, müfəssəl şəhər strategiyası çərçivəsində məhəllələrin reallıqlarını və xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması. Bu, kifayət qədər qlobal və hər kontekstə uyğunlaşdırılan müxtəlif ifadə tərzlərindən ibarət fikirdən yola çıxaraq “ümumi layihəyə” əsaslanı bilər: ii) iştirakçı prosesin tətbiqinin artırılması. Məsələn, hədəflərin müəyyən edilməsində yerli sosio-mədəni müxtəlifliyin dəqiq şəkildə təmsil edilməsini təmin etmək üçün yeni yanaşmalar tətbiq etmə və onların uyğunlaşdırılması; iii) şəhər fikrinin tam parçası və vətəndaş nəsilələrinin görüşməsinin məkanı olaraq ictimai məkanın yenilənmiş tərfi (əlaqələr məkanları).

Şəhər sosial siyasətləri sosial avadanlıqların və ya sosial məkanların inşasına daxil etməyə də cəhd edir. İctimai məkanlara (uşaq parklarında oyun zonaları, gənclər üçün spesifik təkliflər, velosiped və yürüş yolları) istifadəçilər arasında spontan qarşılıqlı əlaqəni yaratmağa imkan verən elementlərin daxil edilməsi deməkdir.

VASİTƏLƏR QUTUSU

Gentrifikasiyanın idarə edilməsi - Siyasət qeydi

Gentrifikasiyanın idarə edilməsi - Mədəniyyətlərəsi Şəhərlər Siyasəti Araşdırması

Mədəniyyətlərəsi yerlərin yaradılması

Mədəniyyətlərəsi məkanlar və mərkəzlər: Onlar nədir, hansı faydaları var və Mədəniyyətlərəsi şəhərlər yanaşmasının əsas hissəsi olaraq necə təşviq edilə bilər?

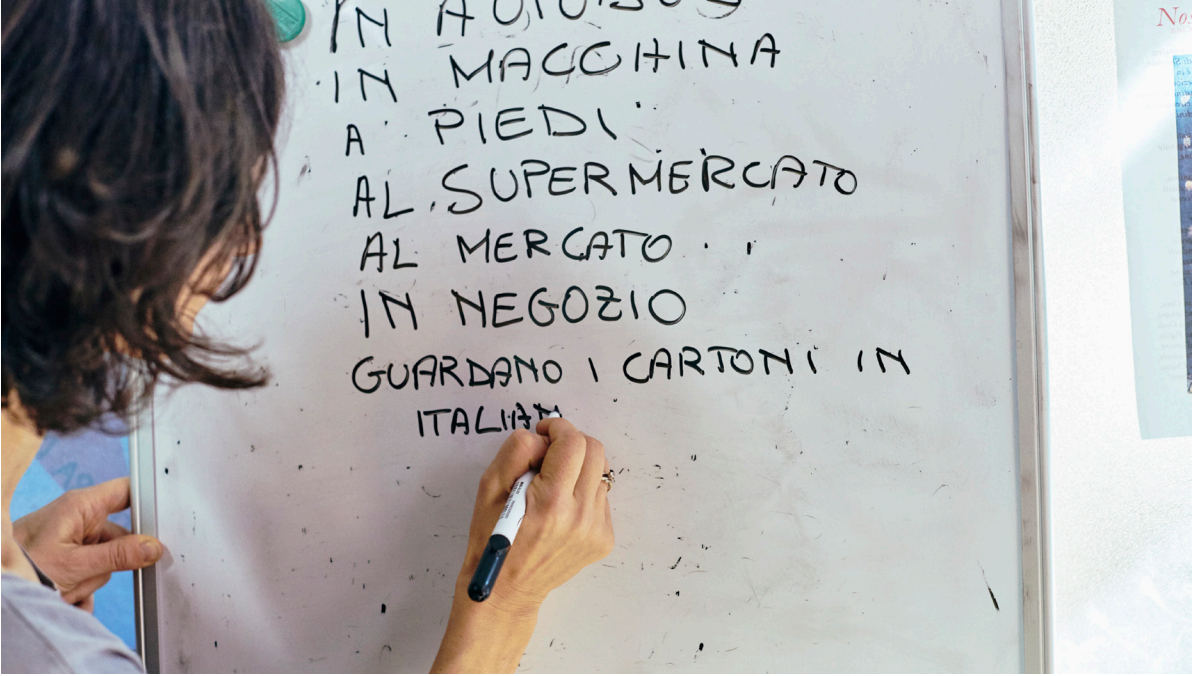
Mədəniyyətlərəsi mərkəzlər və icmanın iştirakı üçün şəhər siyasətləri.

11. Mediasiya və münaqişənin həlli

Münaqişələr müxtəlifliyin olduğu mühitdə qaçılmazdır və mədəniyyətlərəsi inteqrasiya problemsiz baş verən proses deyil. Qeyri-bərabərliklər, yoxsulluq və tükənən resurslar sosial gərginlikləri artıran faktorlardır lakin fərqliliklər özü münaqişələrin mənbəyidir. Mədəniyyətlərəsi şəhər nə münaqişələrdən qaçmalıdır nə də onları gözdə tutmalıdır. Müxtəlifliyi tamamilən qəbul edərək bu cür şəhər ortaya çıxan münaqişələri müəyyən edir, öncədən görür və həll edir. Bu proses dinamikanın və kommunikasiyanın olduğu icmada birlikdə yaşamaq üçün vacibdir. Belə ki, optimal mədəniyyətlərəsi şəhər münaqişələrin mediasiyası və həll edilməsi prosesində belə innovasiya və inkişaf üçün imkanlar görür. Kollektiv intellekt, cari problemlərin aydın şəkildə başa düşülməsi, icmalarda əsas resursların cəlb edilməsi, şənlilik və qarşılıqlı əlaqənin təşviq edilməsi, aidiyyəti olan bütün qruplar ilə dayanıqlı öhdəlik münaqişələrdə mediasiya etmək və onları həll etmək üçün mədəniyyətlərəsi şəhərlərin istifadə etdiyi əsas açarlardandır.

Mədəniyyətlərəsi şəhərin mediasiya ilə bağlı fəlsəfinə bir sıra aspektlər daxildir:

- ▶ Mədəniyyətlərərası yanlış anlaşma, həssaslığın olmaması, düşmənçilik üzündən gərginliyin və münaqişənin olduğu şəhərdə bir sıra kontekstlərin və vəziyyətlərin tanınması.
- ▶ Fərdlər, qruplar, icmalar və təsisatlar arasındakı mədəniyyətlərərası mediasiyanın bütün miqyasının tanınması.
- ▶ Mədəniyyətlərərası təqvimdə daha geniş irəliləyiş həyata keçirilməli olduqda mədəniyyətlərərası mediasiyanın lazım və təcili olduğu şəhərin "qaynar nöqtələr"inin müəyyən edilməsi. Buna mənzil və seqreqasiya məsələləri, fərqləndirici təhsil ehtiyacları, geyim və məktəblərdə, polisda, ailədə inanc simvolları kimi problemlər və sosial rifah məsələləri daxildir.
- ▶ Praktikalınının bir hissəsi kimi gündəlik olaraq mediasiya edən peşəkarları və QHT-lərin müəyyən edilməsi. Daha geniş şəkildə və ya başqa kontekstlərdə tətbiq edilə bilən ekspertizanın olmasının yoxlanılması.
- ▶ Dövlət orqanlarındakı peşəkarlar üçün dəstək və təlim ehtiyaclarının nəzərdən keçirilməsi.
- ▶ Şəhər sistemində mövcud olan mədəniyyətlərərası mediatorlar qrupunun inkişaf etdirilməsi imkanının nəzərdən keçirilməsi.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Ola biləcək etnik münaqişədən qaçmaq ehtiyacı şəhərə böyük şəkildə təsir edir?
- ▶ Şəhər məmurları mediasiya və münaqişənin həlli bacarıqları ilə bağlı təlim görüb?
- ▶ Şəhərinizdə hansı təşkilatlar mədəniyyətlərərası kommunikasiya və/ya münaqişə üzrə peşəkar xidmətlər təklif edir?
- ▶ Şəhərinizdə dinlərarası əlaqələrlə xüsusi olaraq məşğul olan təşkilat var?
- ▶ Şəhərinizdə mədəniyyətlərərası mediasiya hansı kontekstdə verilir?

VASİTƏLƏR QUTUSU

"Dini icmaları sosial vəhdətin əsas iştirakçıları kimi dəyərləndirmə" stolüstü kitabı

Önyarğılarla mübarizə və dini azlıqlarla işləmə - Şəhərlər mədəniyyətlərərası yanaşma ilə necə dəyişikliklər həyata keçirə bilər?

Mədəniyyətlərərası və dinlərarası fəaliyyətlərin təşkili : yerli hakimiyyət orqanları üçün dəst

Mədəniyyətlərərası perspektivdən icmanın gücləndirilməsi və mediasiya

Mədəniyyətlərərası şəhərdə dini və inanc icmaları ilə iş

12. Dil

Yeni gələn bütün şəxslərin ev sahibliyi edən ölkənin dilini öyrənməsi inteqrasiya üçün vacibdir. Lakin, dilə mədəniyyətlərərası yanaşma haqqında digər düşüncələr də mövcuddur. Bunlara qarşılıqlı şəkildə bağlı olan dünyada dilləri iqtisadi, mədəni və elmi əlaqələrin və yeniliklərin mənbəyi kimi görmə də daxildir. Dil həqiqi miqrasiyanın olmadığı, sadəcə bir və bir neçə milli azlığın olduğu (aydın şəkildə çoxluq qrupun həqiqətən olmadığı) şəhərlərdə kimliyin əsas elementidir. Mədəniyyətlərərası yanaşmanın məqsədi sözügedən dillərə bərabər hüquqlu hörməti və dillər arasındakı əngəlləri aşaraq qarşılıqlı öyrənməni gücləndirməkdir. Yeni miqrasiyanın və ya ticarət əlaqələrinin gətirdiyi tamamilən yeni və şəhər əhalisinin böyük əksəriyyəti tərəfindən danışılan dillərin olduğu şəhərlərdə (məs. ABŞ-nin bəzi şəhərlərində ispanca) interkulturalizm əksəriyyətin bu dilləri gündəlik həyatda qəbul etməyə hazır olma dərəcəsi ilə ölçülür.

Çoxdilliyin təşviqindəki əsas sahələrdən biri məktəb təhsilidir. Məktəbdəki uşaqların özləri ilə onlarla irsi dilini gətirdikləri super-müxtəlifliyin olduğu dövrdə məktəblər insanların danışdığı dillərdən misallar çəkərək dilə həssaslığı artırma və qərbin "nəcib" dilləri və qərbə məxsus olmayan dünyanın az "nəcib" və ya

az "faydalı" dilləri arasındakı de-fakto təsnifatı ləğv edə bilər. Bu cür təsnifat sadəcə mədəniyyətlər və dinlər arasında iyerarxiya qurmaq üçün mədəniyyətlərəsə yanaşmanın rədd edilməsinə qarşıdır. Bu, eyni zamanda yeni ortaya çıxan iqtisadiyyatların dillərinin artan iqtisadi və mədəni əhəmiyyətinə qarşıdır.

Dilə qarşı həssaslığın artırılması bütün xarici dillər üçün istifadə edilə bilər, lakin evdə danışılan dilin artıq sinifdə mövcud olan formalarına diqqət ayırmaq məntiqlidir (məsələn: müxtəlif dillərdə mahnılar oxumaq, saymaq, həftənin günlərini demək, dil portfel). Dil müxtəlifliyinə qarşı müsbət münasibət sinifdə və məktəbdə uşaqlar arasında daha yaxşı anlaşmaya töhfə verə bilər. O, həmçinin bu dilin doğma daşıyıcıları olmayanların rifahının və kimliyinin inkişafına töhfə verir. Uşaqlar özlərini ana dillərində idəyalarını, fikirlərini və hisslərini ifadə etmək üçün həvəsləndirilmiş hiss edilər. Ana dillərinə etdikləri diqqət onun statusunu artırır, uşağın kimliyini dəyərləndirir. Bu da onun özünə hörmətinə, öyrənmə həvəsinə və məktəbdəki nəticələrinə müsbət təsir edir.

Bu prinsiplər həm uşaqlara həm də valideynlərə tətbiq edilə bilər. Dilə həssaslığın artırılması valideynlərin cəlb edilməsinə artırmaq üçün vacib vasitə ola bilər. Bunu edərək onlar öz uşaqları kimi ana dillərində ekspert hesab edilir, tanınır və mükafatlandırılırlar. Beləcə məktəb işçiləri ilə kommunikasiya zamanı özlərinə daha çox güvənirlər. Ana dilləri qəbul edildiyi və dəyərləndirildiyi zaman valideynlər ana dillərindən istifadə edərək uşaqlarına ev tapşırıqlarında kömək etməyə həvəsləndirilirlər.

Dilə həssaslığın artırılması və çoxdilli təhsil arasında kəşf edilməli olan geniş imkanlar mövcuddur və bu "funksional çoxdilli öyrənmə" adlandırıla bilər.³⁸ Funksional çoxdilli öyrənmə kontekstində məktəblər biliklərin əldə edilməsinə artırmaq üçün uşaqların çoxdilli repertuarını istifadə edir. Evdə danışılan dillər və uşaqların dillərinin formaları təhsildəki uğuru və şəxsi inkişafı artırmaq üçün açıq şəkildə istifadə edilən kapital kimi görünə bilər. Birinci dil ikinci dilin öyrənilməsi və yeni pedaqoji proqram üçün trampolin kimi istifadə edilə bilər. Bu yanaşmada müəllim şagirdləri bir-birilərinə tapşırığın yerinə yetirilməsində (məsələn, polyak dilini kifayət qədər bilməyən yeni şagirdə nə etməli olduğunu demək) və ya qrup işinin hazırlanmasında kömək etmək üçün həvəsləndirir. Bu yanaşma bəzi iş metodu tələb edir: təhsil mühiti şagirdlərə mütəmadi şəkildə qarşılıqlı əlaqədə olmağa imkan verməli və sadəcə tamamilən müəllim tərəfindən yönəldilməməlidir.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ İctimai məlumatın müxtəlif ictimai məlumat kampaniyaları kontekstində və sosial xidmətlərdə azlıq dillərinə tərcümə edilməsi çoxluğun dilini

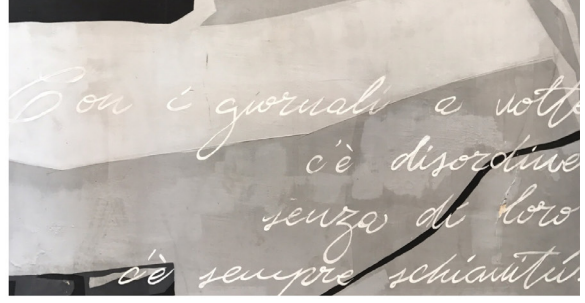
³⁸ Sierens, Sven et Van Avermaet, Piet, Language diversity in education: evolving from multilingual education to functional multilingual learning, Centre for Diversity and Learning, Gand University

öyrənmək üçün insanları həvəsləndirir yoxsa onlara mane olur?

- ▶ Ev sahibi dilini öyrənməyə dəstək təklifləri insanlara yeni dili öyrənmək üçün yatırım etmə baxımından psixoloji təşəbbüslərlə dəstəklənir?
- ▶ Azlıq/miqrant dillərinin icmada tanınmasını təşviq etmək məqsədini daşıyan və təhsil və mədəniyyət sahələrində görülən fəaliyyətlər və ya təşəbbüslər mövcuddur?
- ▶ Şəhərdə çoxluq etnik qrupun dilindən başqa dillərdə yerli qəzet/dərgi/radio və ya televiziya proqramları mövcuddur?

Vyanadakı (Avstrya) Avropa ibtidai məktəbi çoxdilliliyə əsaslanan mədəniyyətlərəsə pedaqogikanı tətbiq edən ilk məktəbdir. Səkkiz il öncə 28 fərqli ana dilində danışan şagirdin məktəbə gəldiyini görəndə müdiriyyət bu müxtəlifliyin verdiyi imkanları araşdırmağa qərar verib. Məktəb ərəb, türk, boşnak/serb/xorvat, kürd, polyak, alban, slovak, macar və digər başqa dillərdə dil atelyeləri açmışdır. Məqsəd uşaqların başqa uşaqların dillərini kəşf edərək öz dillərini istifadə edə bilmələri üçün məkanın verilməsi olmuşdur. Atelyelər ibtidai məktəbin ikinci, üçüncü və dördüncü siniflərində də davam etdirilib. Uşaqlar dilləri seçirlər və onların seçmələri son dil təklifinə qərar verir. Hər bir uşaq ildə 5 fərqli dillə məşğul olması üçün 6 həftəyə sahibdir. Üç il müddətində onlar 18 dil və mədəniyyətlə tanış olur. Öyrənmə metodları bir atelyedən digərinə fərqlənir çünki müəllimlər öz təcrübələrinə və mədəni həssaslıqlarına görə dərsi təşkil edir. Tədris materialı şagirdlərin təkliflərinə əsaslanır. Məsələn, müxtəlif ölkələrdəki yeni illə bağlı qış atelyesi, görüşmə və salamlama, sayma, yemək, və s. Orta səviyyəli kurslarda öncədən müəyyən edilmiş mövzu yoxdur. Buna müəllimlər qərar verir: rəqs, teatr, incəsənət və əl işləri. Uşaqlar fəaldır və ətrafda dönərək özlərini ifadə edirlər. Üç il ərzində uşaqlar öz dil portfellərini, müxtəlifliyin dəyəri və dillərin bərabər şəkildə əhəmiyyəti haqqında güclü həssaslıq inkişaf etdirib. Məktəbin dekorasiyası da çoxdilli və çoxmədəniyyətlidir. Məktəb müxtəlifliyi norma kimi istifadə edir. Məktəb problemlə məhəllədə yerləşir və testlərdə yaxşı nəticələr əldə edir. Beləcə çoxdilli yanaşmanın və mədəni gücləndirmənin ortaya çıxma bilən öyrənmə çətinliklərini kompensasiya etdiklərini göstərir.

İjvesk (Rusiya) şəhərdəki dil inkişafı üçün bir çox imkanlar yaradır. Buna sənə və bazar günləri icma qrupları tərəfindən *Dom Druzhby Narodov*, Xalqlar dostluğu evində keçirilən bir çox dərslərdə pulsuz ana dili öyrənməyə dəstək daxildir. Ana sinifindən rus və udmurtca olan udmurt dilinin istifadəsini təşviq etmək üçün ikidilli təhsilə həsr edilən xüsusi tədris proqramı olan ikidilli məktəblər də var. Bir gənclər qrupuna udmurt musiqisini və

repi birləşdirərək öz mədəniyyətini və ana dilini təşviq edən şair rəhbərlik edir. Estoniya, Finlandiya və Macarıstan kimi fın-uqor dillərində danışan digər ölkələrlə əlaqələr mövcuddur. Buna həm təhsil almaq (məsələn, məktəbdə fın dili) həm də mədəniyyəti ön plana çəkən festivallar, insanlar arasında mübadilələr və müxtəlif dillərdə mütəmadi film festivalları daxildir. İcma öz qəzetlərini öz dillərində çıxarır. Xüsusən uduq dilində də radio və televiziya proqramları var. Həm region həm də şəhər səviyyəsində uduq dilini və mədəniyyətini təşviq etmək üçün aydın siyasətlər mövcuddur.

2011-ci ildə Reggio Emiliada (İtaliya) Beynəlxalq **Mondinsieme** Mərkəzi ilk dəfə olaraq ərəb dilinin daşıyıcısı olmayan şəxslər üçün də ərəb dili kursları açmışdır. Yerli səhiyyə qurumları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilən layihənin məqsədi xarici vətəndaşlar və səhiyyə xidmətləri arasında dil və mədəni əlaqələrin yaxşılaşdırılmasıdır. İlk dil dəstəyi və məktəblə düzgün kommunikasiya üçün uşaqları ibtidai sinifə gedən analara elementar italyan dili kursları təklif edilir. Miqrant uşaqların ana dillərində səriştəsini qorumaq məqsədilə ailələrə kömək etmək üçün Reggio Emiliadakı iki məktəbdə uşaqların ana dillərində siniflər var idi və paralel olaraq onların valideynləri italyanca öyrənmişdir.

VASİTƏLƏR QUTUSU

Son onilliklər ərzində Avropa Şurası təhsil qurumlarının və peşəkarların ixtiyarına verilmiş və bütün Avropa vətəndaşlarının və dünyadakı insanların faydalanması üçün qaynaqlar dəstini toplamaq üçün çalışıb. **Dil proqramı siyasətinin** məramları Avropa Şurasının daha geniş məqsədlərinin bir hissəsidir (Avropa Mədəniyyət Konvensiyası kontekstində) və xüsusilə də fərdlərin hüquqları, sosial inkluziya və vəhdət, mədəniyyətlərarası anlaşma və keyfiyyətli təhsilə bərabər hüquqlu çıxışı haqqındadır. əlçatan edilmiş **tədqiqatlar və istinad materialları** ilə birlikdə hazırlanmış **analitik vasitələr və işə yardım sənədlərinin** hamısı dil plüralizmi və mədəni müxtəlifliyə hörmətə və onların qəbul edilməsinə əsaslanır. Onların çoxu **çoxdilli və mədəniyyətlərarası təhsili** tətbiq etmənin inkişafı və şərtlərinə diqqət ayırır.

13. Media və kommunikasiya

Ənənəvi və sosial medianın mədəni müxtəliflik və digər müxtəlifliklərlə bağlı münasibətlər üzərində çox güclü təsiri var. İnsanların əldə etdiyi məlumatların çoxu beynəlxalq xəbər qruplarından, milli mediadan və ya sosial mediaya gəlincə özəl şəxslər tərəfindən gəlir. Buna baxmayaraq müsbət mədəniyyətlərarası

əlaqələrə daha əlverişli ictimai fikir mühiti yaratmaq üçün şəhər orqanların görəcəyi daha çox iş var.

Media ilə iş yollarının inkişaf etdirilməsi mədəniyyətlərarası şəhərlərin spesifik və çox uğurlu aspektidir. Mədəniyyətlərarası şəhər anlayışını başa düşməyə yardım etmək üçün və hədəflərə çatmaq üçün tərəfdaşlıq məqsədilə hər zaman ekspert görüşləri təşkil edilir. Qarışıq jurnalist komandalarının bir neçə günlük müddətdə bəzi mədəniyyətlərarası mövzularla bağlı yazılı/radio/televiziya reportajları hazırladığı və onları ictimai dinləmədə təqdim etdiyi beynəlxalq komandalar ilə çarpaz media kommunikasiyası həm şəhərlərdə həm də bu cür təcrübələrin maarifləndirici olduğunu hesab edən jurnalistlərin arasında böyük uğur qazanmışdır.

Yerli media Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Proqramı (MŞP) layihələrində sadəcə reportaj verən kanallar deyil fəal iştirakçı olmalıdır. İdeal olaraq media işçi qrupunda və ya ən azından daha geniş dəstək şəbəkəsində təmsil edilməlidir. Ən azından media ilə layihənin irəliləməsi ilə bağlı mütəmadi müzakirələr olmalıdır.

Eyni zamanda şəhərlər mediadakı müxtəlifliyə balanslı yanaşmanın olmamasının əsas səbəblərindən bəziləri ilə məşğul olmalıdır. Sahibkarlardan tutmuş baş redaktorlara qədər bütün səviyələrdə ənənəvi mediada dil, irq, inanc, etnik kök, gender və digər müxtəliflik məsələləri ilə bağlı açıq dialoq məkanı yoxdur. İki sahədə daha çox müxtəliflik olmalıdır: məzmun (bir çox hallarda media məzmunu mövcud sosial müxtəlifliyi əks etdirmir) və işə alma (media təşkilatında işləyən heyət auditoriyadan daha az müxtəlifdir).

Şəhərlərdəki müfəssəl media müxtəlifliyi strategiyasına aşağıdakı sahələrdəki fəaliyyətlər daxildir: media monitorinq, karyera təlimi və peşə inkişafı, müxtəliflik təşəbbüsləri haqqında hesabatlar, jurnalistika təhsili və proqramın hazırlanması, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və marginallaşdırılmış icmalar üçün media dəstəyi və mədəniyyətlərarası media mükafatı.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Şəhərinizin miqrant/azlıqların yerli mediada görünməsinə və imicinin yaxşılaşdırılmasını təmin edəcək kommunikasiya strategiyası varmı?
- ▶ Şəhərinizin kommunikasiya (PR) şöbəsinə müxtəlifliyin mütəmadi olaraq və fərqli kommunikasiya növlərində üstünlük kimi vurğulanması üçün göstəriş verilib?
- ▶ Şəhəriniz miqrant/azlıqlardan olan jurnalistlərə məsləhət/media təlimi/mentorluq/onlayn startapların yaradılması üçün dəstək verir?
- ▶ Şəhəriniz miqrant/azlıqların ənənəvi yerli və/ya dövlət mediasında təsvir edilmələrinə nəzarət edir?
- ▶ Şəhəriniz miqrant/azlıqların sosial mediada təsvir edilmələrinə nəzarət edir?

- ▶ Şəhəriniz miqrant/azlıqların mənfə stereotiplərlə yerli mediada təsvir edilməsi zamanı narazılıq bildirir?

Təkliflər

- ▶ Mədəniyyətlərarası şəhərlər təşəbbüsünün başlıca mesajlarını yerli səviyyədə müəyyən edilməsi və bildirilməsi.
- ▶ Mədəniyyətlərarası anlaşma, redaktorlar və jurnalistlər də daxil olmaqla media sahəsində çalışan peşəkarların səriştə və bacarıqlarının təkmilləşdirilməsi.
- ▶ Mədəniyyətlərarası çempionların və şəhərin tanınmış şəxsiyyətlərinin media üçün mədəniyyətlərarası məsələlərdən danışmaq üçün "səfir" və ya sözcü kimi fəaliyyət göstərməsi mümkündür.
- ▶ Mədəniyyətlərarası məsələlərə medianın diqqətini çəkmək və ictimai müzakirə yaratmaq üçün təşəbbüsün vacib məqamlarında "katalizator" rolunu oynayan hadisələrin və medianı interkulturalizmlə bağlı məlumatlandırmaq və önyarğuları qırmaq məqsədilə mürəkkəb və həssas məsələlərin ekspertlər və digərləri tərəfindən baxıldığı "mühüm müzakirələrin" miqyasına diqqət edilməsi.
- ▶ Xəbərləri məsul və mədəniyyətlərarası bazaya əsaslanaraq toplanılması və təqdim edilməsi, miqrantlar/azlıqlarla bağlı balanslı hesabatı mediada işıqlandırılmasının təmin edilməsi və icma mediasının gücləndirilməsi üçün yerli media agentlikləri və yerli gəldiyində jurnalistika məktəbləri ilə birgə strategiyanın yaradılması.

"Tomar Claro" Cascais (Portuqaliya) tərəfindən təşkil edilmiş Yerli Jurnalistlər üçün Mədəniyyətlərarası Mükafat olub məqsədi interkulturalizm və kimlik, icmaya aidlik hissi, miqrasiya yolları, sosial inteqrasiya və mədəniyyətlərarası vətəndaşlıq üçün təhsil kimi mövzularla bağlı xəbərləri/məqalələri təşviq etməkdir.

Oslo (Norveç) azlıqlara aid olan sənət adamlarının təşkil etdiyi konsertlər, sərgilər və festivallar barədə məlumat verən "Mediada mədəni fərqlilik" adlı internet xidməti mövcuddur. **Mədəni səhnənin müxtəlifliyi dəstəkləyərək işıqlandırılması** yerli mediada da öz əksini tapır (qəzetlər, radio, yerli TV). Son illərdə milli və beynəlxalq səviyyədə məşhurluq qazanmış bəzi musiqi və kino sahəsindəki ulduzlar və həmçinin idmançılar azlıqlara aiddirlər. Jurnalist, redaktor və media tədqiqatçıları arasında vəhdətin təşviqində və xəbərləri məsul və mədəniyyətlərarası bazaya əsaslanaraq təqdim edilməsində medianın rolu haqqında həssaslıq artır. Bu, etnik azlıqlara məxsus jurnalistlərin işə alınmasına böyük diqqət ayırmaqda öz əksini tapıb.

Tenerifdə (İspaniya) "*Juntos En La Misma Dirección*" (Birlikdə eyni istiqamətdə) adlı strategiya altında kommunikasiya sahəsində işçi qrupu yaradılmışdır. Qrup sosial media da daxil olmaqla spesifik kommunikasiya və həssaslaşdırma fəaliyyətləri həyata keçirir. Həftədə bir dəfə Tenerifin Bələdiyyə şurasının (*Cabildo*) mətbuat şöbəsi La Laguna Universiteti ilə əməkdaşlıq edərək interkulturalığı, birgə yaşamanı və müxtəlifliyin idarə edilməsinə müsbət yanaşmanı təşviq etmək üçün o həftə görülmüş fəaliyyətlər barədə pres-reviz hazırlayır. Ada təəsürlərin yaranmasında mühüm rol oynadığı üçün Facebook kimi sosial şəbəkələrdən geniş istifadə edir. Tenerif ayda bir dəfə müxtəliflik mövzularını geniş işıqlandıran *Diversando* adlı proqramı yayan "Cadena Ser" adlı dövlət radio kanalı ilə sıx əməkdaşlıq edir. Radio proqramı müxtəlifliklə bağlı digər məlumatlandırıcı fəaliyyətlər görün *Jóvenes por la Diversando* tərəfindən koordinasiya edilir. Tenerif həmçinin medianın azlıqları və miqrasiyanı xəbərlərdə necə işıqlandırdığına nəzarət edir. Tenerif Bələdiyyə Şurasının Məşğulluq, Ticarət, Sənaye və Sosio-iqtisadi inkişaf Şöbəsi də oxuculara materiallar və xəbərlər yükləmək üçün internet portalı yaratmışdır.

Welcoming America ABŞ-da yerləşən və öz icmalarını müxtəlifliyin və bərabərliyin hörmət edildiyi canlı məkanlara çevirən planları, proqramları və strategiyaları hazırlamaqda QHT-lərə və yerli hakimiyyət orqanlarına kömək edən təşkilatdır. Welcoming America miqrasiya və müxtəlifliklə bağlı müsbət nitqin hazırlanmasında yerli hakimiyyət orqanlarına dəstək olan vasitələr və mesajlar da hazırlayıb. Burada bəzi tövsiyələr qeyd edilir:

- ▶ Birlikdə güclüyük - enerji yaratmaq üçün müsbət dildən istifadə və yaradıcılıq, inkluziya və birlikdəliyi xatırladan sözlərin istifadəsi.
- ▶ İnsanların yaşadıkları fərqli hekayələri müqayisə edin amma paylaşılan dəyərləri və paylaşılan gələcəyi müqayisə etməyin.
- ▶ Sadəcə miqrantların deyil hər kəsin faydalarına diqqət ayırın. Daha geniş axınları göstərmək üçün məlumatların istifadəsi: müsbət mesajlar mənfi reaksiyalarla qarşılaşa bilər. Məsələn, qlobal istedadından bəhs edildiyində bəzi insanlar qlobal rəqabətə qarşı uduzduqlarını düşünürlər. Buna görə də miqrasiyanın və müxtəlifliyin hər kəsin işinə olan təsiri barəsində müsbət şəkildə danışmaq və miqrantların şirkətlərinin məlumatlarını istifadə etmək lazımdır.
- ▶ Həm immiqrantların həm də ev sahibliyi edən icmaların ümumi dəyərlərini müəyyən etmək (məs. Ailəyə bağlılıq, çalışqanlıq, qonaqpərvərlik, dinamizm, və s.). Bunlar icmalara xas ola bilər: Tennessi üçün ümumi dəyər inançdır, Miçiqanda iqtisadi mesaj daha səmərəlidir, Nebraska kollec futbolunu sevirlər, Kolorado güclü və müstəqil

olmaq istəyir. Yerli dəyərləri miqrantların dəyərləri ilə birləşdirmək lazımdır.

- ▶ Həm məntiqi və hissi ağıla həm də yaddaşa müraciət etmək üçün hekayələri və faktları tarazlaşdırmaq lazımdır. ABŞ-da diskurs faktlara daha çox diqqət ayırır. Lakin, insanlar çox vaxt faktlara inanmır. Çünki qarşı tərəfdəki insanların da faktları var. Siz insanların düşüncələrinə faktlarla daxil olmalı daha sonra isə ürəklərinə həqiqi insanların hekayələri ilə toxunmalısınız. Qaçqınların icmaya töhfəsi kimi yerli məlumatlar milli səviyyədəki məlumatdan daha güclüdür.
- ▶ İnandırıcı sözcülər vasitəsilə kommunikasiya etmək: məsələn, eyni inançdan olan insan və ya iş adamı.
- ▶ Müsbət qalmaq, həll yollarına diqqət ayırmaq, yerli səviyyədə mesajlar vermək. İmmiqrantları və qaçqınları kommunikasiyaya cəlb etmək.
- ▶ Tərəfdaşlıq çərçivəsində işləmək: mesajınızı gücləndirmək üçün müxtəlif liderlərlə kommunikasiya planına sahib olmaq.
- ▶ Təhlükəsizlik çərçivəsində ilişib qalmamaq, hər dəfə şiddət xəbərləri barədə sual verildiyində insanların həyatları və talelərinə istinad etmək.

VASİTƏLƏR QUTUSU

Miqrasiya və inteqrasiya - Hansı alternativ hekayələr uyğundur və niyə? – Siyasət qeydi (2021) müxtəlifliklə bağlı səmərəli alternativ hekayələrin hazırlanmasının 10 meyanı (2019) + İtalyan versiyası + İspan versiyası

Böhran dövründə siyasi kommunikasiya və mədəniyyətlərarası mesajlaşma – Siyasət qeydi (2016)

14. Beynəlxalq baxış

Şəhərlər xarici siyasət sahəsində az səlahiyyətə sahib ola və ya ümumiyyətlə olmaya bilərlər, buna baxmayaraq bizneş əlaqələrini inkişaf etdirmək, bilik və bacarıq mübadiləsi etmək, turizmi dəstəkləmək və ya sadəcə

şəhərin başqa yerlərdə ola biləcəyi bağları qəbul etmək üçün digər ölkələrlə əlaqələr qurmağa fəal şəkildə çalışa bilər. Mədəniyyətlərarası şəhər digər yerlərlə ticarət, bilik mübadiləsi, turizm və s. üçün əlaqələr qurmağa fəal şəkildə çalışır. Bu, xarici şəxsin (iş adamı, turist və ya yeni miqrant) biznes, peşəkar və ya sosial şəbəkələrə daxil olma imkanlarının olduğu açıq, dost və əlçatan yerdir.

Şəhərin mədəniyyətlərarası strategiyası:

- ▶ Şəhərin xarici dünyanın həm fikirlərinə həm də təsirlərinə açıq olduğunu bəyan etmək və həmçinin öz kimliyini xaricə təqdim etməyə çalışmaq.
- ▶ Azlıq qruplarının gəldikləri ölkələrlə müstəqil ticarət və siyasət əlaqələri qurmaq, yerli/qlobal vətəndaşlığın yeni modellərinə nəzarət etmək və onları inkişaf etdirmək.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Şəhərinizin xarici imici necədir?
- ▶ İqtisadi, elmi, mədəni və ya digər sahələrdə beynəlxalq əməkdaşlığı təşviq etmək üçün şəhərinizin aydın və dayanıqlı siyasəti mövcuddur?
- ▶ Şəhəriniz mübadilə proqramları ilə gələn xarici tələbələr və ya digər gənc qruplarla təmas qurur?
- ▶ Şəhəriniz orada yaşayan diaspora qruplarının gəldiyi ölkələrlə/şəhərlərlə biznes əlaqələrini inkişaf etdirməyə çalışır?

Oklendin Üç tərəfli İqtisadi Alyansı Oklend (Yeni Zellandiya), Quanqzou (Çin) və Los Anceles (ABŞ) arasında mədəniyyətlərarası əlaqələri təşviq edərək mənalı və əsaslı ticarət və yatırım üçün razılaşıdırılmış alyansdır. Alyans iki əsas beynəlxalq tərəfdaşı ilə (Quanqzou və Los Anceles) Oklenddə yerləşən şirkətlər, iş sahibləri və sərmayəçilər üçün mənalı

və əsaslı ticarət və sərmayə imkanlarını artırır. Eyni zamanda bu, şəhərə öz mədəniyyətlərarası əlaqələrini təşviq etməyə imkan verir. Üç tərəfli zirvə toplantısı hər il təşkil edilir. Maorilərin iştirakı və nəticələri Oklendin iqtisadi inkişafının bir komponentidir və xüsusən də brend, özünüifadə, bacarıqlar, sərmayə və şirkətlərlə bağlı Üç tərəfli zirvənin uğurunun açarıdır. Məsələn, Maorilərin "Whānau Tahī" şirkəti 2015-ci ildəki Üç tərəfli zirvə toplantısında iştirak etmiş, dünyadakı əhəmiyyətini və biznes inkişafını xüsusən də Şimali Amerika səhiyyə sektorundakı ilk xalqlar/yerli xalqlarla rəsmi anlaşmalar sayəsində artırmışdır. Üç tərəfli zirvə anlaşması eyni zamanda Oklendin Maori dilində imzaladığı ilk beynəlxalq anlaşma olmuşdur.

15. Mədəniyyətlərarası intellekt və səriştə

Digər siyasətlər kimi mədəniyyətlərarası inteqrasiya siyasətləri də sübutlara əsaslanmalıdır. Vətəndaşlarını, onların müxtəlifliyini və həyat tərzlərini və onların bir-biriləri ilə necə qarşılıqlı əlaqədə olduqlarını nəzərə almadan şəhər mədəniyyətlərarası xarakterə sahib ola bilməz. Mədəniyyətlərarası şəhərdə məmurlar mədəniyyətlərarası "düşüncəyə" sahib olurlar. Bu da onlara mədəni fərqləri aşkarlamağa və cavablarını bunlara uyğun hazırlamağa imkan verir. Mədəniyyətlərarası intellekt və səriştə naməlum vəziyyətləri həll etmək üçün bütün mədəniyyətlərlə bağlı dayaz və çox vaxt güvənilməyən bilik deyil xüsusi bacarıq tələb edir. Bu cür həssaslıq və özünə inam tez-tez müşahidə edilmir. Bu, təlim və praktika ilə qazınan texniki bacarıqdır. Mədəniyyətlərarası şəhərdə hakimiyyət orqanları bu cür bacarıqları şəhərin yaxşı idarə edilməsi üçün adətən bələdiyyə işçilərindən gözlənilən digər peşəkar və texniki bacarıqlar qədər vacib və əsas hesab edir.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Müxtəliflik və mədəniyyətlərə əlaqələr haqqındakı statistik və kəmiyyət məlumatları yerli/bələdiyyə şurasının siyasət hazırlama prosesini məlumatlandırmaq üçün daxil edilib?
- ▶ Yerli hakimiyyət orqanı etnik kökə sahib əhaliyə verilən xidmətləri yaxşılaşdırmaq üçün bu məlumatı birbaşa/dolayı yolla istifadə edir?
- ▶ Şəhəriniz idarədə və ictimai xidmətlərdə məmurlarının və işçilərinin mədəniyyətlərə əlaqəsini təşviq edir?
- ▶ Şəhəriniz miqrantların/azlıqların ictimaiyyət tərəfindən anlaşılması haqqında suallar da daxil olmaqla birbaşa və ya kənar qurum vasitəsilə sorğular həyata keçirir?

İp ucları

Şəhərlər mədəniyyətlərə intellekt sərəştəsi siyasətləri aparavə müşahidə ofisi qura və ya ən azından aşağıdakı prosesləri başlada bilər:

- ▶ Yaxşı praktikalarla bağlı misalları yerlərdə və digər məkanlarda monitorinq etmə.
- ▶ Yerli məlumatları və statistikaları toplama və emal etmə.
- ▶ Şəhərdəki mədəniyyətlərə əlaqənin vəziyyəti ilə bağlı araşdırmanın aparılması.
- ▶ Mədəniyyətlərə göstəricilərin qurulması və monitorinq edilməsi.
- ▶ Yerli agentliklərə məsləhət və ekspertiza verə və yerli öyrənmə şəbəkələrini asanlaşdırma.

Strategiyaların hazırlanması, həyata keçirilməsi və qiymətləndirilməsi barədə məlumatlandırmaq və bunlara dəstək olmaq üçün **Oklend** (Yeni Zellandiya) Şurasının Araşdırma və Monitorinq Şöbəsi (RIMU) ətraf mühit, sosial, iqtisadi və mədəni araşdırmalar həyata keçirir. Məsələn, Oklend Planı 2050 bu planın spesifik istiqamətlərini və diqqət ayrılmalı olan zonalarını müəyyənləşdirən RIMU tərəfindən müxtəliflik və mədəniyyətlərə əlaqələrlə bağlı təqdim edilən statistika və keyfiyyət sübutlarına əsaslanır.

Bundan əlavə inklüziv idarəçiliyi təkmilləşdirmək üçün Inklüziv Oklend Çərçivəsi və Şəhər Şurasının Keyfiyyət üzrə Məsləhət proqramı (məqsədi seçilmiş üzvlərə qərar vermə işlərində yardım etmək üçün doğru zamanda və doğru şəkildə ən yaxşı məsləhətləri almalarını təmin etməkdir) aşağıdakıları həyata keçirmək üçün birlikdə işləyirlər:

- ▶ Demografik məlumat və araşdırmaya əsaslanaraq icma xidmətlərinin hazırlanması üzrə yeni prosesin idarə edilməsi, qiymətləndirilməsi və tətbiq edilməsi;

- ▶ Bütün siyasi məsləhətlər üçün standart praktika olaraq yüksək səviyyəli sosial və icma dəyərləndirməsinin həyata keçirilməsi (bununla bağlı təlim artıq hazırlanır).

Melitopol (Ukrayna) şəhəri mədəni empatiyanı ölçərək dəyərləndirir. 2008-ci ildən bəri Melitopol Ukraynada mədəni sərəştələrlə bağlı siyasətlərin hazırlanması ilə nəticələnən sosioloji araşdırmalar aparır. "Mədəniyyət vasitəsilə demokratiya" QHT-nin təşəbbüsü ilə 2008-ci ildə Melitopol "Çoxmədəniyyətli mühitin Melitopoldakı gənclər arasında etnik qruplar arasındakı tolerantlığın yaranmasında rolu" adlı mühüm sorğu həyata keçirmişdir. Bu sorğu digər mədəni köklərə məxsus şəxslərə qarşı tolerantlığın (və ya qeyri-tolerantlığın) yaranmasının və özünü göstərməsinin dağınıq sxemlərini və həmçinin gənclərin dəyərlərini və emosional hərəkətlərini üzə çıxarmışdır. Respondentlərdən xarici şəxsə ailə üzvü, yaxın dost, qonşu, ölkədəki ayrıca qrup, bərabər hüquqlu vətəndaş, turist kimi ya da bunlardan heç biri kimi tolerant davranıb davranmayacaqları soruşulmuşdur. Bu sorğu sadəcə ekspertlərin fikirlərini deyil eyni zamanda yerli sakinlərin də düşüncələrini qeydə alan "Melitopol 2020 strategiyası"nın hazırlanmasına kömək etmişdir. Müxtəlif tərkibə sahib on müzakirə qrupu və 12 000 respondentin iştirak etdiyi çox böyük sorğu əhalinin dördü birinin interkulturallığı Ukraynanın digər şəhərləri ilə müqayisədə Melitopolun əsas üstünlüklərindən biri saydığını ortaya çıxarıb. Respondentlərin 62%-i mədəniyyətlərə əlaqənin tolerantlıq mədəniyyətini təşviq etdiyinə inanmış və 20%-i Mədəniyyətlərə Mədəniyyət və Asudə vaxt Parkının açılmasını bunun fiziki simvolu kimi görməyi arzu etmişdir.

16. Liderlik və vətəndaşlıq

Şəhərin daha da mədəniyyətlərə xarakterə sahib olması üçün görə biləcəyi ən güclü və ən dərin iş demokratik təmsil olunması və qərar vermə prosesini kökündən, milliyətindən və rezident statusundan asılı olmayaraq şəhərin bütün əhəlisinə açmaqdır.

Yerli səviyyədəki rəsmi siyasi hüquqlar bəzi federal dövlətlərdə dövlət səviyyəsində və ya regional səviyyədə müəyyən edilir. Buna baxmayaraq müxtəlif qrupların qarşılıqlı əlaqədə olma, gücün və resursların bölüşdürülməsi ilə bağlı əməkdaşlıq etmə tərzlərinə təsir etmək üçün şəhər şurası çox iş görə bilər.

Bundan əlavə vətəndaşlıq anlayışının aid olma hissəsinə həm bağlılıq hissi həm də şəhərin siyasi və sosial üzvlük hissi kimi böyük təsiri var. Hüquqi əsaslarla verilən və çox vaxt eksklüziv olan dövlət vətəndaşlığından fərqli olaraq yerli səviyyədəki vətəndaşlıq müxtəlifliyin daha inklüziv şəkildə tanınmasına və icmanın (rezidentlərin) bütövlükdə və qruplar halında müxtəlif töhfələrinin tanınmasına əsaslanma bilər.

Əslində mədəniyyətlərarası vətəndaşlığın vacib komponenti şəhərə sahib olmaq hüququdur: vətəndaşların şəhər məkanını "kollektiv həyat qurmaq üçün görüş nöqtəsinə" çevirmə bacarığı³⁹ və bunu etmək üçün ərazidə yaşayan hər kəsin ideyalarını, səriştələrini və bacarıqlarını köklərindən və vəziyyətlərindən asılı olmadan istifadə etmək. Bu məqsədlə müxtəlifliyin rəsmi olaraq tanınması və şəhərin siyasi liderlərinin və rəhbərliyinin iştirak hüququ vacibdir.

Xüsusən dövlət siyasətləri xarici vətəndaşların mülki inkluziyası üçün səmərəli vasitələr təklif etmədiyi zaman şəhərlər innovasiyalar edə və uğurlu olduqları zaman hətta dövlət səviyyəsi də daxil olmaqla qanunvericilikdə dəyişikliklərə səbəb olan praktikaları test edə bilərlər. Yerli səviyyə xarici rezidentlərin siyasi debatda və müəyyən dərəcədə siyasi qərarların verilməsində iştirakına imkan verən iştirakçı demokratiya sahəsində yeni praktikaları artırıq test edir.

Məsələn, bəzi şəhərlər hətta sənədsiz miqrantlara belə bəzən vətəndaşlığın özlərinə xas formasını vermə imkanını yaradıblar. "Şəhər vətəndaşlığı" faktiki olaraq birbaşa rezidensiyadan və ərazi ilə əlaqədən qaynaqlanır.

Mədəniyyətlərarası və inklüziv şəhərlərin təcili ehtiyaclarda innovasiyalar etmək və onlara cavab vermək üçün maneə sərbəstlikləri var və bunu xüsusən də səhiyyə sistemi daxil olmaqla bələdiyyənin ictimai xidmətlərinə universal çıxışı təmin etməklə və ictimai qərarvericilər ilə mədəni və ya siyasi yaxınlığa görə deyil əhalinin müxtəlif ehtiyaclarına əsasən verilən digər xidmətlərə çıxışı təşviq etməklə həyata keçirir.

Nəzərə alınmalı suallar

- ▶ Xarici vətəndaşlar yerli seçkilərdə səs verə və namizədliklərini irəli sürə bilər?
- ▶ Bələdiyyə Şurasıdakı seçilmiş üzvlərdən hər hansı xaricdə doğulub və ya ikili vətəndaşlığa malikdir?

- ▶ Şəhərinizdə miqrant/azlıq köklərə sahib insanların öz narahatlıqlarını dilə gətirə biləcəkləri və Bələdiyyə Şurasına müxtəliflik və inteqrasiya və həmçinin digər məsələlərdə məsləhət verə biləcəkləri müstəqil məşvərətçi qurum mövcuddur?
- ▶ Əgər bu cür qurum mövcuddursa üzvlük sadəcə etnik meyara yoxsa insanların ekspertizasına, şəbəkəsinə və mədəniyyətlərarası qarşılıqlı əlaqələrə cəlb edilmək istəyinə əsaslanır?
- ▶ Şəhəriniz miqrant/azlıq köklərə sahib insanların siyasi həyatda iştirak etməsi və ictimai qurumlara nəzarət edən məcburi şuralarda təmsil edilməsini həvəsləndirmək üçün təşəbbüslər görür?
- ▶ Şəhəriniz rəsmi siyasət və icma dairələrindən kənarında ortaya çıxan mədəniyyətlərarası liderləri bəsləyir?
- ▶ Şəhəriniz mədəni kökündən və ya vəziyyətindən asılı olmayaraq hər kəsin öz fikirlərini ifadə etməsi üçün iş görür?
- ▶ Şəhəriniz iştirakçı demokratiya mexanizmini təşviq edir?
- ▶ Edirsə müxtəlif mühitlərdən gələn şəxsləri cəlb etmək üçün cəhd göstərilir? Sözü gedən müxtəlif töhfələr vurğulanıb və prosesi daxil edilib?
- ▶ Şəhəriniz tanınma və hüquqlar üçün və həmçinin şəhərin nəzarət etdiyi xidmətlərə çıxış üçün rezident statusunu istifadə edərək şəhər vətəndaşlığının mexanizmi düşünüb?
- ▶ Şəhəriniz dövlət xidmətlərindəki boşluqları doldurmaq üçün imkanlar axtarır?

Rezident kartlarını ilk dəfə 2007-ci ildə **Nyu Heven**, Konnektikut (ABŞ) Elm Şəhər Rezident Kartı ilə tətbiq etmişdir. Şəhər qısa müddət ərzində kütləvi əhali artımının şahid olmuş və şəhər merinin rezident kartı tətbiq etməsində birinci motivasiyası əhalinin yeni demografik xarakteri haqqında daha ətraflı məlumat almaq idi. "Rezident" termini sadəcə qeyri-vətəndaşlar üçün nəzərdə tutulmuş "şəxsiyyət vəsiqəsi" ilə bağlı olan damğalanmanın qarşısını almaq üçün qəsdən istifadə edilmişdir. Əvvəlcə bu kart küçə köşkləri kimi şirkətlər tərəfindən ticari mənfəət kimi görüldüyü üçün təşviq edilirdi. Hazırda o, məktəb identifikasiyası üçün əsas karta çevrilib lakin digər başqa məqsədlər üçün də istifadə edilə bilər. Kartlarhəbsdən çıxan şəxslər, avtomobil parkları və avtomobil satış mərkəzləri tərəfindən istifadə edilə bilər. İndiyə qədər 131 000 sakini olan şəhərdə 14 000 kart hazırlanmışdır.

2011-ci ildən bəri **Nyu York şəhərinin** (ABŞ) İştirakçı Bütçəsi icma üzvlərinə ildə ən azı 1 000 000 ABŞ dolları məbləğində ictimai fondun xərclənməsi ilə bağlı birbaşa qərar vermələrinə imkan yaradır.

İctimaiyyət məktəblərin, parkların, kitabxanaların, sosial mənzillərin və digər 7 icma məkanının təkmilləşdirilməsi kimi layihələr təklif edə və onlar üçün səs verə bilər. Bu müddət ərzində xaricdə doğulmuş rezidentlərin sayı mütəmadi olaraq artmış və 2017-ci ildə iştirakçı büdcəyə səs verənlərin 28%-ni təşkil etmişdir. Sənədləri qaydasında olmayanların sayı haqqında real məlumat olmasa da, Şəhər Şurası bu qrupu təşviq etməkdə qərarlıdır çünki bu, inam və aidlik hissənin inkişafında müsbət yol hesab edilir.

Ballarat şəhəri (Avstraliya) 2009-cu ildə Çoxmədəniyyətli Səfirlər Proqramı (ÇSP) təşəbbüsünü irəli sürmüşdür. Proqram miqrant icma daxilində liderliyi yaratmaq və beləcə azlıqların şəhərin siyasi həyatında iştirakını təşviq etmək üçün hazırlanmışdır.

Səfirlər Aborigin və ya Torres boğazı adasından gələnlərdir və onlar Ballarat şəhərində ən azı altı ay yaşamalı, Avstraliya vətəndaşı olmalıdırlar. Səfirlər seçildikləri zaman iki illik müddətə təyin edilir və bu iki il ərzində mülki öhdəlik, siyasi iştirak fəaliyyətlərini göstərir. Vəzifələrinin bir hissəsi kimi Səfirlər çoxmədəniyyətli icmanı məktəblərdə, icma qruplarında, xidmət klublarında, sənaye qruplarında və şirkətlərdə təmsil edəcək.

Məqsədlər aşağıdakılardır:

- ▶ İcma ilə bəli həssaslığı artırmaq və Ballaratda mövcud olan dil baxımdan fərqli olan icmaların inkluziyasını yaxşılaşdırmaq.
- ▶ mədəni və dil baxımdan fərqli olan icmalarda liderliyi dəstəkləmək və miqrantların və yerli insanların Ballarat icması önündəki öhdəliyini və töhfəsini tanımaq.
- ▶ Mədəni müxtəlifliyin üstünlüklərini öyrənmə, mübadilə və bayram vasitəsilə müdafiə və təşviq etmək.
- ▶ Mədəni Müxtəliflik Strategiyasını tətbiq etmək üçün Ballarat şəhəri ilə əməkdaşlıq etmək.
- ▶ Çoxmədəniyyətli Səfirlər Proqramını (ÇSP) daha geniş icma daxilində öyrənmə və mübadilə platforması kimi təşviq etmək.

Çoxmədəniyyətli Səfirlər özlərinin mövcud icmalarının müdafiəçiləridir və iş yerlərində, sosial, dini və asudə vaxt qruplarında və həmçinin məktəblərdə və icma qruplarında vətəndaşların iştirakına çalışacaqlar. Məsələn, səfirlər valideynlərin məktəb həyatına cəlb edilməsinə çalışır və özü valideyn olanlar ölkələri haqqında şagirdlər və müəllimlər üçün təqdimatlar təşkil edirlər. Digər təşəbbüs radio proqramlarının öhdəliyinin təşviq edilməsidir: Səfirlər faktiki olaraq öz dilərində hər həftə radio proqramı aparırlar.

Etnik, dini, dil, sosial və iqtisadi cəhətdən parçalanmaları önəmək üçün mədəniyyətlərəsi inkluziyanın şəhər sakinlərinin eyni dəyərləri, şəhərə birgə bağlılıq hissənin, yerli kimliyi qəbul etmənin və bunları gündəlik fəaliyyətdə reallaşdırmaq istəyinin geniş şəkildə bölüşməsinə ehtiyacı var. **Mədəniyyətlərəsi vətəndaşlıq testinin** məqsədi vətəndaşların insan hüquqları ilə bağlı biliyini və həssaslığını, onların mədəniyyətlərəsi sərişələrini, müxtəlifliyi üstünlük kimi görmələrini və həmçinin onların mədəniyyətlərəsi şəkildə fəaliyyət göstərmə istəyini dəyərləndirməkdir. Test həm də təhsil və siyasi vasitə kimi nəzərdə tutulmuşdur. (Şəhər) vətəndaşlığını plüralist və inklüziv şəkildə müəyyən etmə ehtiyacı ilə bağlı vətəndaşlar, peşəkarlar və siyasətçilər arasında həssaslığı artırmaq.

VASİTƏLƏR QUTUSU

Mədəniyyətlərəsi vətəndaşlıq testi

Yerli səviyyədə sistemik ayrı-seçkiliyin müəyyən edilməsi və qarşısının alınması: [Siyasət qeydi](#) və [Siyasət araşdırması](#)

Mədəniyyətlərəsi şəhər üçün iştirak və müzakirə demokratiyası strategiyaları

Şəhər vətəndaşlığı baza sənədi

Mədəniyyətlərəsi şəhərdə insan hüquqları, tematikseminar

Mədəniyyətlərəsi şəhərdə miqrantların təmsil və iştirak qurumları: əsas düşüncələr və prinsiplər

V. Tətbiqin monitorinqi və irəliləmənin ölçülməsi

Mədəniyyətlərəsi inteqrasiya siyasətləri və proqramlarının irəliləməsinin və təsirinin dəyərləndirilməsi Mədəniyyətlərəsi Şəhərlər Proqramının (MŞP) əsas məsələsi və daimi inkişafda olan düşüncədir. Həm MŞP vasitələrinin həm də yerli mədəniyyətlərəsi strategiyaların monitorinqi və dəyərləndirilməsi mədəniyyətlərəsi baxışa nail olmaq, sübutlara əsaslanan strategiyalar və təşəbbüslər hazırlamaq və sakinlər və dövlət qurumları arasında inamı qorumaq üçün çox vacibdir.

Bundan əlavə interkulturalizm bu fikrə əsaslanır: yeni gələnlərlə köhnə sakinlər arasındakı təhsil səviyyəsi, məşğulluq, sağlamlıq, ev və s sahələrdə boşluğu doldurmaq vacib olduğu qədər aid olma hissi, mədəni fərqlərə görə dəyərləndirmə hissi, icma vəhdəti, müxtəlifliyə qarşı rəftarlar, hiss edilən ayrı-seçkililiyin səviyyələri kimi cəmiyyətdə yaşamaq ilə əlaqəli olan simvolik, emosional və psixoloji aspektləri də inteqrasiyanın həddindən artıq mühim tərəfləridir. Buna görə də müctəliflik və rifahla bağlı rəftarlar və onların hiss edilməsinin monitorinq və dəyərləndirilməsinə diqqət ayrılmalıdır.

Müxtəlifliyin dəyişən təbiəti və yerli kontekst nəzərə alındığında mədəniyyətlərəsi praktikaların monitorinqi və dəyərləndirilməsi şəhərlər və MŞP icması üçün mürəkkəb vəzifədir. Şəhərlər əldə olan məlumat azlığı (bölünmüş, kəmiyyət və keyfiyyət məlumatları da daxil olmaqla), büdcənin olmaması və ya büdcənin azalması və (aidiyyəti göstəricilərin müəyyən edilməsi və ya səbəbin təyin edilməsi kimi) bəzi metodoloji məsələlər kimi bəzi çağırışların öhdəsindən gəlməlidir.

1. Məlumatların toplanması

İdeal mədəniyyətlərəsi şəhərin bu kitabçada təqdim edilən bütün sahələrdə və başqa yerlərdə yerli kontekstə uyğun olaraq kəmiyyət və keyfiyyət məlumatlarını və sübutları toplamaq üçün sistemləri və mexanizmləri mövcuddur. Bu şəkildə şəhər mövcud çatışmazlıqların və imkanların daha yaxşı başa düşülməsini inkişaf etdirir. Mövcud monitorinq və dəyərləndirmə sistemlərinin əvəz edilməsinə ehtiyac olmadığı yerlərdə mədəniyyətlərəsi şəhər onların mədəniyyətlərəsi gözlüyü tətbiq etmək üçün necə uyğunlaşdırılması haqqında düşünməlidir.

Bu, vəziyyəti dəyərləndirmək, məsələləri, boşluqları və dəyişikliyin aparıcı faktorlarını müəyyən etmək üçün məlumatın toplanması yoluna və növünə təsir edəcək. Bu, həmüəyyən edilmiş göstəricilərin növlərinə və onların toplanmasına da təsir göstərəcək.

Toplanan sübutların reallığı xüsusən də daha problemlilik qrupların və şəraiti çox vaxt dövlət qurumlarının və xidmətlərin gözdən yayınanların (sənədsiz insanlar kimi) reallığını əks etdirdiyinə əmin olmaq üçün mədəniyyətlərəsi kontekstdə məlumatın toplanması innovativ yanaşmaları və şəhərin müxtəlifliyini əks etdirən fərqli iştirakçıların cəlb edilməsini tələb edir.

Bu kitabdakı praktiki misallar şəhər tərəfindən əhalisi ilə bağlı dərin məlumatları toplamaq üçün istifadə edilən fərqli vasitələri təqdim edir: universitetlərlə, tədqiqat institutları ilə əməkdaşlıq, monitorinq və dəyərləndirmə qurumlarının yaradılması, anketlər, azlıq və yerli şuralar, və s. Bundan əlavə, dayanıqlı şəkildə vətəndaş və siyasi iştirakı təşviq etmək məqsədi güdən hər hansı bir

struktur (Dublindəki İctimai İştirak Şəbəkələri, Svansə Səsləri Onlayn Paneli və ya Oklendəki Azlıq qurumu) şəhərə yerli qaynaqları və biliyi istifadə etməyə, vacib məlumatı toplamağa və eyni zamanda inam və iştirakı təşviq etməyə imkan verir.

Monreal Mədəniyyətlərərası Şurası (MMŞ) Şəhər Şurasına və İcra Komitəsinə mədəni icmalarla bağlı bütün məsələlər və mədəniyyətlərərası əlaqələr və siyasətlərlə bağlı hər hansı başqa məsələ ilə bağlı məsləhətlər və rəylər verir. Kvebeğin Milli Assambleyasının Aktı ilə əsas qoyulmuş Monreal Mədəniyyətlərərası Şurası 2003-cü ildə yaradılıb və hal-hazırda Monrealın mədəni müxtəlifliyini təmsil edən bir prezident və iki vitse-prezidentin də daxil olduğu müxtəlif peşələrdən gələn on beş könüllü üzvdən ibarətdir.

Son illərdə Monreal Mədəniyyətlərərası Şurası bir çox layihədə fəal iştirak etmiş və onların həyata keçməsinə töhfə vermişdir.

Monreal Mədəniyyətlərərası Şurası mədəniyyətlərərası əlaqələrlə bağlı istənilən şəxsin və ya icma qrupunun fikrini istəyir, xahişlərini və təkliflərini qəbul edir və dinləyir.

Mandatına uyğun olaraq o, vəzifələrinin yerinə yetirilməsi üçün vacib hesab etdiyi tədqiqatları və araşdırmaları aparır və ya aparılmalarını təşkil edir.

2019-cu ilin aprelinə Monreal Mədəniyyətlərərası Şurası « *Montréal, cité interculturelle. Stratégie intégrée en six étapes et conditions de réussite pour une politique interculturelle* » (Monreal, mədəniyyətlərərası şəhər. Mədəniyyətlərərası siyasət üçün uğurun altı mərhələsi və şərti üzrə inteqrasiya edilmiş strategiya) adlı layihə ilə bağlı fikrini ictimai şəkildə təqdim etmişdir. *Yəni şəhər yaxınlarda Mədəniyyətlərərası strategiya qəbul etmişdir.* Monreal Mədəniyyətlərərası Şurasının rəyi mədəniyyətlərərası perspektivin və Monrealın kontekstinə uyğunlaşdırılmış və Mədəniyyətlərərası Şəhərlər Proqramının (MŞP) üç əsas prinsipinə əsaslanan innovativ yolla formalaşdırılmasını təklif edir: 1) müxtəlifliyin tanınması, 2) hər kəsin bərabərliyi və hüquqları və 3) məhsuldar qarşılıqlı əlaqələr. Bu mədəniyyətlərərası perspektivin tətbiqini təmin etmək məqsədilə Monreal Mədəniyyətlərərası Şurasının rəyinə Monreal Şəhərinin normativ mətnlər vasitəsilə izlədiyi inkluziya məqsədi və Monreal əhəlisinin sistemli baryerlərlə üzləşən bəzi seqmentlərinin yaşadığı marginallaşdırma reallığı arasındakı fərqi azaltmaq üçün altı tövsiyə daxildir. Məsləhətçi rolu vasitəsilə Monreal Mədəniyyətlərərası Şurası Monreal Şəhərinin mövqeyini və uğurlarını inklüziv şəhər olaraq gücləndirir.

OBI Ten immiqrasiya müşahidə mərkəzi Tenerif (İspaniya) Bələdiyyə Şurasının və La Laguna Universitetinin 2001-ci ildə Tenerif adasında miqrasiya barədə elmi tədqiqatı təşviq etmək məqsədilə ortaya çıxmış birgə təşəbbüsdür. O, nəzəriyyə və praktika arasındakı əlaqəyə əsaslanaraq müxtəliflik siyasətlərinin planlanmasına və idarə edilməsinə nəzəri biliyin tətbiq edilməsinə prioritet verir.

Yaradıldığı vaxtdan bəri OBI Ten immiqrasiya müşahidə mərkəzi dövlət qurumlarına dövlət siyasətlərini və resurslarını idarə etmək üçün dəyərli məlumatlar vermişdir. 2001-ci ildən bəri hər il o, miqrasiya axınlarının, müxtəlifliyin və interkulturallığın idarə edilməsi ilə bağlı anlaşmanı dərinləşdirmək üçün texniki seminarlar təşkil edir. İllərdən bəri OBI Ten immiqrasiya müşahidə mərkəzi *Cabildo*-nun (Bələdiyyə şurası) mədəniyyətlərərası strategiyasını planlamaq və həyata keçirmək üçün əsas vasitəyə çevrilmişdir. İlk illərdə Tenerifdə miqrasiya ilə bağlı böhranın idarə edilməsi mövcud idi, lakin 2009-cu ildən başlayaraq onlar adada iştirak və interkulturalizmə əsaslanan uzunmüddətli strategiyaya ehtiyac olduğunu qəbul etdilər. Bu da Şəhər Şurasının mədəniyyətlərərası strategiyası olan "Birlikdə eyni istiqamətdə" layihəsinin yaradılması ilə nəticələndi.

Kaskais (Portuqaliya) bələdiyyəsi vətəndaşlarına rezidentlərin rifahını mütəmadi olaraq yoxlayan təşkilat olan **Diagnóstico Social** (Sosial diaqnoz) təklif edir. Onun məqsədi daha çox iştirakçı və güclü bələdiyyəni təşviq edərək vətəndaşlığın yaxşı praktikalarını stimullaşdırıb vətəndaşları və təşkilatları Kaskaisdəki yaşayış şərtləri ilə bağlı ictimai müzakirələrə cəlb etməkdir. Sosial diaqnoz Avropa Şurasının *Spiral* (Hər kəs üçün Cəmiyyət İnkişafı Göstəriciləri və Məsuliyyətləri) adlanan metodologiyası ilə birləşdirilmişdir

Sosial diaqnoz milliyətlərdən və etnik köklərdən asılı olmayaraq daha çox sayda sakinə göndərilib. Layihədə orta məktəb şagirdləri, gənclik assosiyasiya hərəkətlərinin izləyiciləri olan gənclər, 65-dən çox universitet müəllimi, zehni/bədən əlilliyi olan insanlar və immiqrantlar iştirak etmişdir.

Layihə iki mərhələdə irəliləyir. İlk öncə vətəndaşlar sağlamlıq, mənzil, mədəniyyət və asudə vaxt, gəlir, məşğulluq, təhsil və s kimi mövzularla bağlı suallara cavab verir. Sonra təşkilat onlara Kaskaisdə rifahla bağlı nə düşünürlər deyər sual verir. Məsələn: "Sizin üçün rifah nə deməkdir?" və ya "Özünüzdən və hər kəsin rifahını təmin etmək üçün nə edərdiniz?".

Diagnóstico Social (Sosial diaqnoz) yoxsulluqla və cəmiyyətdən uzaqlaşdırılma ilə mübarizə apararaq və sosial problemlərlə bağlı həssaslığı artıraraq sosial inkişafı fəal şəkildə təşviq edən "Rede Social" və ya "Sosial Şəbəkə"nin bir hissəsidir.

2. Göstəriciləri müəyyənləşdirmək

Baza göstəricilərinin istifadəsi yerli siyasətçilərə öz yerli mədəniyyətlərarası siyasətlərini daha yaxşı həyata keçirmək məqsədilə hədəflərin qoyulmasına və yoxlanılmasına imkan vermək üçün vacibdir. Şəhərlərin özlərinin mədəniyyətlərarası monitorinqini və dəyərləndirmə sistemlərini inkişaf etdirərək istifadə edə bildikləri bir sıra göstəriciləri var. Onlar Kaskais haqqında yuxarıda göstərilən misalda olduğu kimi digər şəhərlər və ya təşkilatlar tərəfindən hazırlanmış göstəriciləri ya istifadə edə ya da birləşdirə bilər ya da öz göstəricilərini yerli icmalarla birlikdə hazırlaya bilərlər.

Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Proqramı (MŞP) əlavə vasitə olaraq hər bir şəhərin uğurlarının səviyyəsini və inkişafı vizual olaraq göstərə və digər şəhərlərlə müqayisə edə bilən INDEX-i hazırlayıb. INDEX nə elmi vasitə nə də ölçü vasitəsi kimi düşünülməsə belə şəhərin mədəniyyətlərarası inteqrasiya ilə bağlı mövqeyi barədə, gələcəkdə harada cəhdlərin edilməli olması və digər hansı şəhərlərin bu xüsusi sahələrdə yaxşı praktika mənbəyi ola biləcəyi haqqında məlumatları müəyyən etməyi və bildirməyi asanlaşdıran bir sıra güclü göstəricilərə sahibdir. INDEX sorğusuna şəhərlərin verdiyi cavablara əsaslanaraq INDEX hesabatı hazırlanır və ilham mənbəyi və yaxşı praktikalar olaraq haraya baxılmalı olduğunu söyləyən bir sıra tövsiyələr və təkliflərlə müşayiət edilir.

Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Proqramının (MŞP) INDEX-i iştirakı, qarşılıqlı əlaqəni, fürsətlər bərabərliyini və interkulturalizm və müxtəlifliyin üstünlüyü prinsiplərinin inteqrasiyasını təşviq etmək üçün şəhərlərin etdiyi cəhdləri monitorinq edir. O, siyasətin nəticələrini ölçür və bu siyasətlərin səmərəliliyini qiymətləndirir.

Lakin yaxın zamanlarda Mıqrasiya Siyasət Qrupu tərəfindən aparılmış [araşdırma](#) yerli mədəniyyətlərarası siyasətləri ölçmək üçün INDEX-in güvənli olduğunu təsdiqləyib. Birincisi, o, yerli mədəniyyətlərarası siyasətlər və sakinlərin yerli rifahı arasında müsbət əlaqə göstərib. Məsələn, MŞP-nin yeni əsas indeksi üzrə 100% bal toplayan şəhərin sakinlərinin təxminən 80%-i immiqrantların olmasının şəhər üçün yaxşı olduğunu qəbul edir və 70%-i dövlət idarəçiliyinə güvənilə biləcəyini qeyd edir. MŞP-nin əsas indeksi ilə ölçüldüyü kimi yerli mədəniyyətlərarası siyasətlər arasında da əlaqələr, iqtisadi fəaliyyət və orta gəlir səviyyələri kimi rifahın çox az sayda yerli obyektiv ölçüləri də ortaya çıxır. Daha güclü mədəniyyətlərarası siyasətləri olan şəhərlərin əhalisi xaricilərin şəhər üçün yaxşı olmalarını, xidmətlərin güvənli və səmərəli olmalarını, şəhərin iş tapmaq üçün təhlükəsiz və yaxşı yer olmasını daha çox düşünə bilər. Bu araşdırma mədəniyyətlərarası siyasətlərin şəhər əhalisi üzərindəki təsirini qiymətləndirir.

Şəhərlər qlobal mədəniyyətlərarası siyasətlərinin nəticələrini və təsirini ölçməyə təşviq edirlər. Bu sadəcə demografik məlumatları toplamaqla və monitorinq etməklə, xidmətlərə çıxışı təmin etməklə, yeni gələnlər və köhnə sakinlər arasında təhsil səviyyələri, məşğulluq və s sahələrdə fərqi azaltmaqla olmamalıdır. Sakinlərin təəssüratları və davranışları da bu məqsədlə vacib və məntiqi göstəricilərdir.

Bu sahədəki yaxşı praktika buradan [Xarici mənşəli əhaliyə dair qavrayışlar və rəftarlar barometri](#) Bask İmmiqrasiya Müşahidə Mərkəzi nəzdində Barometrin aşağıdakıların daxil olduğu on sahə ilə bağlı anketlərindən gəlir: həcm haqqında təəssürat da daxil olmaqla immiqrantların olması ilə bağlı təəssürat, Bask cəmiyyətinin hiss edilən təsirləri, hüquqlara və xidmətlərə çıxış, birgə yaşayış modelləri və əlaqə məkanları, mədəni modellərin qorunması, simpatiya dərəcəsi, stereotiplər.

VASİTƏLƏR QUTUSU

[Mədəniyyətlərarası şəhərlər INDEX sorğusu](#)

[INDEX necə doldurulmalıdır ? Metodoloji məlumat kitabçası](#)

[Mədəniyyətlərarası şəhərlər INDEX interaktiv xəritələr](#)

[INDEX necə doldurulmalıdır ? Video dəstək](#)

3. Proqresi monitorinq etmək

Sosial siyasətin araşdırılması üzrə Vaşinqton Mərkəzinin hazırladığı İcmaya əsaslanan nəticələrin məsuliyyəti yanaşması Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Proqramı (MŞP) strategiyasının hazırlanmasını strukturlaşdırmaq və nəticələri monitorinq etmək üçün faydalı vasitədir.

İcmaya əsaslanan nəticələrin məsuliyyəti yanaşması nədir?

Nəticələrə əsaslanan məsuliyyət prinsipləri o deməkdir ki, dövlət agentlikləri öz performanslarını icmadakı yaxşı əlaqələr kimi sosial məsələni həll etmək üçün etdikləri cəhdlərə əsaslanaraq deyil bütün icma tərəfdaşlarının iştirakı ilə razılaşdırılmış yerlərdəki nəticələrə əsaslanaraq ölçülər. İcma konsultasiya prosesi vasitəsilə hədəflər qoyulur və uğur göstəriciləri müəyyən edilir, nəticələr davamlı şəkildə monitorinq edilir (bir sıra göstəricilər vasitəsilə orta və uzun müddətli) və qısa müddətdə "ləvhə" adlanan daha az sayda performans göstəriciləri ilə müəyyən edilir. Problemlərin həlləri kollektiv şəkildə təsvir edilir və həm agentliklərin həm də ailələrin və daha geniş icmanın iştirakını təmin edir (təsisatların və vətəndaşların birgə yatırımı). İcmaya əsaslanan nəticələrin məsuliyyəti yanaşması menecment vasitəsi deyil. O, insanları və dövlət agentliklərini birgə məqsəd üçün səfərbər edən vasitədir.

İcmaya əsaslanan nəticələrin məsuliyyəti yanaşması prosesinə aşağıdakı addımlar daxildir

- ▶ Mədəniyyətlərarası İşçi Qrupu MŞP strategiyasının hazırlanması üzrə daimi qurum olan Mədəniyyətlərarası Çempionlar Forumu ilə əməkdaşlıq edərək də İcmaya əsaslanan nəticələrin məsuliyyəti yanaşması prosedurlarını həyata keçirir. İlk addım onlara İcmaya əsaslanan nəticələrin məsuliyyəti yanaşması haqqında məlumat/təlim vermək və onları bunların faydalı olmasına inandırmaqdır.
- ▶ Nəticələrin seçimi: mədəniyyətlərarası xəritənin çıxarılmasının nəticələrinə əsaslanaraq və şirkətlərlə və vətəndaşlarla geniş konsultasiyalar apararaq müxtəlifliyin idarə edilməsi hədəflərini müəyyən etmək (və ya inklüziv iştirakçı proses vasitəsilə edilibsə şəhər şurasının müəyyən etdiyi hədəfləri yenidən müəyyənləşdirmək), bu hədəflərə çatmaq üçün prioritetləri və maneələri müəyyən etmək. Proses tərəfindən müəyyən edilmiş hədəflər ilk vaxtlarda müxtəlifliklə bağlı olmaya bilər amma məsələni müzakirə edərkən insanlar mədəni təcridin və ya önyarğının bu hədəflərə çatmaq üçün əngəl olduğunu başa düşə və bu problemləri həll etməyə qərar verə bilər.
- ▶ Hədəflərə çatmanı ölçmək üçün göstəriciləri hazırlamaq: göstəricilər ölçülə bilər olmalıdır amma ölçülər sərbəst olmalıdır. Məsələn, bəzi ictimai məkanlarda təhlükəsizlik işçiləri müxtəlif mədəni köklərə malik insanlar arasındakı münafiqliyin azalmasını hiss etmə şəklində. Burada həddindən artıq məqsədlər və göstəricilər olmamalıdır. Güclü, qonaqpərvər və müxtəlifliyin olduğu şəhərlər müəyyən etdiyimiz əsas məqsədlərdir. Bir çox halda proqramın uğuru 2-3 il müddətində davam edəcək.

Göstəricilərin növləri

- ▶ *Əyrini döndərmə* - baza xəttindən etibarən müəyyən zaman intervalında məqsədlərə doğru irəliləyişi göstərmək.
- ▶ *Performans göstəriciləri* vəzifələri necə yaxşı yerinə yetirdiyinizi göstərir və əyrini döndərməkdə sizə kömək edəcək (irəliləyiş əldə etmək üçün dövlət agentlikləri hansı işləri görür).
- ▶ *Nailiyyətlər*: yuxarıda qeyd edilməyən müsbət fəaliyyətlər. Məsələn, biz icma mərkəzi açdıq.

- ▶ *Hekayələr*: böyük həcm əldə edə bilməyəniz də ən azından fərdlərin necə yaxşı olduqlarını göstərən statistikaların arxasındakı hekayələri danışın.

VASİTƏLƏR QUTUSU

Vətəndaşlarla mədəniyyətlərarası şəhərlər inşa etmə: İcmaya əsaslanan nəticələr. Məsuliyyət yanaşması

Təkliflər

- ▶ Monitoring prosesini dəstəkləmək üçün göstəricilərə əsaslanan məlumat mənbələrinin müəyyən edilməsi və məlumat toplanmasının həyata keçirilməsi. Məlumatların kəmiyyət və keyfiyyət baxımından doğru olmasının təmin edilməsi.
- ▶ Müvafiq göstəricilərin hazırlanması. Göstərici nəticənin əldə edilməsinin kəmiyyətini müəyyən etməyə yardım edən ölçüdür. Yaxşı göstərici məntiqli və inandırıcı (kommunikasiya gücü) olmalı, nəticə və məlumat gücü (nəticəni ölçmək üçün məntiqli məlumat) ilə bağlı vacib bir şey söyləməli (məs. marginal olmamalıdır). Biliklərin nə dərəcədə uyğun göstəricilər olduğu barədə müzakirə aparılması çox vacibdir. Məsələn, "müxtəlifliyə dostca yanaşan icma olmaq sizin üçün nə anlama gəlir"?
- ▶ Müvafiq göstəriciləri müəyyənləşdirmək və yenidən nəzərdən keçirmək üçün müxtəlif iştirakçıların cəlb edilməsi.
- ▶ İrəliləyişinizi daha sonra ölçmək üçün başlanğıc nöqtəsi kimi istifadə edəcəyiniz baza məlumatlarını hazırlamaq. Bu məlumat icmaları daha da yaxınlaşdırmaq üçün cəhdlər edən lakin çox vaxt cəhdlərini şəhər səviyyəsindəki göstəricilərdə əks etdiyini görməyən gənclər və sosial işçilər kimi insanların cəhdlərini müəyyən şəkildə göstərə bilməlidir.
- ▶ Strategiyalar seçmək: nəticələrin əldə ediləcəyi fəaliyyətləri müəyyən edilməsi.
- ▶ Fərqli qurumlar və təşkilatlarla maliyyə strategiyalarının və tərəfdaşlıqların müəyyən edilməsi.
- ▶ Məsuliyyət sistemi qurmaq (tərəfdaşlarla kommunikasiya proseduru hazırlama, hesabat vermə, strategiya və sistem dəyişikliklər etmə, və s.). Bunların uğuru və çatışmazlığı haqqında icma görüşlərində, məlumat bülletenlərində və s. yollarla məlumat verilməlidir.

Əlavələr

Avropa Şurasının normativ mətnləri

Mədəniyyətlərəarası Dialoqa dair Ağ Kitab. Ləyaqətlə Bərabər hüquqlu Birgə Yaşama (2008 – başlangıç sənədi)

Mədəni cəhətdən müxtəlif cəmiyyətlərdə insan hüquqlarının qorunması və təşviqinə dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə təlimatları (2016)

Mədəniyyətlərəarası inteqrasiyaya dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec (2015) 1 sayılı Təvsiyəsi

Təhsil

Miqrantların uşaqlarının və immiqrasiya əsilli uşaqların inteqrasiyasının gücləndirilməsinə dair Nazirlər Komitəsinin CM/Rec (2008) 4 sayılı Təvsiyəsi

Mədəniyyətlərəarası təhsildə dini və qeyri-dini inancların aspektinə dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec (2008) 12 sayılı Təvsiyəsi

Miqrant tələbələrin qəbulu, hüquqları və öhdəlikləri və gəldikləri ölkələrlə əməkdaşlığa dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə Rec (2006) 9 sayılı Təvsiyəsi

Miqrantların uşaqlarının və immiqrasiya əsilli uşaqların inteqrasiyasının gücləndirilməsinə dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec (2008) 4 sayılı Təvsiyəsi

Qarşılıqlı əlaqə və iştirak

Miqrantlar və onları alan cəmiyyətlər arasındakı qarşılıqlı əlaqəyə dair Nazirlər Komitəsinin CM/Rec (2011) 1 sayılı Təvsiyəsi

Vətəndaşların yerli ictimai həyatda iştirakına dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec (2018) 4 sayılı Təvsiyəsi

Siyasi qərarların verilməsində vətəndaşların iştirakı üçün təlimatlar (2017)

İcma əlaqələrinə dair Nazirlər Komitəsinin CM/Rec (92) 12 sayılı Təvsiyəsi

Beynəlxalq baxış

Birgə inkişaf və gəldikləri ölkələrin inkişafı üçün işləyən miqrantlara dair Nazirlər Komitəsinin CM/Rec (2007) 10 sayılı Təvsiyəsi

Miqrantların gəldikləri ölkələrlə mədəni bağlarının saxlanılması və asudə vaxt infrastrukturuna dair Nazirlər Komitəsinin CM/Rec (84)7 sayılı Təvsiyəsi

Əmək bazarı

Miqrantların bacarıqlarının təsdiqlənməsinə dair Nazirlər Komitəsinin CM/Rec (2011) 2 sayılı Təvsiyəsi

Təvsiyə 1970 (2011) - Miqrant qadınların əmək bazarında mühafizəsi

Miqrantların və immiqrasiya əsilli şəxslərin əmək bazarına çıxışını yaxşılaşdırmağa dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec (2008) 10 sayılı Təvsiyəsi

Miqrantların uşaqlarının və immiqrasiya əsilli uşaqların inteqrasiyasının gücləndirilməsinə dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec (2008) 4 sayılı Təvsiyəsi

Vətəndaş olmayan şəxslərin dövlət sektorunda əmək bazarına çıxışına dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə Rec (2004) 2 sayılı Təvsiyəsi

Dil

Təhsildə bərabərlik, keyfiyyət və uğur üçün təhsil dil(lər)ində bacarıqların əhəmiyyətinə dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec (2014) 5 sayılı Təvsiyəsi

Mediasiya və münaqişənin həlli

Yerli səviyyədə inanclararası və mədəniyyətlərəarası gərginliklərin öhdəsindən gəlinməyə dair 304 (2011) sayılı Təvsiyə

Media

Sosial vəhdətin və mədəniyyətlərəarası dialoqun təşviqində icma mediasının roluna dair Nazirlər Komitəsinin bəyanatı (Nazirlər Komitəsi tərəfindən 11 fevral 2009-cu ildə qəbul edilib)

Media plüralizmi və media məzmununun müxtəlifliyinə dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec (2007) 2 sayılı Təvsiyəsi

Media və dözümlülük mədəniyyətinin təşviqinə dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec (97) 21 sayılı Təvsiyəsi

İctimai xidmətlər

Çoxmədəniyyətli cəmiyyətdə səhiyyə xidmətlərinə dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec (2006) 18 sayılı Təvsiyəsi

Miqrantların gəldikləri ölkələrlə mədəni bağlarının saxlanılması və asudə vaxt infrastrukturuna dair R (84) 7 sayılı Tövsiyəsi

Yeni gələnlərin qarşılanması

Yetkinlik yaşına çatan gənc qaçqınların dəstəklənməsinə dair Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərə CM/Rec (2019) 4 sayılı Tövsiyəsi

Miqrantların aid olma hissini müsbət qarşılıqlı əlaqələr ilə yaratma: Siyasətçilər və peşəkarlar üçün məlumat kitabçası (CM (2010)172 sayılı sənədə 4-cü əlavə, əsas Tövsiyə 2.1)

Parlament Assambleyası

Tövsiyə 2155 (2019) - Miqrantların və qaçqınların yunan adalarındakı vəziyyəti: daha çox iş görülməlidir

Tövsiyə 2141 (2018) - Avropa Şurasının üzv dövlətlərində qaçqınların və miqrantların ailələrinin birləşməsi

Qətnamə 2176 (2017) - böyük təzyiq zamanı qaçqınların inteqrasiyası: yaxın təcrübədən və ən yaxşı praktikanın misallarından öyrənmə

Tövsiyə 2117 (2017) - Müşayiət edilməyən miqrant uşaqlar üçün onlara uyğunlaşdırılmış yaş müəyyən etmə

Tövsiyə 2080 (2015) - Demokratik cəmiyyətdə din azadlığı və birgə yaşama

Tövsiyə 2049 (2014) - Mədəniyyətlərarası cəmiyyətlərdə kimliklər və müxtəliflik

Tövsiyə 2034 (2014) - İnteqrasiya testləri: inteqrasiyaya yardım edir yoxsa onu əngəlləyir?

Tövsiyə 1987 (2011) - Din əsaslanan bütün ayrı-seçkilik növlərinə qarşı mübarizə

Tövsiyə 1975 (2011) - 21-ci əsr Avropasında birlikdə yaşama: Avropa Şurasının Böyük Şəxsiyyətlər Qrupunun hesabatının monitorinqi

Tövsiyə 1962 (2011) - Mədəniyyətlərarası dialoqun dini aspekti

Tövsiyə 1917 (2010) - Miqrantlar və qaçqınlar: Avropa Şurası üçün davamlı çağırış

Tövsiyə 1910 (2010) - Qlobal iqtisadi böhranın Avropada miqrasiyaya təsiri

Tövsiyə 1890 (2009) - Avropa diasporalarının cəlb edilməsi: hökumət və hökumətlərarası cavabların verilməsinə ehtiyac

Tövsiyə 1840 (2008) - Avropada demokratiyanın vəziyyəti. Miqrantların demokratik iştirakının yaxşılaşdırılması üçün tədbirlər

Tövsiyə 1839(2008) - Avropada demokratiyanın vəziyyəti. Avropa demokratiyalarının üzləşdiyi spesifik problemlər: müxtəliflik və miqrasiya

Yerli və Regional Hakimiyyətlər Konqresi

Miqrantlar və inteqrasiya - Yerli və Regional Hakimiyyətlər Konqresinin istinad mətnləri

Müxtəlifliyin mədəniyyətlərarası təhsil və kommunikasiya strategiyaları vasitəsilə təşviqinə dair Yerli və Regional Hakimiyyətlər Konqresinin 365 (2014) sayılı Tövsiyəsi

Yerli səviyyədə inanclararası və mədəniyyətlərarası gərginliklərin öhdəsindən gəlinməyə dair Yerli və Regional Hakimiyyətlər Konqresinin 304 (2011) sayılı Tövsiyəsi

Yerli hakimiyyətlərdə məşğulluq və xidmətin verilməsində bərabərlik və müxtəlifliyə dair Yerli və Regional Hakimiyyətlər Konqresinin 262 (2009) sayılı Tövsiyəsi

Mədəniyyətlərarası şəhərlərə dair Yerli və Regional Hakimiyyətlər Konqresinin 261 (2009) sayılı Tövsiyəsi

İmmiqrantların sosial hüquqlara səmərəli çıxışına dair Yerli və Regional Hakimiyyətlər Konqresinin 194 (2006) sayılı Tövsiyəsi

Yerli və Regional Hakimiyyətlər Konqresinin 153 (2004) sayılı Tövsiyəsi - "İmmiqrant əsilli şəxslərin Avropanın şəhərlərində və regionlarında inteqrasiyası və iştirakı üçün pakt"

İrqiçiliyə və Düzümsüzlüyə qarşı Avropa Komissiyası (ECRI)

Sənədləri olmayan miqrantların ayrı-seçkilikdən qorunmasına dair 16 sayılı Tövsiyə

ECRI-nin mümkün qurbanların nöqtəyi-nəzərindən ayrı-seçkilinin və irqçiliyin yaşanması və qavranılması haqqında milli anketlərə dair 4 sayılı Ümumi Siyasət Tövsiyəsi

ECRI-nin müsəlmanlara qarşı qeyri-tolerantlıqla və ayrı-seçkiliklə mübarizəyə dair 5 sayılı Ümumi Siyasət Tövsiyəsi

ECRI-nin təhsil sistemində və onun vasitəsilə irqçiliklə və irqçi ayrı-seçkiliklə mübarizəsinə dair 14 sayılı Ümumi Siyasət Tövsiyəsi

ECRI-nin polis sistemində irqçiliklə və irqçi ayrı-seçkiliklə mübarizəsinə dair 11 sayılı Ümumi Siyasət Tövsiyəsi

ECRI-nin 14 sayılı Ümumi Siyasət Tövsiyəsi - əmək bazarında irqçiliklə və irqçi ayrı-seçkiliklə mübarizə

Ətraflı ədəbiyyat

Breugel, Ilona van, Xandra Maan and Peter Scholten (2014). Conceptualizing mainstreaming in immigrant integration governance. A literature review. UPSTREAM project

Cantle, Ted (2012). Interculturalism: The new era of cohesion and diversity. Basingstoke: Palgrave.

- Chignell, B. (2018). Five reasons why diversity and inclusion at work matters. CIPHR
- Gimenez, Carlos. (2003). "Pluralismo, multiculturalismo e interculturalidad. Propuesta de clarificación y apuntes educativo", *Revista Educación y Futuro: Revista de Investigación Aplicada y Experiencias Educativas*, no 8 : 9-26, Editorial CES Don.
- Huddleston, Thomas, Judit Tánczos and Alexander Wolffhardt (2016), *Strategic developments on migration integration policies in Europe*, Compas Global Exchange on Migration and Diversity, Oxford: Oxford University.
- International Organisation for Migration (2015). *World Migration Report 2015: Migrants and Cities, New Partnerships to Manage Mobility*.
- Meer, Nasar, Tariq Modood, and Ricardo Zapata-Barrero (2016). *Multiculturalism and interculturalism: debating the dividing lines*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- McKinsey Global Institute (2016). *People on the move: global migration's impact and opportunity*.
- Migration Policy Group (2018). *How the Intercultural integration approach leads to a better quality of life in diverse cities*.
- OECD (2018). *Working together for local integration of migrants and refugees*.
- Page, Scott E. (2008). *The difference: How the power of diversity creates better groups, firms, schools, and societies*. Princeton: Princeton University Press.
- Vertovec, Steven (2014). *Super-diversity*. London: Routledge.
- Wagner, Andrea (2011). *Correlation analysis between the intercultural cities index and other data*. BAK Basel.
- White, Bob (2017), *Intercultural cities: policy and practice for a new era*. Palgrave 2018.
- Wilson, Robin (2018). *Meeting the challenge of cultural diversity in Europe. Moving beyond the crisis*. London: Edward Elgar.
- Wood, Phil, Charles Landry (2008). *The intercultural city: planning for diversity advantage*. London: Earthscan.
- World Economic Forum (2018). *Migration and its impact on cities*.

Müxtəliflik bugün cəmiyyətlərin vacib xüsusiyyətinə çevrilmişdir və əsasən şəhər mərkəzlərində gözə çarpır. Müxtəlif milli və etnik köklərə, dillərə və inanca sahib insanlar müharibədən sonrakı tərəqqiyə böyük töhfə versələr də mənsəyə, mədəniyyətə, dərinin rənginə bağlı bərabərsizliklər mövcud olmağa davam edir, plüralizm, kimlik və paylaşılan dəyərlərə dair qorxu çox vaxt siyasət tərəfindən alətə çevrilir. Mədəni cəhətdən fərqli cəmiyyətlərdə bərabərliyin və vəhdətin təşviqi ilə bağlı çağırış daha kəskin xarakter almışdır. Şəhərlər bu çağırışa cavab vermək istiqamətində cavabların düşünülməsi və yoxlanılması üçün ideal yerdir. Avropa Şurası və onun tərəfdaş şəhərləri inteqrasiyanın və inkluziyanın mədəniyyətlərarası yanaşmasını hazırlayıb və təsdiq edib. Bu, şəhərlərə yanaşmadan bəhrələnməyə, insan miqrasiyasına və mədəni müxtəlifliyə bağlı riskləri minimuma endirməyə imkan verir. On ildən artıq bir müddətdə sübut olunmuşdur ki, resurs hesab edildiyi zaman müxtəliflik yaradıcılıq, rifah və iqtisadi inkişaf baxımından müsbət nəticələr verə bilər.

Mədəniyyətlərarası Şəhərlər Proqramı (MŞP) Avropadakı və digər yerlərdəki şəhərləri müxtəlifliyi insani inkişaf və sosial inkişaf üçün siyasətləri araşdırmağa və tətbiq etməyə dəvət edir. Addım-addım məlumat kitabçası mədəniyyətlərarası inteqrasiya və inkluziyanın şəhər modelini tətbiq etmək istəyən yerli hakimiyyət orqanları üçün vasitədir. O, öyrənilmiş dərsləri əks etdirir və müxtəlif qruplar arasında inam eləcə də paylaşılan kimliklər yaratmaq üçün müxtəlifliyi qaynaq kimi istifadə edən şəhərlərin təcrübəsinə əsaslanır.

www.coe.int

Avropa Şurası qitənin aparıcı insan haqları təşkilatıdır. Təşkilat 47 üzv dövlətdən ibarətdir, onların 28-i Avropa Birliyinin üzvüdür. Bütün Avropa Şurasına üzv olan dövlətlər, insan haqlarını, demokratiyanı və qanunun aliliyini qorumaq üçün yaranan, Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasını imzalayıblar. Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi Konvensiyanın üzv ölkələrdə tətbiq olunmasına nəzarət edir.